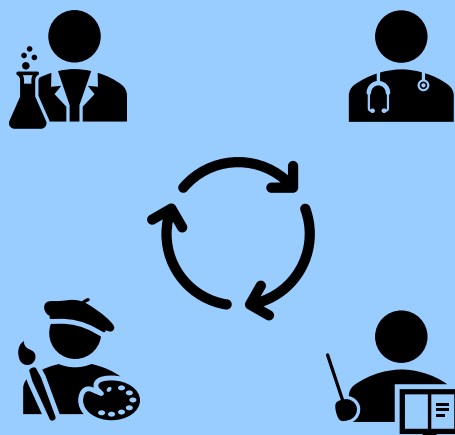

IDENTITETSOPRETHOLDELSENS TEORETISKE OG KLINISKE IMPLIKATIONER

- Et studie om de sociale konsekvenser ved selvovervurdering

Kandidatspeciale udarbejdet af:

Jacqueline Denice Pedersen

Studienummer: 20145659

10. semester, psykologi

Center for Klinisk Hverdagspsykologi,
Aalborg Universitet

Vejleder: Einar Baldvin Baldursson

Specialets samlede antal tegn

(med mellemrum og fodnoter): 189.291

Svarende til antal normalsider: 78,9

Dato: 31. maj 2019

ABSTRACT

The aim of this master's thesis is to understand how individuals maintain their identities and how this strategy may result in harmful consequences. The purpose of this investigation is to consider how far mental mechanisms can be dysfunctional and harmful despite their naturally selected functions. The term 'harm' refers to the negative value of the condition and 'dysfunction' refers to failure of internal mechanism to perform function for which it was biologically designed. This investigation is based on two premises. First premise is that identity is constructed by the individual's own interpretation of itself and that identity maintenance happens by avoidance of discrepancy between an idealized and an actual self. Second premise is that the self has three interrelated capacities which perform several natural functions including environmental conditioning, personal development and accurate perception.

From this view the hypothesis of this master's thesis is that maintenance of identity in some cases might inhibit the natural functioning of the self. Since construction, protection and maintenance of the identity all originate from the same self which function is to ensure adaption, development and proper perception one must consider the possibility of a counteract among these functions. A counteract which inhibits the functions from doing their natural purposes.

Firstly, an examination of how individuals are constructing and maintaining their identities is presented. Research of 'The Dunning-Kruger Effect' shows that ignorance of an individual is a dominant factor for interpretation of oneself. In general, we share a profound conviction that we actually know more than we know. Due to this fact we tend to estimate our own abilities as better than average. Although there is a correlation between estimated and actual ability results show strong overestimate tendencies among the incompetent individuals. This finding illustrates that these individuals have deficits in their expertise which cause them poor performances and no recognition of this. Receiving constructive feedback will not increase the self-insight of these individuals.

This phenomenon is strongly related to the theory of 'self-enhancement' which is an important part of identity maintenance. The theory assumes that the aim of the individual is to protect, maintain and even enhance its self-esteem through self-deceptive and Machiavellian strategies. The purpose of these strategies is to keep a positive self-

view without any discrepancy thus identity appears consistent. In addition to this theory there is a consideration of a possible costly pursuit of self-esteem. This consideration assumes that striving towards a positive self-view and enhanced self-esteem might inhibit the ability to regulate and control oneself which is important for personal development. Prioritizing the idealized self and its short-term gains over the actual self and its long-term goals might prevent the individual from learning and making progress. Thus, identity maintenance might cause harm for the individual.

The case study in this master's thesis intends to evaluate the predictions of the above-mentioned theories. Moreover, it presents a detailed examination of how identity takes place in actual practice and how this activity is affecting life circumstances. This case study is an illustrative example of how identity maintenance can be inappropriate and affect the life of an individual in a negative manner. The investigation of the case study shows how ignorance in the first place involves constructions of fables which reflects the individual's own desires and intentions. Moreover, the examination shows how these fables provide a basis for a new construction of an idealized self which becomes a new point of view. Since ignorance, fabrication and identity construction all are considered as common parts of our everyday lives, this particular behavior may seem ordinary and normal. In comparison, a detailed examination shows how prioritizing maintenance of the idealized self results in repeatedly personal crises due to an impaired self-regulation.

This leads to the discussion of how we must classify such mental condition when it's considered as both normal, dysfunctional and harmful. One might classify the condition as pathological and fail to acknowledge its prevalence. Another might ignore the dysfunctionality and its harmfulness when classifying the condition as nothing but normal. Both cases are considered as misclassifications which prevent individuals from getting the appropriate intervention. In conclusion, this master's thesis argues for an expansion of diagnostic criteria and methods which includes classification of dysfunctional and harmful normal behavior as well.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.0 INDLEDNING.....	1
1.1 Problemformulering.....	2
2.0 METODOLOGISKE OVERVEJELSER.....	3
2.1 Normalitetsforståelsen som grundlæggende perspektiv.....	3
2.2 Specialets teoretiske ramme.....	3
2.3 Caseanalyse som klinisk metode.....	4
2.4 Abduktion som fremgangsmåde.....	5
3.0 UVIDENHEDENS OVERMOD.....	8
3.1 Tre typer af viden.....	8
3.2 Uvidenheden om det uvisse.....	8
3.3 Opsummering.....	9
3.4 Dunning-Kruger-effekten.....	9
3.4.1 Det empiriske grundlag.....	10
3.4.2 Inkompetencens dobbeltbyrde.....	11
3.4.3 Ekspertisens indflydelse på selvurdering.....	11
3.4.3.1 Bund-performernes selvurderinger.....	12
3.4.3.2 Opsummering.....	14
3.4.3.3 Prævalensen af overoptimisme blandt bund-performerne.....	14
3.4.3.4 Top-performernes selvurderinger.....	15
3.4.4 Forskellen på top- og bund-performerne.....	16
3.4.4.1 Analyseresultater.....	17
3.4.5 Kliniske implikationer for opnåelse af selvindsigt.....	20
3.4.5.1 Modsigende forskningsfund.....	23
4.0 SELVOVERVURDERINGENS FACETTER.....	24
4.1 Teorien om selvforstærkning.....	24
4.1.1 Selvforstærkningens funktion.....	25
4.1.1.1 Bedre-end-gennemsnit-effekten.....	25
4.1.1.2 Illusioner om kontrol.....	26
4.1.1.3 Urealistisk optimisme.....	27
4.1.1.4 Selvtilskrivningsbias.....	27
4.1.1.5 Selektiv forglemmelse.....	28
4.1.2 Motiverne bag selvforstærkningsstrategierne.....	29
4.1.3 Mulige konsekvenser ved selvforstærkning.....	30
4.1.4 Selvets opbygning og funktion.....	31
4.2 Opsummering.....	32

4.3 Selvbedrag.....	33
4.3.1 Definition	33
4.3.2 Selvbedragets tre former	33
4.3.2.1 Sociale teorier	34
4.3.2.2 Benægtelse og projektion.....	35
4.3.3 Opsummering.....	35
4.4 Teorien om social udveksling	36
4.4.1 Cheater Detection.....	36
4.4.1.1 Empirisk evidens.....	37
4.5 Machiavellisme og bedrag	37
4.5.1 Forskningen bag machiavellisme.....	38
4.5.2 Machiavellisme ud fra evolutionær teori	40
4.5 Opsummering.....	42
5.0 KLINISK CASEANALYSE.....	43
5.1 Præsentation af klientcasen.....	43
5.1.1 Fortællingen om den familiære baggrund	44
5.1.2 Fortællingen om de mange uddannelser	44
5.1.2.1 Samtale 1, 2 og 3.....	44
5.1.2.2 Samtale 3 og 4.....	45
5.1.3 Konflikterne på arbejdspladserne og uddannelsen.....	47
5.1.3.1 De tidsbegrænsede stillinger	47
5.1.3.2 Jobbet som skolelærer	48
5.1.3.3 Praktikken på pædagoguddannelsen	49
5.1.4 Fortællingen om livet i Danmark	49
5.1.4.1 Danmark versus Tyskland.....	49
5.1.4.2 Følelsen af diskrimination.....	50
5.1.4.3 Barnløsheden.....	50
5.1.4.4 Det danske sprog.....	51
5.1.4.5 Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet	51
5.1.4.6 Det sociale liv	52
5.1.5 Den stolte fortællestil.....	52
5.2 Problemstillingerne i casen.....	53
5.3 Analyse af klientcasen	54
5.3.1 Faizahs idealiserede selv.....	54
5.3.2 Overvurdering af egne kompetencer	54
5.3.3 Faizahs selvbeskyttelsesstrategier	56
5.3.3.1 Fastholdelsen af egen selvovervurdering	56

5.3.3.2 Afstandtagen fra nederlag	56
5.3.3.3 Ignorering af feedback	57
5.3.4 Konfliktadfærden	57
5.3.5 Reaktion på indrømmelserne	59
5.4 Opsummering.....	60
5.5 Teoriernes bidrag til forståelsen af casen.....	60
5.6 De selvbevidste emotioner	62
5.6.1 Emotionernes udtryk	62
5.6.2 Processerne bag de emotionelle reaktioner	63
5.6.3 Emotionernes funktion.....	64
5.6.4 Kulturernes indflydelse på selvbevidste emotioner	65
5.7 Analyse af Faizahs emotionelle reaktioner	66
5.7.1 Faizahs ”sociale” liv.....	67
5.8 Opsummering.....	68
6.0 DYSFUNKTIONEL IDENTITET.....	69
6.1 Sygdom som skadelig dysfunktion	69
6.1.1 Definition af dysfunktioner	70
6.2 Vurdering af Faizahs situation	72
6.2.1 Selvets funktion	72
6.2.1.1 Den udøvende kapacitet og selvbeskyttelsen.....	72
6.2.1.2 Den virkelighedsgengivende kapacitet og fabuleringen	72
6.2.1.3 Den refleksive kapacitet og den uhensigtsmæssige adfærd	73
6.2.2 Patologi i henhold til HD-analysen	74
6.2.3 Normaladfærd i henhold til normafvigelseskriteriet	75
6.2.4 Normalitetens gradbøjning.....	76
7.0 KONKLUSION.....	77
8.0 REFERENCELISTE.....	79

1.0 INDLEDNING

Forskere har længe haft interesse for undersøgelse af, hvordan individer konstruerer og opretholder deres identiteter. Burke og Tully (1977) beskriver identiteten som et individs indre meninger om sig selv, der definerer, hvem det er i sociale roller og situationer. Disse indre meninger sætter derfor standarden for, hvordan individet ønsker at være (p. 883). I mødet med andre vil individet forsøge at opretholde denne identitet ved at undgå, at der opstår uoverensstemmelser mellem, hvordan de ønsker at fremstå, og hvordan de reelt fremstår. En eventuel uoverensstemmelse vil medføre ubehag hos individet, som vil få det til at ændre sin adfærd og hele den sociale situation med det formål at genoprette overensstemmelse og formindske ubehag (Burke, 1991, p. 839). Hvis dette ikke lykkes for individet, kan hele identitet og dens standarder blive ændret, så hele grundlaget for den sociale bedømmelse bliver anderledes (ibid., p. 845).

På 9. semester skrev undertegnede projekt om individers selvpræsentation, hvor teorien om symbolsk interaktionisme ligeledes går på, at individet søger overensstemmelse mellem egne selvperceptioner, som bliver dannet ud fra interaktionen med andre, og identitetsstandarder. Dette sker via manipulation med andre, hvor individet konstant forsøger at overbevise og bedrage andre til at danne et bestemt indtryk af individet, der afspejler, hvordan det selv ønsker at fremstå (Pedersen, unpub.). Individer er altså både udstyrede med evnen til at påtage sig identiteter samt opretholde, korrigere og udskifte disse, hvis dette er nødvendigt.

Identitetsopretholdelsen er unægteligt forbundet med selvværdet, da et individs selvværdsniveau kan ses som et resultat af selve identitetsopretholdelsen. Er der ikke overensstemmelse mellem, hvordan individet ønsker at være, og hvordan det bliver opfattet af andre, vil individet miste selvværd. Lavt selvværd kan derfor ses som konsekvens af den lave grad af kontrolformåen (Pearlin, Menaghan, Lieberman & Mullan, 1981, p. 340). Individer har det generelt godt med dem selv, hvis og når de formår at kontrollere adfærd og situationer på en måde, hvor overensstemmelsen bliver opretholdt.

Dette speciale har til hensigt at undersøge, hvordan og hvorfor identitetsopretholdelsen på mange måder kan være skadelig for individer, selvom dens egentlige formål er at begrænse inkongruens og fremme velbehag. Det vil blive undersøgt, om identitetsopretholdelsen kan optræde som en dysfunktion uden nødvendigvis at være udtryk for

patologi, og hvor dens skadelige effekter skyldes funktionsfejl ved den ellers normal-fungerende psyke.

1.1 Problemformulering

Ud fra ovenstående interesseområde er der blevet dannet følgende problemformule-ring, som vil være omdrejningspunktet for dette speciale:

- *Hvorvidt og hvordan er det muligt, at mentale mekanismer, der har til formål at opretholde og beskytte selvet, kan fejlfungere?*

Som led i besvarelsen af problemformuleringen er der udarbejdet en række arbejds-spørgsmål, som vil fungere som rød tråd gennem hele specialet:

- Hvilken rolle spiller uvidenhed for vores egen selvopfattelse?
 - Har selvvurdering en relation til vores reelle kompetencer?
- På hvilken måde spiller selvværdet en rolle for måden, hvorpå vi opretholder vores identiteter?
 - Hvilke strategier benytter vi os typisk af?
 - Hvilke mulige følger kan disse have?
 - Hvad fortæller alt dette om psyken?
- Hvordan kan en identitetsopretholdelse udfolde sig i praksis?
 - Hvad kan ligge til grund for netop denne strategi?
 - Hvilke konsekvenser kan denne have for et individ?
- Kan en uhensigtsmæssig identitetsopretholdelsesstrategi anskues som en dys-funktion?
 - Hvorfor er netop denne diskussion vigtig for den kliniske praksis?

2.0 METODOLOGISKE OVERVEJELSER

I dette kapitel vil der blive redegjort for specialets metodiske fremgangsmåde, således at det står klart, hvordan undersøgelsen og besvarelsen af problemformuleringen er blevet grebet an. Der vil først blive redegjort for perspektivet, hvorfra specialets berørte fænomener vil blive anskuet ud fra. Dernæst vil der blive redegjort for den teoretiske ramme, der vil danne grundlag for en senere caseanalyse, hvorefter denne som klinisk metode vil blive berørt. Afslutningsvist vil der blive forklaret, hvordan abduktion som metodisk fremgangsmåde er relevant for netop dette speciale.

2.1 Normalitetsforståelsen som grundlæggende perspektiv

Dette speciales undersøgelse vil være funderet i en anskuelse af identitetsopretholdelsen som et normalpsykologisk fænomen. Dette betyder, at de udfordringer, som må være forbundet med denne, betragtes som nogle, der forekommer relativt almindeligt som følge af det moderne hverdagsliv. Den evolutionære normalitetsforståelse, som danner grundlag for denne undersøgelse, anskuer det psykiske system og dens potentielle dysfunktioner som et resultat af en evolutionær udvikling, som vedrører hele menneskearten (Baldursson, Carlsen & Pedersen, 2013, p. 380). Specialet har derfor ikke til hensigt at afvise kendsgerningen om, at visse identitetsmæssige udfordringer kan skyldes reel patologi. Den har derimod til hensigt at diskutere, om dysfunktionelle processer kan være udtryk for normalforekommende dysfunktioner ved den menneskelige psyke, når man tilgår identitetsopretholdelsen som fænomen ud fra en evolutionær normalitetsforståelse.

2.2 Specialets teoretiske ramme

Ovenstående danner grundlag for dette speciales teorivalg. Til belysning af, hvordan individet beskytter og opretholder sit selv, er der valgt en evolutionærbiologisk og socialpsykologisk forståelsesramme. Den evolutionærbiologiske forståelsesramme er valgt, da denne som nævnt tilbyder et perspektiv, hvor individets psykiske mekanismer og strategier kan forstås ud fra deres potentielle funktionsformål. På samme måde er den socialpsykologiske forståelsesramme valgt, da denne gør det muligt at anskue identitetsopretholdelsen som et fænomen, der optræder som følge af det sociale liv og dets interaktioner, som individet er indlejret i. Kombinationen af disse sikrer en

fyldstgørende forståelse af et ellers komplekst fænomen, da man anskuer det ud fra relevante vinkler, som man ikke bør undervurdere eller overse.

Når dette er sagt, er det ligeledes vigtigt at pointere, at dette speciale ikke har til hensigt at generere teori eller forklaringer, som skal være den eneste forklaring på psykiske fænomener. Det har været nødvendigt at afgrænse dette speciales fokus grundet formelle begrænsninger på tekstens fylde, hvilket giver visse indholdsrestriktioner, som begrænser inddragelsen af alternative forståelsesrammer. Ifølge Giere (2004) bør man anskue videnskabelige teorier som bestemte perspektiver, hvorigennem man kan forstå et fænomen (p. 747). Dette betyder, at én teori kan give en bestemt forståelse af et fænomen, hvor en anden teori vil kunne give en anden forståelse. Brugen af de videnskabelige teorier medfører, ifølge Giere, derfor ingen absolutte konklusioner eller endegyldige sandheder om et fænomen (ibid., p. 751f). Han er af den overbevisning, at klassisk videnskabsteori ikke beskæftiger sig med universelle lovmæssigheder, da objektive data altid vil være produkter af observatørens egen perception (Hackenberg, 2009, p. 397). I stedet mener Giere, at videnskabelige teorier alle kan være mere eller mindre akkurate og brugbare, hvor deres sandhedsværdi afhænger af, om deres forudsigelser og antagelser matcher dele af den observerbare verden (ibid., p. 395). Hvis en teori kan bruges som forklaring på et observeret fænomen, er teorien akkurat, sandfærdig og brugbar i netop denne situation (ibid., p. 398). Dette speciale skal derfor anskues som et bud på en bedre forståelse for det undersøgte fænomen. Videnskabsteori i sin klassiske forstand, og dens søgen efter universelle lovmæssigheder, kommer derfor ikke til at spille nogen rolle for udformningen af denne undersøgelse. Det vil fremgå i det følgende, hvordan metoden og fremgangsmåden bag denne undersøgelse vil matche Gieres syn på videnskabelighed.

2.3 Caseanalyse som klinisk metode

Omdrejningspunktet for dette speciale vil være en klientcase fra praktikforløbet på kandidatuddannelse. Denne klientcase vil danne grundlag for en caseanalyse, der har til hensigt at demonstrere kausale relationer mellem kliniske fænomener, som kan observeres ud fra selve caseanalysen (Nock, Michel & Photos, 2008, p. 337). Klientcasen består af data, der er blevet indsamlet under i alt fire terapisesessions. En caseanalyse giver mulighed for en dybdegående undersøgelse af det særlige, hvor formålet er, at forståelsen af det specifikke og særlige fænomen bliver bedre (Ruddin, 2006, p. 798).

En sådanne caseanalyse er ofte blevet kritiseret for ikke at kunne producere bredere værdifuld viden, da metoden netop er begrænset til enkeltstående cases. Nogle ser derfor casemetoden som et redskab til at generere hypoteser, som efterfølgende kan testes via statistiske undersøgelser. Dette er ifølge Ruddin (2006) en forkert antagelse, da casemetoden ikke konkluderer noget ud fra casen, men i stedet finder et teoretisk meningsmønster, som bliver afprøvet på casen (p. 800). Han gør også opmærksom på, at casemetoden typisk ikke har til hensigt at lave generaliseringer fra en case til en hel population. I stedet har den typisk til hensigt at finde mønstre, som kan forklare andre lignende cases, hvor målet reelt kan være at udvide eksisterende teorier (ibid., p. 806). Flyvbjerg (2006) er af den overbevisning, at socialvidenskaben endnu har ikke formået at producere general, kontekstuaafhængig teori, idet denne disciplin overser nødvendigheden af den detaljerede kvalitative data, som man kan få via casemetoden (p. 223). Han mener, at videnskabens formål er at opnå viden, og at generaliseringer kun er en ud af mange måder at få indsigt på. En deskriptiv, fænomenologisk caseanalyse, uden nogen agenda om at lave generaliseringer, kan i høj grad være ligeså værdifuld og videnskabelig som de discipliner, der søger generaliseringerne, hævder Flyvbjerg (ibid., p. 227). Ønsker man eksempelvis at få mest mulig information om et specifikt fænomen, er en repræsentativ eller tilfældigt udvalgt case ikke en hensigtsmæssig strategi. En sådanne case ikke vil kunne tydeliggøre de dybere årsager bag et fænomen og dets konsekvenser, da denne typisk ikke har den rigeste information. Her bliver det atypiske og ekstreme cases, som kan bidrage med dybe, nøgterne beskrivelser og informationer (ibid., p. 229).

Formålet med casemetoden i dette speciale vil derfor være en dyberegående undersøgelse af de udfordringer, som identitetsopretholdelsen kan medføre. Denne undersøgelse bidrager til en bedre indsigt i fænomenet, som er brugbar for fremtidige cases, hvor samme fænomen optræder. Den kliniske casemetode ifølge Ruddin (2006) og Flyvbjerg (2006) deler altså Gieres (2004) overbevisning om, at videnskabelighed ikke bør defineres ud fra universelle sandheder.

2.4 Abduktion som fremgangsmåde

Som nævnt er klientcasen omdrejningspunktet for dette speciales fokus. Forud for denne afhandling foreligger de fire terapisesessions, som har været inspirationskilde til netop dette speciale. Under disse sessions begyndte klienten at udvise symptomer på

et fænomen, som umiddelbart ikke kunne forklares ud fra en forudgående forståelse eller viden. Dette skabte en vis nysgerrighed og et ønske om at finde frem til en passende forklaring på netop dette fænomen. Dette var således starten på abduktionsprocessen, der udgør hele specialets fremgangsmåde. Abduktion kan beskrives som processen, der fører til slutningen til den bedste forklaring (Niiniluoto, 1999, p. 442). Denne proces omhandler, hvordan hypoteser opstår i mødet med det uforklarlige, og hvordan disse bliver valgt og testet. Under abduktionsprocessen sker der både deduktive og induktive processer. Deduktionen gør det muligt at udvælge passende teorier, som skal testes inden testningens begyndelse (ibid., p. 443). Det er logisk at antage, at socialpsykologiske og evolutionærbiologiske teorier er relevante for netop dette undersøgte fænomen, når casen afspejler teoriernes forudsigelser. Selve caseanalysen, som er testningen af hypoteserne, er en induktiv proces, da der sker en sammenligning af de videnskabelige teorier og empirien, der er casen (ibid., p. 439). Abduktion som fremgangsmåde indeholder således både processer, hvorigennem hypoteser bliver dannet, og forklarende teorier bliver udvalgt. McKaughan (2008) argumenterer for, at der imellem disse processer sker en vurderingsproces, hvorigennem teoriernes forfølgelsesværdi bliver bedømt (p. 452). Teorierne bliver vurderet ud fra, om deres forudsigelser passer på de empiriske observationer. Hvis dette er tilfældet, vil de blive vurderet til at have stor forfølgelsesværdi, hvorfor man vil gøre klogt i at udvælge netop disse teorier til sin analyse for at opnå den bedste forklaring på fænomenet (ibid., p. 454).

Abduktionsprocessen ved denne undersøgelse er altså dannelsen af hypoteser, som stammer fra mødet med et fænomen, der umiddelbart ikke kunne forklares på stående fod. Ud fra observationerne under de fire terapisesessions og de dertilhørende kliniske notater blev der vurderet via deduktion, hvilke teorier, der kunne bidrage til en nærmere forklaring. Spørgsmålet var altså, hvilke teorier, der kunne bidrage til testningen af de hypoteser, der blev dannet i mødet med klienten under de fire sessions. Her starter specialeafhandlingen og hele undersøgelsesprocessen reelt. Specialet starter med en dybdegående redegørelse og diskussion af de deduktionsudvalgte videnskabelige teorier, der skal danne grundlag for hele den induktive hypotesetestning efterfølgende. Der bliver undersøgt, om disse teorier bidrager til en bedre forståelse af casen. Viser det sig, at disse ikke afdækker hele forklaringen på fænomenet, vil abduktionsprocessen starte på ny. I givet fald vil flere hypoteser blive dannet, hvorudfra teorier igen vil

blive vurderet og udvalgt via deduktion og efterfølgende testet via induktion. Når der er opnået en passende forklaring på fænomenet og dets facetter, vil der til sidst ske en deduktion, hvor forklaringen bliver vurderet som værende sandsynlig og tilfredsstillende, hvorefter undersøgelsen stopper.

Denne abduktive fremgangsmåde stemmer derfor overens med den kliniske casemethode, da denne er særligt velegnet til både opdagelse af teorier samt vurdering af deres forfølgelsesværdi. Dette sikrer, at det undersøgte fænomens ætiologi og kausalitet kan forklares ud fra de udvalgte videnskabelige teorier, der kan testes på det, der bliver observeret i selve casen. Teorierne kan derfor alle være en del af forklaringen på fænomenet, hvor de tilsammen udgør en tilfredsstillende helforklaring, hvilket ifølge Giere (jf. afsnit 2.2) sikrer, at undersøgelsen opnår en sandhedsværdi. Der opstår derfor en dyberegående analyse af fænomenet, der vil sikre en bedre forståelse for netop denne case og forhåbentligt lignende cases i fremtiden, når eksisterende teorier bliver udvidede via denne abduktionsproces.

3.0 UVIDENHEDENS OVERMOD

I dette kapitel inddrages forskning og teori om menneskelig uvidenhed og dennes indflydelse på individers selvopfattelser. Som nævnt i indledningen (jf. kapitel 1.0) bliver identiteten dannet ud fra individets egne fortolkninger af sig selv, hvorfor det må være nærliggende at undersøge, hvordan individer foretager selv vurderinger, og hvad de typisk bygger disse på. Der vil først foreligge en redegørelse for, hvordan man kan skelne mellem flere typer af viden. Dernæst vil Dunning-Kruger-effekten blive inddraget med formålet om at kunne belyse, hvordan disse typer af viden påvirker vores selvopfattelser, og i hvor høj grad disse afspejler virkeligheden.

3.1 Tre typer af viden

Dunning (2011) hævder, at viden og information kan tage form som tre typer. Den første er *known knowns*, hvilket er viden, som individet er i besiddelse af og er bevidst om. Et eksempel kan være bilmekanikeren, der har viden og ekspertise indenfor reparation af køretøjer. Den anden type er *known unknowns*, der er information, som individet er bevidst om, at vedkommende ikke er i besiddelse af. Et eksempel på dette kan være selvsamme bilmekaniker, der er bevidst om, at han ikke har ekspertise indenfor f.eks. bygningskonstruktion. Den tredje type viden er *unknown unknowns*, og det er her, uvidenhed opstår. Unknown unknowns er for individet relevant information, men vedkommende er ikke selv bevidst om den manglende besiddelse af denne (p. 252). Informationen ligger altså uden for individets vidensområde, hvilket kan give udfordringer, som illustreret nedenfor.

3.2 Uvidenheden om det uvisse

Man kunne fristes til at tro, at uvidenhed blot opstår, når vi ikke er reflekterende, og at vi eksempelvis vil blive bevidste om vores egne ekspertisebegrænsninger, når vores opmærksomhed rettes mod disse. Dette viser sig dog ikke at være tilfældet. Et studie har vist, at en gruppe medicinstuderende generelt overvurderede deres ekspertise i forbindelse med en eksamen, hvor de skulle udføre kliniske procedurer. Man så, at 80% af de studerende overvurderede deres mestring af kateterindførelse (Barnsley et al., 2004, p. 365), og at stort set samtlige studerende ligeledes overvurderede mestringen af venepunktur (ibid., p. 363). Et lignende studie foretaget af Vnuk, Owen & Plummer (2006) viste, at kun tre ud af i alt 95 studerende vurderede, at de ville dumpe den

igangværende eksamen, hvor eksaminator endte med at dumpe hele 36 studerende (p. 431f). Vi ser altså her, at vi fortsat kan være uvidende omkring vores manglende kompetencer på trods af, at vi direkte bliver bedt om at vurdere disse.

I et andet studie blev forsøgsparticipanterne bedt om at dele deres viden om en række fiktive forbrugsvarer. Resultatet blev, at forsøgsparticipanterne havde en tendens til at påstå, at de havde viden omkring varer og brands, som de kunne relatere til. Man så, hvordan de beskrev et fiktivt stereoudstøvsbrand og et ostemærke ud fra deres generelle viden om andre varer af samme type, og hvordan de undlod at give beskrivelser af varer, som de ikke kunne relatere til (Graeff, 2003, p. 658). Dette studie viser, at vi har en tendens til at danne meninger og tro, at vi har viden om emner, som vi reelt er uinformerede og uvidende omkring. Vi er tilmed villige til at dele disse meninger og denne viden med andre. Dette gør vi muligvis, idet vi ræsonnerer over relateret information, således at det ellers ukendte bliver velkendt for os (ibid., p. 645f).

3.3 Opsummering

Ovenstående viser, at menneskelig uvidenhed er et hverdagsfænomen, som vedrører de fleste individer. Vi har generelt svært ved at se vores egne ekspertisebegrænsninger af den simple årsag, at vi har udfordringer ved at skelne mellem, hvad vi ved, og hvad vi ikke ved. Vi trækker typisk på relateret og velkendt information, når vi skal dele vores viden om noget ukendt. I visse situationer kender vi dog vores egne begrænsninger. Det er eksempelvis de færreste af os, der hævder at kunne foretage en kirurgisk operation uden at have kirurgisk erfaring. I afsnittet nedenfor vil der blive undersøgt, hvad der kan ligge til grund for vores svingende selvindsigt.

3.4 Dunning-Kruger-effekten

Ovenfor blev der beskrevet, hvordan vi har en tendens til at være uvidende om vores unknown unknowns, der er en type viden, som vi ikke besidder og er ubevidste om. Dunning-Kruger-effekten går på, at individer med manglende ekspertise ikke selv kan indse, at de er inkompetente grundet deres manglende viden. Disse har selv en generel fornemmelse af, at de klarer sig fint, selvom dette ikke er tilfældet (Dunning, 2011, p. 260).

3.4.1 Det empiriske grundlag

Kruger og Dunning (1999) har undersøgt, i hvilken grad ringe performere har indsigt i deres egen ufuldkommenhed og ringe performances. Dette skete via måling af studerendes intellektuelle ekspertise ud fra tests omkring logiske overvejelser. Efter testningen blev de studerende bedt om at afgive tre vurderinger af deres egne evner og performances. En vurdering af egen samlede percentilrangering, en af egen samlede test-score samt en af antal korrektbesvarede spørgsmål (p. 1124). Hypotesen var, at de studerende ville svare ud fra, hvad der virkede mest fornuftigt for dem, og at de generelt ville tro, at de havde klaret sig nogenlunde godt i de forskellige tests. Resultaterne bekræftede denne hypotese, idet man fandt, at de studerende i gennemsnit overvurderede deres logiske evner med en percentilvurdering på 66. Denne var signifikant højere end percentilskalaens gennemsnit på 50 point¹. De studerende overvurderede ligeledes deres testscorerangering², men de var dog forholdsvist præcise mht. deres vurdering af korrektbesvarede spørgsmål (ibid., p. 1125). I henhold til testens ringeste performere overvurderede disse både deres logiske evner med gennemsnitlig percentilvurdering på 68 og en gennemsnitlig testscorerangering på 62 percentilpoint. Disse vurderinger overskred både deres egne aktuelle percentilscores³ og percentilskalaens gennemsnit på 50 percentilpoint⁴. I henhold til vurderingen af korrektbesvarede spørgsmål var tendensen den samme. De ringeste performere forventede at få 14,2 korrektbesvarede spørgsmål i gennemsnit, hvor de reelt kun fik 9,6⁵ (ibid.).

Ud fra disse resultater kan man se, hvordan de studerende generelt havde en tendens til både at overvurdere deres evner og færdigheder og forvente, at de ville klare sig bedre end gennemsnittet. Til gengæld var de studerende generelt realistiske omkring deres korrektbesvarede spørgsmål. De ringeste performere overvurderede både egne evner og færdigheder samt antallet af korrektbesvarede spørgsmål. Disse forventede ligeledes at være bedre end gennemsnittet. Forskellen mellem vurderet og aktuel performance var dog størst ved denne gruppe. Noget kunne altså tyde på, at hypotesen omkring Dunning-Kruger-effekten har noget på sig.

¹ Actual mean = 50, one-sample $t(44) = 8.13, p < .0001$

² M percentile = 61, one-sample $t(44) = 4.70, p < .0001$

³ $t_s(10) = 17.2$ og $11.0, p_s < .0001$

⁴ $t_s(10) = 4.93$ og $2.31, p_s < .05$

⁵ Actual mean = 9.6, $t(10) = 7.66, p < .0001$

3.4.2 Inkompetencens dobbeltbyrde

Kruger og Dunning (1999) hævder, at disse ringe performere står overfor en dobbeltbyrde, når de skal foretage vurderinger af egne performances, der kvalitetsmæssigt afspejler deres viden. For det første vil deres ekspertise være mangelfuld i en sådan grad, at dette i sig selv vil medføre, at de laver mange fejl. Dernæst vil selvsamme ekspertisebegrænsninger både medføre en ringe indsigt i disse fejl samt en manglende erkendelse af, at andre individer klarer sig bedre end dem selv. Når disse ringe performere afgiver et svar, som de vurderer, er det mest fornuftige, vil de som konsekvens af dette selv føle, at de klarer sig godt på trods af, at de i realiteten klarer sig ringe (p. 1121). Dobbeltbyrden menes at ske, idet evnen til at kunne afgive et korrekt svar og evnen til at vurdere dets korrekthed stammer fra samme ekspertise (Dunning, 2011, p. 261). Man skal eksempelvis først og fremmest besidde evnerne til at kunne producere en grammatisk korrekt sætning, før det overhovedet er muligt at vurdere, om sætningen er grammatisk korrekt. En forklaring på de overoptimistiske selv vurderinger blandt de ringeste performere kan derfor være, at disse besidder for begrænset viden til at kunne afgive korrekte svar. Derudover gør denne begrænsede viden og deres uvidenhed herom, at de har svært ved at vide, om deres svar er korrekte eller forkerte. I afsnittet nedenfor vil der blive undersøgt, om denne mulige forklaring kan understøttes empirisk.

3.4.3 Ekspertisens indflydelse på selv vurdering

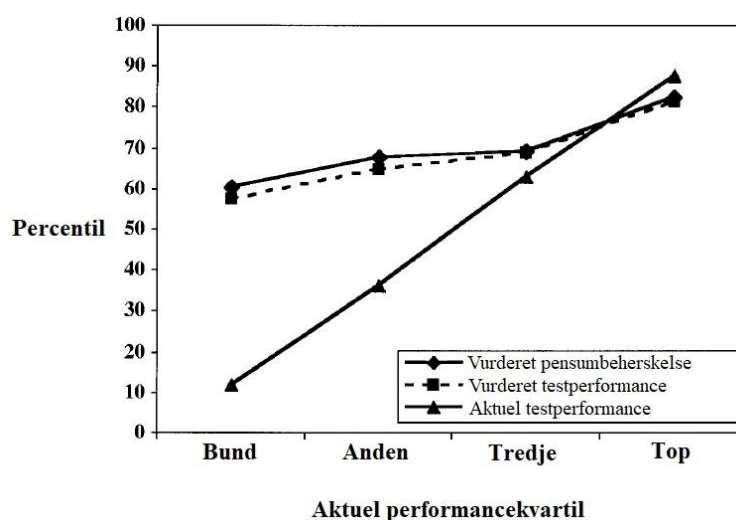
Forskningen har påvist, at ringe og gode performere ikke blot adskiller sig fra hinanden performancemæssigt i intellektuelle tests. Der er ligeledes stor forskel på, hvordan de klarer sig i meta-kognitive tests, som omhandler vurdering af deres egne performances. Et studie foretaget af Shaughnessy (1979) viser, at forsøgsparticipanterne, der klarede sig bedst i en multiple-choice-test, afgav mere præcise selv vurderinger og var bedre til at forudsige deres korrekte og forkerte svar end de, der klarede sig dårligst i testen (p. 509f). Disse resultater understøtter ovenstående hypotese om, at de inkompetentes udfordringer i at skelne mellem korrekte og forkerte svar relaterer sig til deres manglende viden. Bemærk, at Kruger og Dunning (1999) fandt samme tendens i deres studie. Her overvurderede de ringeste performere ligeledes deres antal af korrektbesvarede spørgsmål (jf. afsnit 3.4.1).

De ringe performere er altså ligesom den gennemsnitlige performer overoptimistisk omkring egne evner. Forskellen ligger dog i, at de ringe performere hverken er bevidste om deres egen inkompetence, eller at de reelt set klarer sig meget ringere end gennemsnittet. De berørte studier har indtil nu beskæftiget sig med sammenhængen mellem enkelte itemvurderinger og det objektive performanceniveau. Hvis man skal kunne sige noget om individets indsigt i dets egen performance generelt, vil det være relevant at se nærmere på forskning, som undersøger forsøgsparticipanternes selvurderinger ud fra deres generelle testperformances. Dette vil blive gjort i afsnittet nedenfor.

3.4.3.1 Bund-performernes selvurderinger

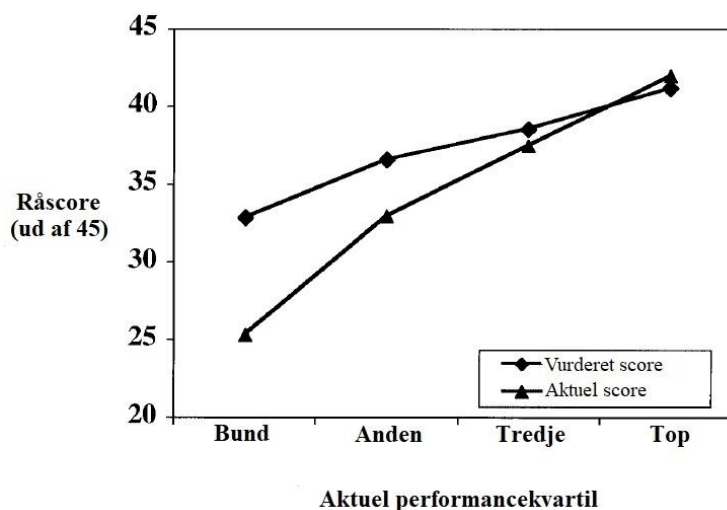
I et studie blev 141 studerende, der netop havde gennemført en kursuseksamen, bedt om at vurdere deres beherskelse af kursets pensummateriale samt vurdere deres egen performance og totale råscore⁶. Disse vurderinger blev herefter sammenlignet med deres objektive testresultater for at se, om der var en lighed mellem de studerendes performanceperceptioner og deres reelle performances (Dunning, Johnson, Ehrlinger & Kruger, 2003, p. 84). Figur 1 viser de studerendes vurderinger af pensumbeherskelse og testperformance som funktion for den aktuelle performance. Figur 2 viser de studerendes vurderinger af råscore versus deres aktuelle testscore.

Figur 1: Vurderet beherskelse af pensummateriale samt vurderet performancescore versus aktuel performancescore (Dunning et al., 2003, p. 84)

⁶ Råscore (eng: raw score) kan defineres som det totale antal af korrektbesvarede opgaver (Ehrlinger, Johnson, Banner, Dunning & Kruger, 2008, p. 103)

Figur 2: Vurderet råscore versus aktuel råscore (Dunning et al., 2003, p. 84)

Resultatet blev, at de studerende generelt vurderede deres performances og kendskab til pensumaterialet til at ligge på et niveau, der var over gennemsnittet med en percentilrangering på hhv. 70 og 68. De overvurderede ligeledes deres gennemsnitlige råscore med tre point (Dunning, 2011, p. 262). Man ser altså igen samme overvurderingstendens, som vi så i studiet af Kruger og Dunning (1999) (jf. afsnit 3.4.1). Når man ud fra figur 1 ser på bund-performerne, som klarede sig allerdårligst i dette studie, kan man se, at disse vurderede deres beherskelse af pensumaterialet samt deres test-performance til at ligge omkring 60 percentilpoint. Dette er en overvurdering på hele 48 percentilpoint. Ud fra figur 2 kan man se, at disse ligeledes overvurderede deres råcores med næsten 30% (Dunning et al., 2003, p. 84).

Man fandt dog en statistisk relation mellem vurderet og aktuel performance, idet det viste sig, at bund-performerne vurderede deres performances til at være ringere end top-performernes performances, hvilket man ligeledes kan aflæse i figurerne. Der var 15-20 percentilpoint, dvs. otte råscore point, til forskel på de to grupper selvvurderinger (Dunning, 2011, p. 263f). Noget tyder altså på, at der til en vis grad er en sammenhæng mellem vores perception af egne evner og vores aktuelle performance. Bund-performerne må tilsyneladende, når alt kommer til alt, besidde en grad af realisme, når det gælder deres selverkendelse, siden deres selvvurderinger er lavere end top-performernes.

3.4.3.2 Opsummering

Ud fra en sammenfatning af de forskellige studier og deres fund kan man indtil videre drage følgende konklusioner om selvvurdering:

1. Individet har en generel tendens til at vurdere sig selv som værende bedre end gennemsnittet. Dette gælder især individer, der i den givne situation er blandt de allermindst kompetente.
2. Der er en sammenhæng mellem individets reelle kompetencer og dets egen perception af disse, hvilket kan aflæses ud fra selvvurderingerne.
 - a. Top-performerne har en erkendelse af, at de er mest kompetente, hvorfor disse afgiver de højeste vurderinger.
 - b. Bund-performerne har trods alt en erkendelse af, at de er mindre kompetente end top-performerne. Denne erkendelse er dog ikke tilstrækkelig nøjagtig, da bund-performerne foretager ekstreme overvurderinger.

Disse fund understøtter altså Dunning-Kruger-effektens hypotese om de inkompetentes dobbeltbyrde. Deres manglende ekspertise gør dem ude af stand til i første omgang at klare sig godt performancemæssigt. Disse er ligeledes uvidende om deres unknown unknowns, hvorfor de selv har opfattelsen af, at de besidder ekspertise og klarer sig godt. I afsnittet nedenfor vil der blive undersøgt, om de inkompetente udviser samme tendens til selvovervurdering i andre henseender.

3.4.3.3 Prævalensen af overoptimisme blandt bund-performerne

Overvurdering af egne evner blandt inkompetente individer er et ret almindeligt fænomen. Tendensen er, som vist ovenfor, blevet observeret inden for forskning i logisk tænkning (Kruger & Dunning, 1999, p. 1125). Derudover har man observeret den inden for forskning i sociale færdigheder herunder emotionel intelligens (Sheldon, Dunning & Ames, 2014, p. 129), samt når individer skal vurdere, hvilke af deres jokes, der er morsomme (Kruger & Dunning, 1999, p. 1123). Fænomenet ses også ude i hverdagslivet uden for forskningslokalet, når individer skal tackle hverdagssituationer. Eksempelvis fandt man i Holland og Finland, at nybegynderbilister, der havde dumpet deres køreprøve, i højere grad overvurderede deres kørefærdigheder og chancer for at bestå, end de beståede nybegynderbilister⁷ (Mynttinen et al., 2009, p. 305f). Samme

⁷ Andelen af overvurderinger = 15,8 % (bestået) versus 25,6 % (dumpet)

tendens så man ligeledes ved en spørgeskemaundersøgelse foretaget i 34 lande omkring matematiske færdigheder blandt 15-årige. Her viste det sig, at der i samtlige lande var en tendens til, at de, der overvurderede egne færdigheder, reelt havde en performancescore under landsgennemsnittet⁸ (Chiu & Klassen, 2010, p. 14). De børn, som angav mere præcise selvvurderinger, havde derimod to performancepoint i gennemsnit mere end landsgennemsnittet (ibid., p. 9). Begge studier viser dermed, at individers kompetenceniveau afspejler deres selvvurderingers præcision.

Disse fund viser, at overoptimisme blandt de inkompetente er et hverdagsfænomen, der kan observeres ude i hverdagslivet. Ligeledes viser de, at de kompetente har evnen til at kunne afgive mere realistiske og præcise vurderinger af deres egne evner end de inkompetente. Noget kunne altså tyde på, at en højere performance i en given situation kan associeres med en mere nøjagtig selvperception af de pågældende evner og færdigheder. Der vil derfor nu blive undersøgt, om de individer, der klarer sig bedst performancemæssigt, ligeledes er dem med de mest nøjagtige selvvurderinger.

3.4.3.4 Top-performernes selvvurderinger

Indtil nu er Dunning-Kruger-effekten blevet beskrevet som et fænomen, der vedrører de inkompetente individer. Denne vedrører dog også de kompetente individer med ekspertise. Den forudsiger, at top-performerne, modsat bund-performerne, besidder et intellekt og en mængde ressourcer, der gør, at de er i stand til at erkende, hvornår de klarer sig godt og mindre godt. Deres selvindsigt fejler altså intet. Det gør deres vurdering af andre ligesindede derimod (Dunning, 2011, p. 270). Top-performerne vurderer, at andre besidder samme ekspertise som dem, hvilket gør dem overbeviste om, at andre ligeledes vil klare sig godt. Disse top-performere anser således ikke deres egen performance som værende speciel god i forhold til andres (ibid., p. 270f). Deres tendens til at overvurdere andres evner kan defineres som en falsk konsensuseffekt, idet de har en overbevisning om, at andre vil kunne respondere ligesom dem selv i langt højere grad, end de egentlig vil (Ross, Greene & House, 1977, p. 294f). Dunning-Kruger-effektens forudsigelse stemmer overens med et studie foretaget af Fussell og Krauss (1991), hvor sammenhængen mellem individers egen besiddelse af viden og deres vurdering af andres kendskab til samme viden blev undersøgt. Man fandt, at individer med en bestemt type viden havde en større tendens til at overvurdere andres

⁸ Andelen af overvurderinger = 17 % (score > M) versus 32 % (score < M)

kendskab til samme viden. Individuer uden en bestemt type viden forventede ikke i ligeså høj grad, at andre ville have kendskab til denne viden⁹ (p. 449). Samme tendens fandt man ligeledes i førnævnte undersøgelse af Kruger & Dunning (1999), hvor top-performerne undervurderede deres percentilscore med 19 percentilpoint¹⁰ og deres grammatiske færdigheder til at ligge på percentilscoren 72 (p. 1126). I modsætning til bund-performerne, hverken under- eller overvurderede top-performerne deres råscores¹¹ (ibid.).

Disse nøjagtige vurderinger af råscores menes at afspejle top-performernes gode selvindsigt, som gør, at de i modsætning til bund-performerne godt selv ved, hvornår deres svar er rigtige eller forkerte. Deres undervurdering af egen performance og grammatiske færdigheder menes at have en sammenhæng med falsk-konsensuseffekten, hvor top-performerne overvurderer de andre, som de sammenlignes med. I afsnittet nedenfor vil det blive undersøgt, om denne hypotese kan understøttes statistisk.

3.4.4 Forskellen på top- og bund-performerne

Som nævnt tidligere forudsiger Dunning-Kruger-effekten, at bund-performerne vil overvurdere deres egne evner, hvor top-performerne har tendens undervurdering. For at kunne identificere kilderne til begge typer af fejlvurdering, har Ehrlinger, Johnson, Banner, Dunning & Kruger (2008) samlet en række studier, hvor forsøgsparticipanterne alle er blevet bedt om at vurdere hhv. deres egen performanceplacering, deres egen råscore samt råscoren for den gennemsnitlige forsøgsparticipant (p. 114). Man lavede dernæst en regressionsanalyse¹² for hvert studie. Hypotesen om bund-performernes overvurdering og top-performernes undervurdering kan adresseres statistisk ved at lave disse regressionsanalyser. Man finder herigennem ud af, i hvilken grad forsøgsparticipanterne var påvirkede af deres perceptioner omkring deres egen og de andres gennemsnitlige råscore, da de skulle vurdere deres egen performance. Man vil ligeledes kunne se, i hvilken grad forsøgsparticipanterne reelt besad de relevante færdigheder sammenlignet med de andre forsøgsparticipantere (ibid., p. 114). Med afsæt i disse resultater

⁹ $r = 0.91$ versus 0.56 , $Z = 2.60$, $p < 0.01$

¹⁰ Percentilscore for performance = 70 point (vurderet) versus 89 point (aktuel)

¹¹ $M = 16.9$ (vurderet) versus 16.4 (aktuel), $t(18) = 1.37$, *ns*.

¹² Regressionsanalyse defineres som en statistisk analysemetode, der undersøger sammenhænge mellem en afhængig variabel og andre uafhængige variabler (Chatterjee & Simonoff, 2013, p. 4)

lavede man dernæst en kontrafaktuel analyse¹³ for at finde ud af, hvilken performanceplacering hver enkelt forsøgsdeltager reelt ville få, hvis man erstattede vedkommendes råscorevurdering med vedkommendes faktiske råscore (ibid.). Formålet med denne kontrafaktuelle analyse var, at man derefter ville kunne se, hvor meget vurderingen af performance og færdigheder ville blive korrigeret, hvis forsøgsdeltageren havde en nøjagtig og uafhængig perception af hhv. sin egen råscore og andres gennemsnitlige råscore (ibid., p. 116).

3.4.4.1 Analyseresultater

Regressionsanalyserne viste, at både deres perceptioner omkring egen og andres gennemsnitlige råscore havde indflydelse på deres vurderinger af performance og færdigheder. Perceptionen omkring egen råscore havde dog størst vægtning (ibid., p. 115). Herefter udregnede man hver forsøgsdeltagers vurdering af egen performance og færdigheder som funktion for vurderingen af hhv. egen råscore og andres gennemsnitlige råscore. Ved ligeledes at korrigere råscorevurderingerne statistisk, ville man kunne beregne, hvordan upræcise perceptioner af ens egen råscore eller de andres gennemsnitlige råscore fører til disse upræcise performance- og færdighedsvurderinger. Ud fra disse statistiske beregninger ville man så til sidst kunne se, hvor meget forsøgsdeltagernes vurderinger ville blive korrigeret, hvis de havde haft nøjagtige og uafhængige perceptioner af, hvordan de selv og de andre ville klare sig performancemæssigt (ibid.).

Bund-performernes resultat

I tabellen nedenfor kan man se, hvordan bund-performernes vurderinger ville have set ud, hvis de havde haft kendskab til hhv. deres egen aktuelle råscore og andres gennemsnitlige råscore.

Tabel 1: Bund-performernes færdigheds- og performancevurderinger i både original og fejlkorrigeret form (Ehrlinger et al., 2008, p. 116).

Studier sammenlagt	Færdighedsvurdering korrigeret for		Ukorrigeret	Performancevurdering korrigeret for		Ukorrigeret	Aktuel
	Egen	Andre		Egen	Andre		
	37,3	66,2	60,8	28,1	62,7	58,0	13,1

¹³ Kontrafaktuel analyse er en del af en statistisk indvirkningsvurdering (eng: impact evaluation), som undersøger, hvordan ændringer ved en specifik intervention vil påvirke udfaldet, som i dette tilfælde er forsøgsdeltagernes vurderinger (Kirch, 2008, p. 82).

Tabel 1 viser, at bund-performerne gennemsnitligt ville have afgivet mere præcise vurderinger omkring deres færdigheder og generelle performance, hvis de havde haft kendskab til deres egen faktiske råscore. De vurderede deres egen råscore, som betegner og afspejler deres evner og færdigheder, samt deres generelle performance til at ligge omkring 58 og 61 percentilpoint. Efter en statistisk korrigering for vurderingsfejl af egen råscore, ville bund-performerne i gennemsnit have vurderet deres råscore og performance til at ligge omkring 37 og 28 percentilpoint, hvis de havde haft kendskab til deres faktiske råscore. Disse vurderinger ville statistisk set være mere nøjagtige¹⁴, selvom de stadig ville være overvurderinger (ibid., p. 116). Noget kunne tyde på, at bund-performernes fejlvurderinger ikke blot skyldes en upræcis perception af egne evner og færdigheder, men at dette kan være en stor del af forklaringen.

Efter en statistisk korrigering for vurderingsfejl af andres gennemsnitlige råscore, ser man overraskende nok, at bund-performerne ville have afgivet mere upræcise vurderinger, hvis de havde haft kendskab til andres råscore. Vurderingen af egen råscore og performance ville blive forøget med cirka 6 og 5 percentilpoint¹⁵ (ibid.). Da bund-performerne i forvejen har tendens til at overvurdere egen percentilscore, vil en yderligere stigning være en ændring i den forkerte retning. En forklaring på denne vurderingsstigning kan være, at bund-performerne overvurderede, hvor godt de andre forsøgsparticipanter ville klare sig. Dog overvurderede de ikke de andre forsøgsparticipanter i ligeså høj grad, som top-performerne gjorde (ibid.).

Top-performernes resultat

Tilsvarende viser tabellen nedenfor, hvordan top-performernes vurderinger ville have set ud, hvis de havde haft kendskab til egen aktuelle råscore og andres gennemsnitlige råscore.

Tabel 2: Top-performernes færdigheds- og performancevurderinger i både original og fejlkorrigeret form (Ehrlinger et al., 2008, p. 117).

Studier sammenlagt	Færdighedsvurdering korrigeret for		Ukorrigeret	Performancevurdering korrigeret for		Ukorrigeret	Aktuel
	Egen	Andre		Egen	Andre		
	78,1	79,2	74,0	79,3	80,4	73,7	88,1

¹⁴ $Z_s > 8$ for både råscore og performance

¹⁵ $Z_s > 5$ for både råscore og performance

Tabel 2 viser, at top-performernes undervurderinger primært skyldtes deres overvurdering af de andre forsøgsdeltagere. Top-performerne vurderede både deres egen råsore samt deres generelle performance til at ligge omkring 74 percentilpoint, hvor deres aktuelle performance reelt lå omkring 88 percentilpoint i gennemsnit. Korrigeringen for vurderingsfejl af egen råsore forøgede færdigheds- og performancevurderingerne med hhv. 4 og 5 percentilpoint. Ved korrigering for vurderingsfejl af andres gennemsnitlige råsore, ser man, at deres vurderinger ville stige med 5 og 7 percentilpoint (ibid., p. 117). Begge korrigeringer vil altså gøre top-performernes selvvurderinger mere præcise, men korrigeringen af andres gennemsnitlige råsore vil gøre den største forskel.

Sammenstilling af resultater

For bund-performernes vedkommende ville en nøjagtig perception af egen råsore medføre en mere realistisk performancevurdering, hvilket er indlysende. Det interessante er, at kendskabet til andres gennemsnitlige råsore derimod ville medføre en mere upræcis performancevurdering, idet bund-performerne tilsyneladende ville overvurdere deres performances yderligere. Ehrlinger et al. (2008) konkluderer ud fra disse fund, at bund-performerne udviser en overdreven selvsikkerhed, når de vurderer, hvor godt de har klaret sig i forhold til andre. Dette menes de at gøre, idet de har meget lidt indsigt i kvaliteten af deres egne performances. Man hævder således, at disse overvurderinger i høj grad skyldes deres fejlfortolkninger af deres egen performance (p. 117). Top-performernes undervurderinger skyldes derimod både fejlfortolkninger af egen og andres gennemsnitlige performance. Her er det værd at bemærke, at top-performerne i høj grad overvurderede de andres performances, hvilket ikke var tilfældet ved bund-performerne i ligeså høj grad. Overvurderingen af de andre menes at have medført, at top-performerne blev ret ydmyge, da de skulle vurdere deres egne performances. Dette er også grunden til, at deres selvvurderinger trods alt blev mest præcise efter en korrigering for fejlvurderinger af andres performance (ibid.).

Ovenstående undersøgelse bekræfter altså Dunning-Kruger-effektens hypotese om, at ekstrem selvovervurdering blandt de inkompetente individer skyldes en oprigtig manglende evne til at kunne adskille god og ringe performance. De har selv fornemmelsen af, at de klarer sig nogenlunde godt, når de i realiteten klarer sig dårligst. Deres selvindsigt omkring manglende ekspertise synes dermed at være svækket. Forskning

viser dog, at der findes strategier for opnåelse af selvindsigt. Hvis manglende færdigheder fører til manglende evner til at kunne vurdere kvaliteten af ens performance, kunne det tænkes, at en forbedring af færdigheder vil føre til bedre selvindsigt. I så fald vil de inkompetente via læring kunne blive bedre til at selvurdere mere realistisk.

3.4.5 Kliniske implikationer for opnåelse af selvindsigt

Kruger og Dunning (1999) har testet, om logisk træning kan (1) forbedre de inkompetentes evne til at skelne mellem deres korrekte og forkerte svar, og i selve processen (2) reducere selvovervurderingen. Dette gjorde de først ved at teste 140 studerende i logisk tænkning. Efter testen bad man de studerende vurdere deres logiske færdigheder, performance samt korrektbesvarede opgaver ud af i alt 10 mulige. Ikke overraskende blev resultatet, at de studerende i gennemsnit både overvurderede deres logiske færdigheder (M percentil = 64), deres performance (M percentil = 61)¹⁶ og deres råscore¹⁷ (p. 1128). Man så også her, at bund-performerne ($n = 37$) var uvidende om deres ringe performances. Disse overvurderede deres logiske færdigheder og deres performance til at ligge på hhv. 55 og 53 percentilpoint, hvor deres reelle score blot var 13 percentilpoint. Disse overvurderede ligeledes deres råscore, idet de selv mente, at de ville have 5,5 opgaver korrekte, hvor de reelt kun havde 0,3 korrekt¹⁸. For top-performernes vedkommende fandt man heller ikke overraskende, at de både undervurderede deres logiske færdigheder samt deres performance med 14 percentilpoint¹⁹ (ibid.).

Til testningen af de to hypoteser udvalgte man tilfældigt 70 af de studerende og gav dem et 10-minutters træningskursus i logisk tænkning og teknik. Samtlige 140 studerende blev herefter bedt om at gennemgå egne tests og indikere, hvilke opgaver de selv troede, de havde fået korrekte. De blev derefter bedt om at revurdere hhv. antallet af korrektbesvarede opgaver, deres logiske færdigheder samt deres performance. Resultatet blev, at de trænede studerende bedømte deres egne tests mere nøjagtigt ($M = 9,3$) end de utrænede studerende ($M = 6,3$)²⁰. Man fandt især en reduktion af overvurderinger blandt bund-performerne, der havde modtaget træning²¹, således at disse næsten

¹⁶ Paired t s(139) = 5.88 og 4.53, for både færdigheder og performance, $ps < .0001$

¹⁷ $M = 6.6$ (vurderet) versus 4.9 (aktuel), $t(139) = 5.95$, $p < .0001$

¹⁸ $t(36) = 10.75$, $p < .0001$

¹⁹ 79 percentilpoint (vurderet) versus 90 percentilpoint (aktuel), $t(27) < -3.00$, $ps < .0001$

²⁰ $t(138) = 7.32$, $p < .0001$

²¹ M s = 9.3 (efter træning) versus 3.5 (før træning), $t(36) = 7.18$, $p < .0001$

blev ligeså nøjagtige i deres selv vurderinger, som top-performerne var i begyndelsen²² (ibid., p. 1128f). Træningen gav dermed de inkompetente ekspertiser til bedre at kunne skelne mellem korrekt- og forkertbesvarede opgaver, hvorfor den første hypotese blev bekræftet. Til testningen af den anden hypotese om træningens reduktion af overvurderinger målte man træningens indvirkning på de studerendes selvopfattelser vha. ANOVAs²³. Analyserne påviste som forventet, at der var en trevejs-interaktion mellem vurdering af færdigheder, performancescore og råscore²⁴, hvilket indikerer, at træningens indvirkning på de studerendes selvopfattelser afhænger af deres indledende testperformances (ibid., p. 1129). I tabel 3 nedenfor ses resultaterne for variansanalyserne for alle grupper.

Tabel 3: Vurderinger af færdigheder, performance samt korrektbesvarede opgaver for hhv. trænede og utrænede studerende (Kruger & Dunning, 1999, p. 1129).

Vurdering	Utrænnet				Trænnet			
	Bund (n = 18)	Andet (n = 15)	Tredje (n = 22)	Top (n = 15)	Bund (n = 19)	Andet (n = 20)	Tredje (n = 18)	Top (n = 13)
Færdighedsvurdering								
Før	55.0	58.5	67.2	78.3	54.7	59.3	68.6	73.4
Efter	55.8	56.3	68.1	81.9	44.3	52.3	68.6	81.4
Forskel	0.8	-2.1	0.9	3.6	-10.4*	-7.0*	0.1	8.0
Aktuel	11.9	32.2	62.9	90.0	14.5	41.0	69.1	90.0
Performancevurdering								
Før	55.2	57.9	57.5	83.1	50.5	53.4	61.9	74.8
Efter	54.3	58.8	59.8	84.3	31.9	46.8	69.7	86.8
Forskel	-0.8	0.9	2.3	1.3	-18.6***	-6.6*	7.8	12.1*
Aktuel	11.9	32.2	62.9	90.0	14.5	41.0	69.1	90.0
Råscorevurdering								
Før	5.8	5.4	6.9	9.3	5.3	5.4	7.0	8.5
Efter	6.3	6.1	7.5	9.6	1.0	4.1	8.2	9.9
Forskel	0.6*	0.7	0.6*	0.3	-4.3***	-1.4**	1.2**	1.5*
Aktuel	0.2	2.7	6.7	10.0	0.4	3.3	7.9	10.0

Bemærk: "Bund", "Anden", "Tredje" og "Top" refererer til de fire kvartiler gradvist.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Som man kan se i tabel 3, blev de trænede bund-performeres ($n = 19$) vurderinger mere realistiske hele vejen igennem. Inden træningen vurderede disse deres færdigheder og performance til hhv. 55 og 51 percentilpoint samt 5,3 korrektbesvarede opgaver til 5,3. Efter træningen vurderede selvsamme studerende deres færdigheder og performance til hhv. 44 og 32 percentilpoint samt 1,0 korrektbesvarede opgaver.

²² $M_s = 9.3$ (bund-performer efter træning) og 9.9 (top-performer før træning), $t(30) = 1.38$, *ns*.

²³ En statistisk metode til at måle varians mellem flere grupper. Her er det 16 grupper: 2 (trænnet vs. utrænnet) x 2 (før vs. efter træning) x 4 (kvartiler fra bund til top)

²⁴ $F(3, 132) = 2.49$, $p < .07$ for færdighed, $F(3, 132) = 8.32$, $p < .001$ for performancescore og $F(3, 132) = 19.67$, $p < .0001$ for råscore

Alle disse ændringer var signifikante²⁵. Bemærk, at de trænede bund-performere dog stadig overvurderede deres logiske færdigheder samt deres performance²⁶, men at disse vurderinger blev betragtet som værende mere realistiske og uafhængige af råscoren²⁷ (ibid., p. 1129). Hvis man sammenligner disse resultater med de utrænede bund-performere ($n = 18$), ser man, at sidstnævntes overvurderinger bliver endnu mere urealistiske ved revurderingerne hele vejen igennem. Råscorevurderingen stiger eksempelvis fra 5,8 til 6,3 korrektbesvarede opgaver²⁸, hvilket er en ændring i den forkerte retning, idet den reelle score blot var 0,2 (ibid., p. 1129f). For de trænede top-performeres ($n = 13$) vedkommende kan man se, at træningen ligeledes forøgede deres vurderingers nøjagtighed. Performancevurderingen blev forøget fra 74,8 til 86,8 procentpoint²⁹, og råscorevurderingen steg fra 8,5 til 9,9 korrektbesvarede opgaver³⁰. Hvis man ser på de utrænede top-performere ($n = 15$), formåede disse ikke at justere deres vurderinger tilstrækkeligt, $ts < 1$ (ibid., p. 1130).

Sammenstilling af resultater

I ovenstående undersøgelse fandt man, at den logiske træning generelt medførte mere realistiske vurderinger på tværs af alle fire kvartiler. Denne tendens gjorde sig især gældende blandt de trænede bund-performere på trods af, at disse dog stadig overvurderede sig selv. Disse inkompetente individer gik fra hverken at besidde evnerne eller viden til at kunne skelne mellem korrekte og forkerte svar til at blive forholdsvist realistiske med deres vurderinger. De utrænede bund-performere blev derimod endnu mere upræcise med deres selvvurderinger. Kruger & Dunning (1999) hævder, at denne iagttagelse bekræfter de to hypoteser om, at logisk træning kan give de ellers inkompetente individer ekspertise, således at deres selvindsigt omkring egne logiske kompetencer bliver forbedret, hvilket medfører en reduktion af selvovervurderinger (p. 1130). Man fandt ligeledes en træningseffekt blandt top-performerne, idet deres selvvurderinger ligeledes blev mere præcise efter træningen, hvorimod man ikke fandt nogen forskel blandt de utrænede top-performeres selvvurderinger. Det er interessant, at bund-performerne trods den logiske træning stadig overvurderer dem selv, og at top-performerne trods træningen stadig har en tendens til undervurdering.

²⁵ $t(18) = -2.53, -5.42$ og -6.05 , henholdsvis, $ps < .03$

²⁶ Færdigheder: $t(18) = 5.16, p = .0001$ og performance: $t(18) = 3.30, p < .005$

²⁷ $t(18) = 1.50, ns.$

²⁸ $t(17) = 2.62, p < .02$

²⁹ $t(12) = 2.66, p < .025$

³⁰ $t(12) = 2.99, p < .025$

3.4.5.1 Modsigende forskningsfund

I ovenstående undersøgelse fandt man evidens for, at de studerendes revurderinger blev korrigeret efter logisk træning, og at dette særligt gjorde sig gældende for bundperformererne. Overraskende nok viser forskning dog også, at ringe performere fortsat selvovervurderer efter at have modtaget substantiel feedback. Man kan derfor undre sig over, hvordan det kan være, at disse ringe performere tilsyneladende ikke lærer af feedbacken og fortsætter med at give urealistiske selvurderinger. Hacker, Bol, Horgan & Rakow (2000) lavede en undersøgelse, hvor man fulgte 99 collestuderende gennem et helt semester med dertilhørende tre eksaminer. Både før og efter hver eksamen blev samtlige af de studerende bedt om at vurdere deres antal af korrektbesvarede opgaver. En uge før hver eksamen tog de studerende en øvelseseksamen, der mindede om den eksamen, de snart ville stå overfor. Både efter hver øvelseseksamen og reelle eksamen fik de studerende feedback på deres resultater (p. 162). Man fandt, at ringe performere tilsyneladende ikke lærer af denne feedback, som ellers opfordrer dem til at forbedre sig. Som tiden gik, blev de studerende, der klarede sig godt mere præcise i deres vurderinger af, hvordan de ville klare sig til fremtidige eksaminer³¹. De studerende, der klarede sig dårligt, viste ingen erkendelse af, at de klarede sig dårligt på trods af den klare og gentagende feedback. Som konsekvens af dette fortsatte de med at komme med optimistiske forudsigelser om, hvor godt de ville klare sig til fremtidige eksaminer³² (ibid., p. 165).

Denne kendsgerning samt evidensen for, at vores selvindsigt i visse tilfælde kan forbedres via netop læring, gør det klart, at der er nogle kognitive og især motiverende faktorer i spil for individet, når det omhandler sammenhængen mellem selvindsigt og kompetenceniveau. Disse faktorer kan muligvis supplere fundene af Ehrlinger et al. (2008), som forudsiger, at selvovervurdering blandt bundperformererne primært skyldes manglende selvindsigt, hvorimod selvundervurderingen blandt topperformererne primært skyldes overvurdering af andre (jf. afsnit 3.4.4.1). I næste kapitel vil nogle af disse kognitive og motiverende faktorer blive belyst og diskuteret med henblik på at kunne nå frem til en bedre forståelse af overvurderingstendensen, som observeres ved Dunning-Kruger-effekten.

³¹ Første eksamen: $R^2 = .08$ (forud) og $R^2 = .11$ (efter) versus tredje eksamen: $R^2 = .24$ (forud) og $R^2 = .46$ (efter)

³² Første eksamen: $R^2 = .002$ (forud) og $R^2 = .002$ (efter) versus tredje eksamen: $R^2 = .0002$ (forud) og $R^2 = .004$ (efter)

4.0 SELVOVERVURDERINGENS FACETTER

I dette kapitel inddrages teori og forskning, der kan forklare selvvurderingens ætiologi, formål og relation til identitetsopretholdelsen. Kapitlet har til hensigt at undersøge, hvad der kan ligge til grund for individers generelle tendens til selvovertvurdering, og om der kan være negative følger forbundet med denne. Derudover vil der blive undersøgt, om fænomenet især kan associeres med visse personligheds- og adfærdstræk.

4.1 Teorien om selvforstærkning

Selvværd kan defineres som individets egen opfattelse af, hvor værdifuldt det er, og kan associeres med dets selvbillede samt dets mening og holdning til sig selv (Swann, Chang-Schneider & McClarty, 2007, p. 85f). Man hævder, at de fleste individer ønsker troen på, at de besidder værdifulde kvaliteter, som bliver værdsat af andre, og at individer generelt stræber efter et forøget selvværd og et positivt selvbillede (Crocker, Moeller & Burson, 2010, p. 403). *Selvforstærkning* (eng: self-enhancement) er en strategi for dette, som netop kan defineres som drivkraften bag individets stræben efter at få bekræftet dets selv. Teorien går på, at individet har en agenda om at opnå, opretholde og beskytte sit positive selvbillede og dertilhørende selvværd med det formål at kunne fremstå konsistent og kompetent overfor sig selv og andre (Sedikides & Gregg, 2007, p. 95).

Man kunne fristes til at tro, at individet ønsker at kende sandheden om sig selv via selvudforskning og selvfortolkning. Forskning viser dog, at vi har en tendens til at glemme eller fortrænge negativ information, som er inkonsistent med vores eget selvbillede (Sedikides, Green, Saunders, Skowronski & Zengel, 2016, p. 38). Green, Pinter & Sedikides (2005) lavede et studie, hvor en række studerende blev præsenteret for 32 udsagn, der afspejlede fire adfærdsdimensioner, som var pålidelig/upålidelig, venlig/uenlig, anstændig/uanstændig, hensynsfuld/ikke-hensynsfuld. Halvdelen af de studerende fik herefter at vide, at udsagnene var en beskrivelse af en ukendt person (Chris). De resterende blev fortalt, at udsagnene beskrev dem selv. Derefter blev samtlige studerende bedt om at genkalde så mange udsagn som muligt (p. 229). Resultatet blev, at de studerende generelt kunne genkalde flere positive ($M = 0.32$) end negative udsagn ($M = 0.21$)³³. Ved en sammenligning af genkaldelser for udsagn vedrørende de

³³ $F(1, 77) = 61.15, p < 0.001$

studerende selv versus Chris, kunne man se, at uligheden mellem positive selvudsagn ($M = 0,32$) og negative selvudsagn ($M = 0,17$) var større³⁴ end uligheden mellem positive Chris-udsagn ($M = 0,33$) og negative Chris-udsagn ($M = 0,24$)³⁵ (ibid., p. 232). Disse fund stemmer ikke overens med antagelsen om, at individet søger sandheden om sig selv, da de studerende ellers ville kunne genkalde udsagnene, hvad end de var negative eller positive. I stedet tyder denne forskning på, at individet har en tendens til at beskytte sig selv overfor negativ information, hvorfor selvforstærkningen altså tjener en selvbeskyttende funktion (ibid., p. 226).

4.1.1 Selvførstærkningens funktion

Udover at tjene en selvbeskyttende funktion, som ovenstående forskningsfund indikerer, hævder man ligeledes, at selvforstærkningen tjener en selv fremmende funktion. Formålet ved denne funktion er at få styrket sit selvværd (Sedikides & Gregg, 2007, p. 95). Selvførstærkningsfænomenet menes at være observeret på tværs af kulturer og religioner, idet forskningen har påvist, at alle individer bruger selv fremmende og selvbeskyttende strategier i større eller mindre grad (Sedikides, Gaertner & Toguchi, 2003, p. 70; Gebauer, Sedikides & Schrade, 2017, p. 803). Lad os nu se nærmere på selvforstærkningens forskellige strategier.

4.1.1.1 Bedre-end-gennemsnit-effekten

I afsnittet om Dunning-Kruger-effekten (jf. afsnit 3.4) var der flere eksempler på, hvordan individer generelt vurderer dem selv som værende bedre end gennemsnittet (Kruger & Dunning, 1999, p. 1125; Dunning et al. 2003, p. 84). Forskningen viser ligeledes, at vi har en tendens til at rate os selv mere positivt og bedre end andre, selvom vi besidder de samme egenskaber og kompetencer, og at vi hævder, at vores vurderinger er givet ud fra et objektivi t grundlag. Pronin, Lin & Ross (2002) lavede et studie, hvor studerende blev bedt om at rate dem selv i forhold til klassekammeraterne ud fra en række udsagn, der afspejlede seks personlighedsdimensioner. Disse dimensioner var pålidelighed, objektivitet, hensynsfuldhed, snobberi, bedrageriskhed og selvoptagethed (ibid., p. 374f). Resultatet blev, at de studerende generelt hævdede at besidde flere positive træk ($M = 6,44$)³⁶ og færre negative træk ($M = 10,94$)³⁷ end den

³⁴ $t(43) = 6.78, p < 0.001$

³⁵ $t(48) = 4.30, p < 0.001$

³⁶ $t(78) = 14.19, p < .001$

³⁷ $t(78) = 10.94, p < .001$

gennemsnitlige studerende. Udover dette fandt man ligeledes, at 87% af de studerende, på tværs af alle seks skalaer, gav ratings, der afspejlede deres antagelse om at være bedre end gennemsnittet for hele gruppen. Afslutningsvist blev de bedt om at evaluere deres selvvurderinger ud fra, hvad de på studiet havde læst om bedre-end-gennemsnit-effekten. Resultatet var ironisk nok, at kun 24% af de studerende indrømmede, at deres selvvurderinger var påvirkede af denne effekt. 63% af de studerende hævdede, at deres selvvurderinger var nøjagtige og objektive, og 13% hævdede, at deres selvvurderinger reelt var for beskedne (ibid., p. 375). Man ser altså her, at individerne reelt er overbeviste om, at de er bedre end gennemsnittet.

4.1.1.2 Illusioner om kontrol

Indenfor forskningen har man ligeledes fundet eksempler på, hvordan individer overvurderer deres kontrol over udfald og tilfældige omstændigheder, idet de selv har en forestilling om at kunne forudsige fremtiden. En illusion om kontrol kan defineres som individets forventning om, at personlig succes vil ske, hvor selve forventningen er højere end den objektive sandsynlighed for dette (Langer, 1975, p. 311). Et studie fandt evidens for, at disse illusioner om kontrol påvirker individers udfaldsforudsigelse af spillekortstrækninger. Studiet gik ud på, at en række studerende skulle konkurrere mod en modstander i et kortspil. Halvdelen af de studerende fik en modstander, der virkede sløset og inkompetent, og den resterende halvdel fik en modstander, der fremstod kompetent og ordentlig. Forinden hver tur skulle de studerende satse et beløb, som afspejlede deres vinderchancer. De skulle ligeledes inden første træk vurdere på en seks-punktskala, hvor kompetent de ville vurdere modstanderen til at være (ibid., p. 314f). Resultatet blev, at de vurderede den pæne og ordentlige modstander som værende mere kompetent ($M = 4,8$) end den sløsedede modstander ($M = 3,17$)³⁸. Dette afspejlede ligeledes deres gennemsnitlige satsninger, idet de studerende med den kompetente modstander i gennemsnit satsede $\text{ø}11,04$ mod de andres $\text{ø}16,25$ ³⁹. Forskellen på de to gruppers satsninger bliver endnu større, når man betragter deres allerførste satsning inden første træk. De studerende med den kompetente modstander satsede i gennemsnit blot $\text{ø}9,28$ inden første træk, hvor de studerende med den sløsedede modstander satsede hele $\text{ø}16,73$ i gennemsnit⁴⁰ (ibid., p. 315).

³⁸ $t = 5.46, p < .005$

³⁹ $t = 2.39, p < .025$

⁴⁰ $t = 3.16, p < .005$

Disse fund indikerer, at de studerendes perceptioner af modstanderens ekspertise og karaktertræk påvirker deres egen selvsikkerhed omkring egne evner til at kunne få ønskede udfald til at ske. De studerende med den sløsede modstander har således en illusion om, at der er stor sandsynlighed for, at de vil opleve personlig succes (ibid., p. 323).

4.1.1.3 Urealistisk optimisme

Individer har ligeledes en tendens til at tro, at de har heldet med sig og skæbnen på deres side, når det omhandler positive og negative begivenheder. Vores optimismebias gør, at vi har en tendens til at tro, at vi har mindre sandsynlighed for at opleve negative begivenheder end andre, og at vi samtidigt har større sandsynlighed for at opleve positive begivenheder end andre. Eksempler på negative begivenheder kan være en alvorlig sygdom eller forbrydelse, hvor positive begivenheder eksempelvis kan være en ønsket graviditet (Helweg-Larsen & Shepperd, 2001, p. 74). Weinstein (1980) har undersøgt, hvordan denne optimismebias kommer til udtryk ved at bede 258 studerende vurdere deres egne chancer for at opleve 42 begivenheder sammenlignet med deres medstuderende. Resultatet blev, at de studerende generelt vurderede egne chancer til at ligge over gennemsnittet for positive begivenheder ($M = 15.4$)⁴¹ og under gennemsnittet for negative begivenheder ($M = -20.4$)⁴² (p. 811). Vi har altså en tendens til at tro, at negative begivenheder primært vil ramme andre end os selv, og at positive begivenheder i højere grad vil komme os til gode.

4.1.1.4 Selvtilskrivningsbias

Selvforstærkningsfænomenet omhandler ikke blot individets komparative vurderinger af egne evner og risici. Det omhandler i ligeså høj grad vores måde at fortolke og forklare sociale udfald. Det viser sig, at vi i høj grad udviser en selvtilskrivningsbias, når vi skal forklare kilden til en begivenheds udfald. Vi beskytter vores selvbillede mod uønskelige udfald og negative begivenheder, og dette gør vi ved at tage æren for vores succesoplevelser og klandre andre, når vi oplever nederlag (Sedikides & Gregg, 2007, p. 96). Johnston (1967) demonstrerede eksempelvis denne tendens i sit studie, hvor forsøgsdeltagerne blev bildt ind, at de var en del af et hold bestående af i alt to personer.

⁴¹ $t(255) = 6.8, p < .001$

⁴² $t(255) = 13.9, p < .001$

Forsøgsdeltagerne var af den overbevisning, at begge teammedlemmer skulle udføre en færdighedstest, hvorefter gruppen kun ville modtage gruppefeedback, som ville indikere, om gruppen havde klaret sig under gennemsnittet, gennemsnitligt eller over gennemsnittet (p. 313f). Man fandt, at forsøgsdeltagerne generelt havde en tendens til at tage æren for gode scores og klandre den fiktive holdkammerat for dårlige scores. Når feedbacken var gennemsnitlig, havde forsøgsdeltagerne en tendens til at vurdere, at dette måtte skyldes en kombination af forsøgsdeltagerens egen over-gennemsnitsperformance og holdkammeratens under-gennemsnitperformance (ibid., p. 317). Vi har altså en tendens til at fortolke sociale udfald i vores eget favør.

4.1.1.5 Selektiv forglemmelse

Indledningsvist i dette afsnit (jf. afsnit 4.1) blev der beskrevet, hvordan individer beskytter deres selv ved at fortrænge eller ignorere negativ information. Det viste sig desuden, at de studerende i studiet bedre kunne genkalde de positive udsagn. Dette fænomen kaldes selektiv forglemmelse. Strategien er dog ikke just så enkel, idet det viser sig, at vi i nogle tilfælde alligevel tager negativ information til os. Sedikides og Green (2000) fandt i deres studie, at individers perception af information afhænger meget af, om information vedrører centrale eller perifere træk ved deres selvkoncept. Centrale træk karakteriseres som store mængder af selvviden, der er meget nøjagtige, selvdeskriptive og vigtige for individet selv. Disse centrale træk er ligeledes meget positive for individet, og det er yderst sandsynligt, at individet handler og agerer ud fra disse. I modsætning til disse findes de mere perifere træk, som karakteriseres som lave mængder af selvviden, der for individet anses som værende mindre nøjagtige, mindre selvdeskriptive og mindre vigtige. Disse anses som værende hverken positivt eller negativt ladet, og det er mindre sandsynligt, at individet handler ud fra disse perifere selvkoncepter (p. 907). Centrale træk kan være pålidelighed og venlighed, hvor ydmyghed og tålmodighed kan være perifere træk (ibid., p. 910).

I studiet fik forsøgsdeltagerne foretaget en personlighedstest, hvorefter de blev præsenterede for resultaterne. Halvdelen af de studerende fik at vide, at de blev præsenteret for ukendte Chris' resultater, hvor den resterende halvdel blev fortalt, at de fik deres egne resultater. Resultaterne bestod af i alt 34 adfærdstræk. Efter en kort afledningsopgave blev de bedt om at genkalde så mange træk som muligt (ibid., p. 912). Resultatet blev, at forsøgsdeltagerne med egne resultater i gennemsnit genkaldte færre

centrale, negative adfærdstræk end forsøgspartagerene, der processerede information om Chris⁴³. Samme forsøgspartagere genkaldte ligeledes færre centrale, negative adfærdstræk end positive⁴⁴ (ibid., p. 912f). Dette gjorde sig ikke gældende for de perifere adfærdstræk, hvor man ikke fandt nogen statistisk forskel⁴⁵. Man fandt heller ingen statistisk forskel mellem genkaldte negative ($M = .28$) og positive ($M = .27$) adfærdstræk blandt forsøgspartagerne, der processerede information om Chris⁴⁶ (ibid., p. 913). Forsøgspartagerne genkaldte altså kun flere positive adfærdstræk end negative, når det gjaldt de centrale adfærdstræk, og når informationen vedrørte dem selv. Noget tyder dermed på, at individet beskytter sig selv mod potentielle trusler mod selvet ved at bortsortere og glemme selvrelevant information, der er inkonsistent med dets eget selv-koncept.

4.1.2 Motiverne bag selvforstærkningsstrategierne

Ovenstående strategier er alle eksempler på, hvordan individet enten søger at beskytte eller forstærke sit positive selvkoncept og selvværd. Ved bedre-end-gennemsnit-effekten samt strategierne omkring illusion om kontrol og urealistisk optimisme, så man, hvordan individerne generelt er optimistiske omkring egne evner og personkarakteristik. Johnson & Fowler (2011) argumenterer for, at denne optimisme evolutionært set søger vores chance for at opnå succes. Vores ambitioner og kampånd bliver forøget, når vi selv er overbeviste om, at vi er bedre end gennemsnittet, har kontrol over situationen og udfaldet, og at skæbnen tilmed er på vores side. Så på trods af, at vi reelt set ofte blot er urealistiske optimister, vil selve troen på os selv forøge vores selvtillid og -værd, hvilket gør det lettere for os at turde at tage springet ud i nye ting. Vi kan tilmed gøre dette med en vis selvsikkerhed, så vi ligeledes fremstår kompetente (p. 319). Forskning viser dog, at denne selvsikkerhed ikke nødvendigvis påvirker vores evner eller færdigheder. Den kan forbedre vores udholdenhed, som styrker eller opretholder selvtilliden (Swann et al., 2007, p. 88). Troen på os selv giver os dermed motivationen til at fastholde vores jagt efter mål, hvilket gør vores personlige udvikling mulig, samtidigt med at den forøger vores selvtillid og selvværd (Johnson & Fowler, 2001, p. 319). De mere selvbeskyttende strategier, såsom vores selvtilskrivningsbias og selektive forglemmelse, beskytter vores selvværd mod truende information, der ellers ville

⁴³ $t(198) = -3.51, p < .001$

⁴⁴ $t(99) = -3.26, p < .002$

⁴⁵ $F(1, 192) = 0.68, p < .41$

⁴⁶ $t(99) = -0.95, p < .37$

påvirke vores selvværd i en negativ retning. Vores positive selvevalueringer bliver ligeledes bevaret herigennem. Forskning har påvist, at der findes en sammenhæng mellem anvendelse af de selvforstærkende strategier og lavere grad af depression og nedtrykthed, hvilket giver individet sundhedsmæssige fordele (Sedikides et al., 2016, p. 46f). Højt selvværd og positiv affekt bliver ligeledes ofte associeret med kompetence og ressourcestærkhed. Dette giver individet sociale muligheder og fordele, da der er stor sandsynlighed for, at det får positioneret sig til en ansvarsfuld position socialt. Et individ med høj selvtillid står ligeledes stærkt, når det gælder seksuel udvælgelse. Det viser sig nemlig, at selvtilliden øger attraktiviteten (Sedikides, Skowronski & Dunbar, 2016, p. 68). De selvforstærkende strategier giver altså individet flere sociale og personlige fordele, som er vigtige faktorer for både individets positioneringsmuligheder samt personlige udvikling.

4.1.3 Mulige konsekvenser ved selvforstærkning

Ud fra ovenstående virker det umiddelbart til, at selvforstærkningsstrategien kun har positive følger, idet den både bidrager til individets sociale og personlige succes. Crocker et al. (2010) hævder dog at stræben efter det positive selvbillede og et forøget selvværd kan give individet udfordringer på længere sigt (p. 404). For at kunne opnå personlig udvikling, der egentligt er selvforstærknings formål, må et individ besidde evnerne til at kunne kontrollere og regulere sig selv. Selvregulering kan defineres som individets evne til at stræbe efter langsigtede mål og beherske impulsiv adfærd, der trods en kortsigtet tilfredsstillelse har omkostninger for selvet på længere sigt (ibid., p. 405). For at kunne regulere sig selv og opnå personlig udvikling må individet have fuldt fokus på de langsigtede mål og reducere uoverensstemmelser mellem aktuelle og ønsket situation ved bl.a. at tage ved lære af feedback. Dette gør individet ved at have sine mål i tankerne samtidig med, at det observerer udviklingsprocessen. Fortolkning af begivenheder og deres årsag samt den sociale bedømmelse indgår altså under selvregulerings- og udviklingsprocessen (ibid., p. 405f). Denne kapacitet anvender individet ligeledes, når det beskytter sit selvværd via eksempelvis selvtilskrivningsstrategien eller stræber efter at få det forøget via de mere selv fremmende strategier. Dette er grunden til, at Crocker et al. (2010) hævder, at selvforstærkningen kan have negative følger for individet på længere sigt. Når selvværdet kortsigtet bliver sat på spil pga. uforudsete begivenheder såsom en dumpet eksamen, kan selvværdsbeskyttelsen blive prioriteret højest, hvilket kan resultere i, at fokuset på de langsigtede mål forsvinder.

Hvis dette sker, vil fremgangen mod målene og den personlige udvikling blive svækket. Et individs mål for det ønskede selvbillede kan ligeledes få individet til at prioritere konstruktionen af sit ideelle image, således at det aktuelle selvbillede bliver overskygget (p. 406). Dette kunne tænkes at være tilfældet for bund-performerne i Dunning-Kruger-studierne. Disse er sandsynligvis motiverede til at bevare deres ønskelige selv i en sådan grad, at de ikke ænser deres aktuelle selv. Deres kortsigtede mål om at fremstå kompetente overfor andre overskygger altså deres langsigtede mål om reelt at blive kompetente. Dette kunne tænkes at være grunden til, at bund-performerne fortsat overvurderer egne evner og færdigheder efter at have modtaget substantiel feedback.

4.1.4 Selvets opbygning og funktion

Selvforstærkningsteorien hævder, at der er individuelle forskelle på, om man primært benytter sig af de selvforstærkende eller -beskyttende strategier. Man hævder, at et individ med højt selvværd typisk vil anvende selv fremmende strategier for at forstærke sit selv, hvorimod et individ med lavere selvværd typisk vil benytte sig af selvbeskyttende strategier (Sedikides & Gregg, 2008, p. 103f). Forklaringen på dette mener man at kunne finde i selvets opbygning. Sedikides, Skowronski og Dunbar (2016) definerer selvet som en rationel og meningsskabende genstand for vores egen refleksion, der giver os evnen til at lagre reflekteret information i vores hukommelse (p. 56). De hævder, at selvet har tre indbyrdes beslægtede kapaciteter. Den første er en virkelighedsgengivende kapacitet, hvor selvet lagrer og organiserer selvrelevant information, som både vedrører ens fortid, nutid og fremtid. Den anden kapacitet er den udøvende, hvis formål er at få selvet tilpasset det sociale og fysiske miljø. Dette kan gøres via vurdering (bl.a. beskyttelse og forstærkning af selvet), læring (f.eks. forbedring af færdigheder) og homeostasis (f.eks. tilegnelse af information, der er konsistent med selvet). Den tredje og sidste kapacitet er refleksiv, hvor individet, i samspil mellem den virkelighedsgivende og den udøvende kapacitet, har evnen til at aktivere og deaktivere dele af sin selvviden med det formål at kunne reagere fleksibelt og dynamisk på miljøændringer (ibid., p. 56f). Man kan på baggrund af dette derfor hævde, at vores selv og samspillet mellem de tre komponenter bl.a. giver individet evnen til subjektivt at behandle information om sig selv og sin omverden. Det er den udøvende kapacitet, der menes at kunne forklare, hvorfor nogle individer primært benytter sig af de selvbeskyttende strategier, mens andre primært benytter sig af de selv fremmende strategier.

Det er nemlig den udøvende kapacitet, der menes at være ansvarlig for vores evne til at tilpasse vores selv det sociale og fysiske miljø via netop vores fortolknings- og vurderingsevne, som bl.a. har den funktion at kunne beskytte eller fremme vores selv. Det er gennem selvbeskyttelsen, at vi bortsorterer eller miskrediterer ufordelagtig, selvrelevant information med det formål at kunne opretholde både selvværd, selvtillid og velbehag. Dette menes at være grunden til, at det typisk er individer med lavt selvværd, der benytter sig af de selvbeskyttende strategier. For disse individer er det altafgørende, at deres selvværd og selvbillede ikke bliver svækket yderligere. Gennem de selv fremmende strategier accepterer eller fremmer vi derimod fordelagtig, selvrelevant information med det formål at kunne forøge vores selvværd, selvtillid og velbehag (ibid., p. 67f). Dette er ligeledes grunden til, at det typisk er individer med højt selvværd, der benytter sig af de selv fremmende strategier.

4.2 Opsummering

Ovenstående forskningsresultater indikerer, at vi alle har en tendens til at være urealistiske optimister, når det omhandler vurdering af vores egne evner, kompetencer og kontrol. Denne tendens skyldes tilsyneladende en iboende kapacitet i vores selv, som står for selvets tilpasning af det sociale og fysiske miljø. Bevarelsen af et positivt selvkoncept gør det muligt for individet at kunne fremstå kompetent overfor andre, hvilket giver det positioneringsmuligheder. For at kunne bevare det positive selvkoncept, skal selvtilliden og selvværdet beskyttes, og dette bliver gjort via måden, hvorpå individet fortolker og vurderer sin omverden og sig selv. Det viser sig nemlig, at individet sjældent perciperer information helt nøjagtig, men at individet i højere grad søger positivitet ved at være urealistisk optimistisk. Disse selvforstærkende strategier kan dog muligvis på sigt svække individets personlige udvikling, idet dets selvreguleringsevne bliver forringet, når det prioriterer dets kortsigtede mål om eksempelvis selvværdsbeskyttelse over det langsigtede mål om ekspertiseudvikling. Overordnet set kan man sige, at selvforstærkningen reelt set er en identitetsopretholdelsesstrategi (jf. indledningen, kapitel 1.0), idet dens egentlige funktion er at undgå eller formindske uoverensstemmelser mellem det positive selvbillede og den aktuelle identitet.

4.3 Selvbedrag

Individet har således en agenda om at bevare og beskytte sit positive selvkoncept med det formål at kunne fremstå konsistent og kompetent overfor andre. Vi så eksempler på, hvordan individet generelt har en optimistisk overbevisning omkring egne evner og karakteristika. Samme tendens gjorde sig generelt gældende ved Dunning-Kruger-effekten. Man kan derfor ikke forstå fænomenet selvovervurdering til fulde uden ligeledes at have beskæftiget sig med selvbedragets funktion.

4.3.1 Definition

Selvbedrag kan defineres som det bevidste sinds aktive fejlfortolkninger af virkeligheden, som hindrer individet i at percipere virkeligheden og dermed sandheden nøjagtigt. Dette er et hverdagsfænomen, forstået på den måde, at alle individer i større eller mindre omfang bedrager sig selv hele livet igennem. Selvbedrag kan både omhandle individets løgne overfor sig selv, fejlagtig informationssøgning og bedrag overfor andre (Trivers, 2000, p. 114). Man hævder, at korrekt og falsk information bliver fejlagtigt lagret hos individet, idet der er en tendens til, at korrekt information bliver lagret i det ubevidste sind, og falsk information bliver lagret i det bevidste sind. Grunden til dette menes at være, at man således lettere bedrager en udefrakommende observatør, da vedkommende først møder ens bevidste sind og produktet heraf, hvor det ubevidste sind og de dertilhørende sandheder ligger gemt væk (ibid., p. 115). Selve bedraget kan blive sværere for andre at spotte, hvis man selv er ubevidst om det igangværende bedrag. En bevidst bedrager vil ofte fremstå nervøs, og hvis bedraget bliver opdaget, vil dette få konsekvenser for individet⁴⁷. Derfor giver selvbedraget individet en fordel, når han selv er ubevidst om sit bedrag, og dermed kan virke overbevisende (ibid., p. 115f).

4.3.2 Selvbedragets tre former

Der findes tre former for selvbedrag, som alle bliver påvirkede af, at individet foretrækker information, der afspejler dets egne mål og motiver (Von Hippel & Trivers, 2011, p. 1).

1. Fejlagtige informationssøgninger omhandler undgåelse eller afvisning af information, der ikke er konsistent med individets mål eller drømme. Individet kan

⁴⁷ Grunden til dette vil blive belyst i afsnittet om cheater detection (jf. afsnit 4.4.1)

- gøre dette ved at stoppe informationssøgningen helt eller ved udelukkende at søge information, hvor der er konsistent information tilgængeligt (ibid., p. 9).
2. Fejlagtige fortolkningsprocesser kan ligeledes bidrage til vores selvbedrag, idet vi fortolker ny og ukendt information, som er uforenelig med vores tidligere erfaringer, med en vis selektiv skepsis. I visse situationer ignorerer vi den uforenelige situation, således at vores overbevisning ikke bliver påvirket. I andre situationer kan vi tilpasse vores fortolkning af informationen således, at den passer på vores eksisterende overbevisninger. I begge situationer forhindrer vi os selv i at kende hele sandheden (ibid.).
 3. Fejlagtige hukommelsesprocesser går ud på, at vores hukommelse i sig selv er selvforstærkende. Den selvforstærkende strategi ”selektiv forglemmelse”, som er beskrevet tidligere (jf. afsnit 4.1.1.5), er et klassisk eksempel på, hvordan vi beskytter os selv mod negativ information eller feedback (ibid., p. 10).

4.3.2.1 Sociale teorier

En kilde til selvbedrag omhandler selvpromovering, overoptimisme og benægtelse af negative udfald, som der er blevet beskrevet tidligere (jf. afsnit 4.1.1). Konstruktionen af en fejltagtig social teori kan ligeledes være en stor kilde til selvbedrag. Vi har alle sociale teorier omkring vores egen rolle i eksempelvis samfundet, parforholdet eller arbejdet. Denne kapacitet er sandsynligvis blevet udviklet til det formål, at vi nemmere kan spotte snyd og bedrag i vores relationer⁴⁸. Disse sociale teorier er subjektive, idet fortolkningerne bliver dannet af individet selv. Den information, der danner grundlag for fortolkningen, er derfor blevet partisk perciperet ud fra individets eget standpunkt, hvilket igen sikrer et konsistent selvkoncept (Trivers, 2000, p. 117f). En tredje kilde til selvbedrag kan være fiktive intentionsnarrativer, hvor vores bevidste tankestrømme bliver rationaliseringer for, hvad vi foretager os, idet de dybere motivationsmønstre forbliver ubevidste for os (ibid., p. 118).

Selvbedrag omhandler således både benægtelse af bedraget, selviske og bedrageriske eskapader, konstruktion af en offentlig persona med sociale teorier og fiktive, indre narrativer, som rationaliserer adfærden. Alt dette skjuler individets sande intention om at bedrage. Selvbedraget kan dog spottes hos et individ, når det har et fejltagtigt informationssøgningssystem og et bevidst sind, der er så opsat på konstruktionen af et falsk

⁴⁸ Dette vil blive berørt yderligere i afsnittet om cheater detection (jf. afsnit 4.4.1)

image, at det ikke opdager uoverensstemmelser mellem adfærd og fakta. Udover de sociale konsekvenser ved dette, får individet ligeledes et ineffektivt, fragmenteret mentalsystem (ibid., p. 119).

4.3.2.2 Benægtelse og projektion

De psykologiske processer, benægtelse og projektion, tjener begge selvbedraget. Benægtelse omhandler afvisning af noget, som ofte påvirker os negativt. Projektion omhandler eksempelvis projicering af egne karaktertræk til andre individer. De to processer har dog forskellige dynamikker, idet benægtelsen hurtigt afføder en benægtelse af benægtelsen for at undgå at blive afsløret. Ofte medfører benægtelsen ligeledes en højere arousal, da man skal aflede bevidstheden væk fra facts og information, som ellers kan skade benægtelsesevnen. Projektion er derimod en meget mere afslappet affære, da individet har den holdning, at det kunne være rart, hvis informationen var sand, men at det ikke er katastrofalt, hvis den ikke er sand (ibid., p. 120). Benægtelse kan associeres med individets følelse af at have det dårligt med sig selv, hvorimod projektion kan associeres med mere positive følelser omkring sig selv (ibid., p. 120). Dette stemmer overens med andet forskning, der viser, at vi er mere villige til at møde inkonsistent feedback, hvis vi har det godt med os selv (Von Hippel & Trivers, 2011, p. 8).

Man mener at kunne forklare fænomenet selvbedrag ud fra den evolutionære teori, som stemmer meget overens med forklaringen på fænomenet selvforstærkning, der er blevet beskrevet tidligere (jf. afsnit 4.1.2). Bedrag overfor sig selv kan nemlig også give individet nogle væsentlige fordele uafhængigt af individets evne til at bedrage andre. Troen på, at man er kompetent, og at ens fremtid ser lys ud, fremmer den personlige udvikling og sikrer velvære (Trivers, 2000, p. 126).

4.3.3 Opsummering

Man hævder altså, at individet har tendens til at lagre fejlagtig og konsistent information i bevidstheden for bedre at kunne bedrage sig selv og andre. Individet har kapaciteten til at tilpasse sin fortolkning af eventuel inkonsistent information, således at informationen bliver forenelig med individets egen selvopfattelse og overbevisning. Dette stemmer overens med antagelsen om selvets opbygning og funktion (jf. afsnit 4.1.4). Derudover har individet en tendens til at fortolke eventuelle nederlag på en måde, hvor individet derefter kan frasige sig alt ansvaret. Selvbedrag indgår altså som

et element i vores selvforstærkningsstrategier, da selvbedraget både tjener en selvbeskyttende og -fremmende funktion, som sikrer identitetsopretholdelsen.

4.4 Teorien om social udveksling

I afsnittet ovenfor blev der beskrevet, hvordan en eventuel afsløring af bedrag kan være forbundet med sociale konsekvenser, og at vores sociale teorier gør det lettere for os at opdage et sådanne bedrag. I dette afsnit vil fænomenet *cheater detection* blive belyst, da dette fænomen menes at være forbundet med vores intuitionsevne.

4.4.1 Cheater Detection

Ifølge evolutionspsykologien er organismer specialbyggede systemer, der effektivt opererer for at løse adaptive problemstillinger. Vore forfædre stod overfor en lang række tilbagevendende udfordringer, når det gjaldt eksempelvis undgåelse af rovdyr eller indsamling af føde. De korrekte og effektive strategier for håndtering af disse udfordringer var særledes vigtige for vore forfædre, da ukorrekt håndtering i værste fald kunne koste dem livet. Man mener derfor, at naturlig selektion har tilført mennesket en række specialiseringer, der hver især er skræddersyet til håndtering af bestemte problemområder (Gallistel, 1990 if. Shettleworth, 1991, p. 27). En af disse specialiseringer er den menneskelige intuition, der er specifikt udviklet til det formål at kunne opsnappe mulige trusler (Cosmides, Barrett & Tooby, 2010, p. 9008). Et individs fitness kan blive forøget ved at bytte ting af lav værdi med varer, services eller hjælp af højere værdi, således at udvekslingen bliver en økonomisk fordel for individet. Disse indbyrdes udvekslinger er blevet dokumenteret indenfor alle menneskelige kulturer, og kan være alt fra at dele føde til at gøre en tjeneste tilbage (Gurven, 2004, p. 544f). Man mener ligeledes, at denne sociale udveksling var at finde blandt menneskearten for mere end to millioner år siden (Isaac, 1978, pp. 106-108). Cosmides et al. (2010) hævder derfor, at den naturlige selektion har udviklet en række informationsbearbejdningmekanismer hos mennesket, som gør det muligt for os at gennemskue, hvem der er ude på at bedrage eller snyde os (p. 9008).

Teorien går på, at individerne indbyrdes har en social kontrakt, når de bytter ting med hinanden. De er enige om, at udvekslingen sker ud fra et ”noget for noget -princip”, hvor begge parter skal få en gevinst ud af byttet. Snyd eller bedrag sker derfor, hvis en af parterne ikke overholder den sociale kontrakt ved f.eks. at tage en fordel uden at

levere en kompenserende fordel tilbage. Det er dog vigtigt at pointere, at bedrageren skal have intensjonen om at svindle, da dette ellers ikke vil blive fortolket som et brud på den sociale kontrakt (ibid.). Evnen til at kunne spotte svindel og bedrag fungerer via social kategorisering, hvor man sætter lighedstegn mellem svindler og en bestemt person. På denne måde bliver individets fitness forøget, idet man i fremtiden sikrer sig mod bedrageri fra andre, som kan være en omkostelig affære, hvis man er naiv og godtroende (ibid., p. 9008f).

4.4.1.1 Empirisk evidens

Cosmides et al. (2010) har testet hypotesen om, at selektionen skulle have udviklet specialdesignede, kognitive mekanismer til at opsnappe eventuel svindel, som i sidste ende ville bidrage til løsningen af sociale udfordringer. Dette gjorde de ved at give deres forsøgspartagere en Wason Selection Task, bedre kendt som ”hvis X så Y-testen”, hvor forsøgspartagerens betingede ræsonnement bliver undersøgt. Forsøgspartagerne havde til opgave at identificere mulige brud på reglen om, at hvis en forudgående hændelse (X) optræder, så sker konsekvensen (Y) som følge heraf. Resultatet blev, at forsøgspartagerne var relativt ringe til at identificere brud på denne regel med mindre, at reglen omhandlede social udveksling, og identificering af regelbruddene kunne associeres med opsporingen af svindlere (ibid., p. 9009).

Disse fund bekræfter altså hypotesen om, at vi individer er udstyrede med en intuition, der har til formål at opdage svindel, hvorfor det kunne tænkes, at denne stiller større krav til svindleren for ikke at blive opdaget. Det kunne derfor være interessant at undersøge, om bedrageriske individer er særligt gode til at fremstå troværdige, således at de bedre lykkes med deres bedrag. Dette vil blive undersøgt i afsnittet nedenfor.

4.5 Machiavellisme og bedrag

Machiavellisme kan defineres som en socialt udført strategi, der omhandler individets manipulation af andre for individets egen vindings skyld. Denne manipulerende adfærd bliver anset for at være et komplekst mix af flere personlighedstræk (Wilson, Near & Miller, 1996, p. 285) herunder lav grad af sympati og samvittighed (Paulhus & Williams, 2002, p. 559). Alle individer betragtes som værende i stand til at kunne manipulere med andre, men særligt machiavellistiske individer menes at være mest villige og have størst tendens til dette (Wilson et al., 1996, p. 285). Machiavellisme bliver associeret med en vis skrupelløshed, snedighed samt falskhed, og dette skyldes

individets måde at opnå eget udbytte. Et individ med en sådanne manipulerende personlighed har nærmere bestemt ingen kvaler ved at lyve, hvis sandheden ikke gavner individet. I stedet anser det løgnet som en nødvendighed for egen succes (Geis & Moon, 1981, p. 766).

4.5.1 Forskningen bag machiavellisme

Adskillige forskningsprojekter har testet hypotesen om, at machiavellistiske individer har en evne til at fremstå særligt troværdige, hvilket styrker deres manipulationer og løgne. Christie (1970) var den første psykolog, der forskede i machiavellisme som en menneskelig adfærdsvariant. Han udviklede en række machiavellistiske tests, der kaldes *Mach Scales*, som måler forsøgsdeltagernes grad af enighed i en række udsagn såsom ”Jeg fortæller aldrig den rigtige årsag til, at jeg gør noget - med mindre det er nyttigt for mig at gøre” (p. 10f). Individer med høje og lave scores i testen bliver ofte benævnt som hhv. høj-Machs og lav-Machs (Wilson et al., 1996, p. 285). Det har senere vist sig, at de individer, der udviser størst enighed i udsagnene, altså de såkaldte høj-Machs, har en større tendens til at opføre sig på en kølig og manipulerende måde i både laboratoriestudier og ude i den virkelige verden sammenlignet med lav-Machs (Paulhus & Williams, 2002, p. 557). Exline, Thibaut, Hickey og Gumpert (1970) var de første til at anvende disse Mach Scales til at identificere bedrag og løgn blandt individer (p. 53). I et studie blev forsøgsdeltagerne afhørt af forsøgslederne efter at have snydt i en test med en anden forsøgsdeltager. Afhøringen blev derefter afspillet på lydbånd for en række bedømmere, der skulle vurdere forsøgsdeltagernes angstniveau og fortællingens sandhedsværdi (ibid., p. 55f). Resultatet blev, at bedømmerne generelt vurderede høj-Machs’ fortællinger som større afvigelser fra sandheden, og at disse individer lød mindre angste end lav-Machs (ibid., p. 73f). Noget kunne altså tyde på, at individer med mange machiavellistiske adfærdstræk har en større tendens til at lyve, og at de tilmed er bedre til det, idet de udviser mindre angst. Bemærk dog, at bedømmerne i dette studie på forhånd vidste, at forsøgsdeltagerne løj, og at de blot lyttede til afhøringerne via lydbånd, hvorfor det er passende at måle forsøgsdeltagernes specifikke evne til at lyve mere direkte.

Dette gjorde Oksenberg if. Geis og Christie (1970) via løgnedetektortests, hvor forsøgsdeltagerne fik målt deres galvaniske hudreaktion, imens de fortalte løgne. Man fandt ingen forskel blandt lav- og høj-Machs’ fysiologiske reaktioner, hvorfor høj-

Machs reagerer ligeså kraftigt på egne løgnagtige fortællinger som lav-Machs (p. 311). Selvom de machiavellistiske individer ikke formår at bedrage løgnedektoren, er det muligvis alligevel sandsynligt, at de kan bedrage andre. Et studie foretaget af Braginsky (1970) viste, at børn med mange machiavellistiske adfærdstræk havde lettere ved at overtale middel-Mach-børn til at spise bitre kiks. Disse høj-Mach-børn løj generelt mere end lav-Mach-børnene for at få det andet barn til at spise flere kiks⁴⁹ (p. 86). Denne succesfulde overtalelse skyldes muligvis høj-Mach-børnenes høje troværdighed, når de lyver og bedrager (Geis & Moon, 1981, p. 766). Det kunne derfor tænkes, at høj-Machs' fordel ligger i selve deres håndtering af de fysiologiske reaktioner på deres bedrageriske adfærd, som fysiologisk set er ligeså intense som lav-Machs' reaktioner. Man har derfor en hypotese om, at høj-Machs er bedre til at kontrollere og neddæmpe de fysiologiske reaktioner, der er synlige for andre, således at disse har sværere ved at spotte bedraget (ibid., p. 766f).

Netop denne hypotese undersøgte Geis og Moon (1981). Via de tidligere nævnte Mach Scales blev forsøgsdeltagerne inddelt i to grupper (lav-Machs og høj-Machs). Disse blev foranlediget til at lyve og dække over snyd, der var foregået i et strategispil, som de havde deltaget i. En kontrolgruppe blev foranlediget til at fortælle sandheden, da der ikke var foregået snyd ved deres spil. De tre grupper blev alle afhørt, og under denne afhøring blev troværdigheden af deres fortællinger bedømt af en observatør (p. 767). Resultatet blev, at observatøren generelt var i stand til at skelne mellem sande og løgnagtige forklaringer⁵⁰. Forklaringerne afgivet af høj-Machs blev dog vurderet til at ligge på 3,55 på troværdighedsskalaen, hvor lav-Machs' forklaringer blot blev vurderet til 2,94. Man fandt altså en signifikant troværdighedsforskel på de to gruppers forklaringer⁵¹, idet høj-Machs' forklaringer generelt blev vurderet mere troværdige, uanset om disse var sande eller løgnagtige⁵². Dog viser det sig, at dette primært skyldes forskellen på de løgnagtige høj- og lav-Machs, idet de sandfærdige høj-Machs ikke blev vurderet til at være mere overbevisende end de sandfærdige lav-Machs⁵³. Derudover fandt man, at observatørerne havde sværere med at skelne mellem sandhed og

⁴⁹ $F = 10.30, p < .005$

⁵⁰ M for sandhed = 3.78 versus M for løgn = 3.24, $F(1, 48) = 55.50, p < .01$.

⁵¹ $F(1, 48) = 7.19, p < .01$.

⁵² Sandhed og løgn kombineret for høj-Machs: $M = 3.69$ versus sandhed og løgn kombineret for lav-Machs: $M = 3.34, F(1, 48) = 32.77, p < .001$

⁵³ $F(1, 48) = .15, ns$

løgn blandt de løgnagtige høj-Machs sammenlignet med de løgnagtige lav-Machs⁵⁴. Der var dog ingen statistisk forskel på troværdighedsvurderingerne for løgnagtige og sandfærdige høj-Machs⁵⁵, men løgnagtige lav-Machs var statistisk mindre overbevisende end sandfærdige lav-Machs⁵⁶ (ibid., p. 772). Det vil altså sige, at disse resultater bekræfter hypotesen om, at høj-Machs generelt er mere overbevisende, når de skal lyve og bedrage andre sammenlignet med lav-Machs.

Bemærk, at forsøgsparticipanterne i denne undersøgelse bliver pressede af forskningslederen til enten at lyve eller fortælle sandheden, idet de bliver afhørt efter snyderiet. Geis og Leventhal if. Geis og Christie (1970) fandt ingen signifikant forskel på lav- og høj-Machs' troværdighed, da de skulle lyve under et rollespil uden konfrontation efterfølgende (p. 300). Man hævder derfor, at det er det psykologiske pres ved konfrontationen, der adskiller deres troværdighed. Er presset på et minimum, hævder man, at der ikke findes forskel på de to gruppers troværdighed. Bliver de derimod pressede, vil lav-Machs blive mere distraherede af dette, hvilket påvirker deres overbevisningsevne, hvor høj-Machs bedre vil kunne kontrollere det psykologiske pres (Geis & Moon, 1981, p. 773f).

4.5.2 Machiavellisme ud fra evolutionær teori

Indenfor evolutionsteorien findes der mange interessante hypoteser om den adaptive værdi af manipulerende adfærd. Machiavellisme er dog en relativ ny term, men relaterede termer såsom egoisme og manipulation har dog været meget anvendt. Dawkins og Krebs (1978) hævder, at naturlig selektion begunstiger individer, der på en succesfuld måde kan manipulere andre individers adfærd, uanset om det er til fordel for de manipulerede individer (p. 309). Menneskelig intelligens anses i høj grad for at være en adaptation, der tjener sociale interaktioner ved at give os en række redskaber til at kunne håndtere interaktionen med andre. Nogle foreslår, at intelligensen bør anses som en værktøjskasse og ikke som en specifik løsning på vores udfordringer, hvilket forklarer, hvorfor vores håndtering af udfordringer nogle gange er upassende (Wilson et al., 1996, p. 286). Man kan derfor med rette antage, at machiavellisme og manipulerende adfærd generelt tjener en adaptiv funktion og øger vores fitness.

⁵⁴ $F(1, 48) = 19.89, p < .001$.

⁵⁵ $F(1, 48) = 1.46, ns$

⁵⁶ $F(1, 48) = 11.97, p < .01$.

Wilson et al. (1996) hævder, at machiavellisme ligesom al anden menneskelig adfærd repræsenterer et sæt eksplicitte regler for social interaktion, og at machiavellistiske individer bliver drevet af at opnå maksimalt udbytte eller tilfredsstillelse (p. 286). Indenfor evolutionsteorien taler man om flugt- og samarbejdsstrategier, når man beskæftiger sig med social interaktion blandt mennesker. Hvis man forestiller sig to scenarier, hvor et individ enten altid samarbejder (S) med andre tilfældige individer eller altid falder fra (F), vil udbyttet alt andet lige være større ved sidstnævnte strategi, idet individerne netop er tilfældige⁵⁷. De samarbejdende individer vil altså i dette tilfælde uddø i henhold til denne model, idet der er størst fitness ved at falde fra. Ligningen ser dog anderledes ud, hvis man forestiller sig, at de samarbejdende individer kan identificere og frit tilvælge andre ligesindede individer, således at afhopperne bliver overladt til dem selv. Udbyttet vil i dette tilfælde være størst blandt de samarbejdende individer, hvorfor afhopperne i stedet vil uddø⁵⁸ (Fagen, 1980, p. 859f). I begge tilfælde får de samarbejdende individer det største udnytte, hvis det lykkes dem at isolere sig fra afhopperne, der udnytter dem. Isolationen kan ske ved, at de samarbejdende individer undgår kontakt med afhopperne ved at identificere dem allerede inden interaktionen. Det kan ligeledes ske ved, at de samarbejdende individer fortsætter interaktionen med afhopperne, hvorefter samarbejdet bliver droppet, hvis afhopperne forsøger at udnytte de samarbejdende individer (Wilson et al., 1996, p. 287).

Denne model er interessant, idet den muligvis kan forklare forekomsten af individer med få eller mange machiavellistiske træk. Evolutionært set er der på længere sigt fordele ved at bidrage til samarbejdet, hvor der på kortere sigt er fordele ved at udnytte andre, indtil man bliver opdaget og sorteret fra. Dette er også grunden til, at høj-Machs forventes at have kortere relationer sammenlignet med lav-Machs, da machiavellisme bliver associeret med egoisme og bedrag (ibid.). Man hævder, at den machiavellistiske strategi er at være samarbejdsvillig og pålidelig, når dette er fordelagtigt for individet. Det kunne derfor tænkes, at høj-Mach-individerne både besidder evnen til at kunne samarbejde og falde fra samt et system af regler for, hvornår de to strategier bør bruges, således at den rette adfærd bliver affødt i specifikke situationer (ibid., p. 287f). Man kan med andre ord antage, at høj-Machs i høj grad gør brug af strategien, som er

⁵⁷ $W_S = (p) (3) + (1 - p) (0) = 3p$ versus $W_F = (p) (5) + (1 - p) (1) = 1 + 4p$

⁵⁸ $W_F = 1$ versus $W_S = 3$

specialiseret til at udnytte andre, hvor lav-Machs i højere grad gør brug af en noget-for-noget-strategi (ibid., p. 292).

4.5 Opsummering

Forskningsstudierne påpeger altså, at individer med mange machiavellistiske træk, de såkaldte høj-Machs, har størst tendens til at manipulere med andre. Disse er i visse situationer ligeledes bedre til dette sammenlignet med lav-Machs. Evolutionsteorien hævder, at alle individer bliver drevet af at opnå maksimalt udbytte for færrest mulige omkostninger. Høj-Machs menes at gøre dette ved primært at udnytte andre, hvor lav-Machs i højere grad handler ud fra princippet om, at man i samarbejde med andre skal bidrage for at opnå det maksimale udbytte. Evolutionsteorien hævder ligeledes, at evnen til at manipulere med andre stammer fra en egenskab ved vores sociale intelligens, som er specielt udviklet til at kunne håndtere sociale udfordringer ved den menneskelige interaktion. Selvom høj-Machs ikke adskiller sig intelligensmæssigt fra lav-Machs (Cherulnik, Way, Ames & Hutto, 1981, p. 392), bliver høj-Machs ofte vurderet af andre som værende mere intelligente (ibid., p. 395). Machiavellisme giver altså individet nogle indlysende fordele i kraft af, at de har evnerne til at kunne manipulere andre, således at de selv får udbytte af dette på bekostning af andre. De kan tilmed gøre dette på en yderst overbevisende måde, hvor de, trods deres løgnagtige adfærd og bedrag, fremstår troværdige og pålidelige i andres øjne. Machiavellismen kan dog også få konsekvenser for individet, hvis den bedrageriske og løgnagtige adfærd bliver opdaget af andre. I værste fald kan individet blive udsat for hævnaktioner eller blive udstødt af andre som konsekvens af den bedrageriske adfærd (Wilson et al., 1996, p. 295).

Denne forståelse hænger godt sammen med teorien om social udveksling og cheater detection (jf. afsnit 4.4), idet machiavellisme kan anses som et adfærdstræk, der vedhører svindleren. Dette adfærdstræk giver bedrageren evnerne til at være en så overbevisende svindler, at selv vores cheater-detection-mekanismer snydes og bedrages.

5.0 KLINISK CASEANALYSE

I dette kapitel vil klientcasen blive inddraget med det formål at kunne lave en klinisk caseanalyse, hvorudfra specialets teoretiske grundantagelser bliver testet. Dette vil kunne bidrage til en mere fyldestgørende forståelse af klientens problemstillinger samtidigt med, at disse nye indsigter forhåbentligt kan styrke den psykologiske praksis fremadrettet. Det empiriske fokus i denne kliniske caseanalyse vil være klientens uhenigtsmæssige måde at opretholde sin identitet på, hvilket har ført til gentagende kriser og nederlag. Selve klientcasen vil først blive præsenteret som en række fortællinger, der stammer fra klientens egne beretninger. Dernæst vil selve analysen af klientcasen blive præsenteret, hvor problemstillingerne i fortællingerne bliver sat i relation til specialets teoretiske fundament, der som tidligere nævnt (jf. afsnit 2.2) har sit afsæt i socialpsykologien og den evolutionære teori. Denne kliniske caseanalyse vil således være rettet mod klientens egne fortællinger om sit hverdagsliv, hvorfor problemstillingerne vil blive betragtet som værende forholdsvist normale fænomener, der kan optræde hos de fleste individer. Som man vil se i casen, fungerer klienten på trods af sine afvigelser, hvilket kan være udtryk for, at klientens afvigelser og dertilhørende problemstillinger skyldes fejltilstande i psyken, der forekommer almindeligt (Baldursson & Pedersen, 2014, p. 26).

5.1 Præsentation af klientcasen

Faizah er en 60-årig kvinde fra Mellemøsten, der bliver henvist til et samtaleforløb på i alt fire samtaler hos undertegnede, idet hun ønsker støtte til at holde sin motivation oppe i forbindelse med sin jobsøgning. Hun har opholdt sig i Danmark i næsten 30 år, besidder ringe dansk kundskaber og hævder at have flere uddannelser bag sig. Hun er frustreret over, at det endnu ikke er lykkedes hende at finde et fast job i Danmark, da man kun har kunnet tilbyde hende vikariater og et enkelt fast job, hvor hun blot nåede at arbejde i fire år. Sammenlagt har Faizah været i arbejde i otte ud af de 30 år, hvor hun har opholdt sig i landet. I de resterende år har hun gået arbejdsløs, startet på nye uddannelser og været på IT-kursus. Faizah er selv af den overbevisning, at den turbulente jobsituation skyldes en blanding af uheldige tilfældigheder, uoverensstemmelser med ledelsen og generelt fremmedhad i landet.

5.1.1 Fortællingen om den familiære baggrund

Faizah er født og opvokset i Mellemøsten, hvor hun var det mellemste barn i en søskendeflok på syv. Hun fortæller, at familien havde høj status i hjemlandet og var velanset blandt byens borgere. Dette skyldtes familiemedlemmernes høje uddannelser og dertilhørende gode indtjening. Faizah fortæller: ”*De fleste vidste, hvem vi var, fordi vi alle havde høje uddannelser og god økonomi*” (samtale 1). Faizah beskriver, hvordan der var en tradition i familien for, at man klarede sig godt i skolen og senere rejste rundt i Europa for at hverve sig en god uddannelse, da dette gav familien prestige. Familien blev derfor spredt ud over hele Europa, hvor Faizahs forældre var de sidste tilbage i hjemlandet. Hun fortæller, at familien altid har haft et godt forhold til hinanden indbyrdes, og at hun især var tæt knyttet til sin søster, der boede i udlandet. Søsteren afgik dog ved døden i slutningen af 90’erne efter længere tids sygdom. Faizah giver udtryk for, at hun er stolt af at være fra Mellemøsten, men at hun også er klar over, at hjemlandet aldrig bliver det samme igen efter al krigen og uroen, som allerede var aktuel, da hun boede der tilbage i 1980’erne og 1990’erne.

5.1.2 Fortællingen om de mange uddannelser

Faizah fortæller, at hun klarede sig ganske godt i skolen i sit hjemland og besluttede sig for at fortsætte med en naturvidenskabelig uddannelse på universitet i hovedstaden. Herefter er der ingen sammenhæng i Faizahs fortælling.

5.1.2.1 Samtale 1, 2 og 3

Til de første samtaler med undertegnede fortæller hun, at hun klarede den naturvidenskabelige kandidatuddannelse så godt, at hun i midten af 1980’erne blev tilbudt et scholarship i Tyskland med det formål at få viderebygget sin kandidatuddannelse med en ph.d. Hun beskriver med stolthed i stemmen, hvordan denne ph.d.-titel gav hende en række kompetencemæssige rettigheder. Hun siger: ”*Min ph.d. giver mig ret til at kalde mig forsker og undervise på gymnasier og universiteter [...] I Tyskland hed jeg ’Doktor Faizah (efternavn)’, fordi jeg har en doktorgrad i naturvidenskab*” (samtale 3). Faizah fortæller, at hun efter sin ph.d. rejste tilbage til sit hjemland for at lave ”doktorarbejde”, som bestod af undervisning på et universitet. Efter fire til fem år i hjemlandet flyttede hun tilbage til Tyskland for at være underviser, hvor hun blev i to år.

Faizah beskriver, hvordan hun i starten af 1990'erne mødte sin danskfødte ægtefælle, hvorefter de giftede sig og flyttede sammen til Danmark, da hun havde fået kontakt til en dansk professor i Midtjylland, der ifølge Faizah lovede hende gode karrieremuligheder i Danmark. Virkeligheden viste sig hurtigt at være en anden, da Faizah aldrig finder et fast arbejde i Danmark inden for den videnskabelige branche. Hun starter som naturvidenskabelig assistent i Midtjylland i en stilling, som er tidsbegrænset. Dette er til stor frustration for Faizah, da hun mener, at hun var blevet lovet en fast, tidsubegrænset stilling. Efter et års ansættelse bliver hun derfor afskediget som følge af stillingens udløb. Efter tre års arbejdsløshed bliver hun ansat på et museum i Sønderjylland, hvor stillingen igen er begrænset til seks måneder. Dette er igen til stor frustration for Faizah. Hun bliver efter opsigelsen opfordret af jobcentret til at gøre et karriereskift⁵⁹.

Faizah starter på læreruddannelsen i Sønderjylland, da hun kan se ligheder mellem skolelærerjobbet og undervisningen, som hun har været vant til i både sit hjemland og Tyskland. Midt i sin læreruddannelse bliver søsteren syg, hvorfor Faizah ser sig nødsaget til at afbryde sit studie. På tragisk vis afgår søsteren ved døden, og Faizah fortæller, at hun derefter fortsatte sin læreruddannelse i Nordjylland. Efter uddannelsen bliver hun ansat på en folkeskole, hvor hun denne gang er ansat i fire år. Da der første gang bliver spurgt ind til, hvorfor ansættelsen stoppede, svarede hun: ”*Jeg glemte at indsende dokumenter til Ministeriet til tiden*”⁶⁰ (samtale 2). Herefter er Faizah arbejdsløs, hvor hun igen bliver opfordret til at gøre et karriereskift. Hun starter derefter på pædagoguddannelsen i 2007, som hun får gennemført i 2012. I 2014 lykkedes det hende at blive ansat i en børnehave, hvor hun blev afskediget i 2017 grundet besparelser. Faizah fortæller, at det hverken er muligt for hende at finde arbejde indenfor det naturvidenskabelige fag eller lærer- og pædagogfaget, hvorfor hun nu påtænker at starte på en ny uddannelse.

5.1.2.2 Samtale 3 og 4

Ovenstående er Faizahs fortælling om sit livsforløb ved de tre første samtaler med undertegnede. En manglende sammenhæng i denne fortælling kommer til syne under tredje og især fjerde samtale.

⁵⁹ Senere vil man se, at Faizah får denne opfordring flere gange af både jobcenter og ledere, hvilket er meget usædvanligt, når man tager hendes ph.d. i betragtning

Ved et uddybende spørgsmål om, hvor længe hun gik ledig efter at have afsluttet læreruddannelsen, svarer hun: *”Læreruddannelsen mindede mig om min søsters sygdom og død [...] Jeg sørgede stadig over min søster. Uddannelsen gav mig dårlige minder om alt det frygtelige, der var sket, så jeg valgte at afbryde den”* (samtale 3). Dette stemmer ikke overens med fortællingen fra anden samtale, hvor Faizah forklarede, at hun startede på læreruddannelsen i Sønderjylland, afbrød uddannelsen grundet søsters sygdom og død, hvorefter hun fortsatte og færdiggjorde uddannelsen i Nordjylland⁶¹. Derefter bliver hun spurgt ind til, hvad hun fik tiden til at gå med fra 1996 og frem til 2007, hvor hun påbegyndte pædagoguddannelsen. Her svarer hun: *”Jeg arbejdede fire år som lærer i en folkeskole og søgte arbejde som skolelærer”* (samtale 3). På et tidspunkt i samtalen bliver hun spurgt ind til, hvor henne hun studerede i Tyskland. Hun fortæller, at hun studerede under Berlinmurens fald, hvorfor hun skulle forflyttes. Derefter nævner hun det første universitet ved navn, men det andet universitet husker hun ikke navnet på⁶². Hun fortæller hurtigt derefter igen, at ph.d.-titlen giver hende en række kompetencemæssige evner og rettigheder. Hun får herefter spørgsmålet om, hvordan det var at studere i Tyskland, da undertegnede selv overvejer at tage en ph.d. i udlandet efter kandidaten i psykologi⁶³. Straks efter dette spørgsmål virker Faizah nervøs i sin adfærd. Hun sidder uroligt på stolen og kigger sig lidt omkring, hvortil hun siger:

”Jeg har udgivet mange publikationer, som alle kan få fat i. Det var Peter... Min kontaktperson på en kommune i Midtjylland, der fortalte mig, at uddannelsen fra Tyskland var som en ph.d. i Danmark. Man kalder ikke den slags uddannelse en ph.d. i Danmark - men en magisteruddannelse. I Tyskland hedder det en doktorgrad i naturvidenskab” (samtale 4)⁶⁴.

Hun fortsætter og fortæller nu, at hun har en bachelor i naturvidenskab fra sit hjemland, som hun var fire år om at tage. Derefter arbejdede hun som videnskabelig assistent i knapt tre år, hvorefter hun fik et scholarship til Tyskland, da hun var den bedste på sin uddannelse⁶⁵. Faizah fortæller nu, at hun i Tyskland tog en masteruddannelse, der tog

⁶¹ Uoverensstemmelsen omkring læreruddannelsen er således hendes første selvmodsigelse.

⁶² Det er bemærkelsesværdigt, at hun ikke erindrer navnet på det universitet, hvor hun dimitterede fra.

⁶³ Her anvender undertegnede selvafsløring som allianceteknik til det formål at kunne udfordre hendes fortælling uden at være antastende (Knox, Hess, Petersen & Hill, 1997, p. 274).

⁶⁴ Dette er hendes anden selvmodsigelse. Den førnævnte ph.d. er nu en magisteruddannelse.

⁶⁵ Her ses hendes tredje selvmodsigelse. Til at starte med forklarede hun, at hun både havde en bachelor og en kandidat fra sit hjemland. Nu har hun blot bacheloren og fik et scholarship tre år efter denne.

to år⁶⁶, hvorefter hun arbejdede som underviser i hjemlandet og derefter i Tyskland. Dette stemmer ikke overens med fortællingen fra tidligere, hvor hun hævdede at have en kandidat fra hjemlandet og en ph.d. fra Tyskland. Hun bliver nu bedt om at beskrive, hvad denne masteruddannelse gik ud på. Hun fortæller, at hun fulgte en professor begge år, og at hun sammen med en assistent planlagde forsøg, gennemførte dem og dokumenterede fundene. Arbejdet foregik foran et mikroskop, bøger og en PC. Hver måned lavede hun sammen med assistenten en plan for, hvad de skulle nå. Professoren var ligeledes hendes vejleder, så hun skulle holde ham opdateret omkring det hele, og så gav han hende feedback⁶⁷.

5.1.3 Konflikterne på arbejdspladserne og uddannelsen

Under samtaleforløbet nævner Faizah, at hun gentagende gange har været i konflikt med flere arbejdsgivere og en praktikvejleder, idet hun har følt, at hun er blevet uretfærdigt behandlet af disse. Konflikterne er opstået under de to tidsbegrænsede stillinger og skolelærerjobbet, hvor hun var ansat i fire år samt under et tre måneders praktikforløb på pædagoguddannelsen.

5.1.3.1 De tidsbegrænsede stillinger

Faizah fortæller, som tidligere nævnt, at hun valgte at flytte til Danmark med sin nygifte mand, idet hun var blevet lovet fastansættelse og gode karrieremuligheder indenfor den naturvidenskabelige branche i Danmark. Efter seks måneders ophold i landet blev hun ansat i en naturvidenskabelig stilling i Midtjylland, hvor hun fik lov at arbejde med sit speciale og sin hovedinteresse. Denne stilling viste sig dog at være et vikariat på et år. Dette var til stor frustration for Faizah, da hun havde den overbevisning, at stillingen var tidsubegrænset. Hun fortæller, at hun blev opfordret af lederen til at tage nogle supplerende kurser i Danmark á mindst seks måneders varighed, og at hun derefter ville være en mulig kandidat til en fastansættelse. Dette bliver Faizah provokeret af, da hun mener, at uddannelsen fra Tyskland gør hende kompetent til at varetage arbejdsopgaverne indenfor den naturvidenskabelige branche.

Faizah gik efter opsigelsen arbejdsløs i fire år, hvorefter hun får kontakt til en kommune i Sønderjylland, hvor hun herigennem får tilbudt en naturvidenskabelig stilling på et museum. Efter seks måneders ansættelse bliver Faizah igen afskediget, da denne

⁶⁶ Faizah kan således ikke have aflagt magisterkonferens som påstået.

⁶⁷ Dette lyder dybest set til at være meget lig hendes tidligere job som forskningsassistent.

stilling ligeledes er tidsbegrænset. Igen bliver Faizah frustreret over dette og må gå arbejdsløs i en længere periode. Hun fortæller, at hun i denne periode søger alle naturvidenskabelige jobs og får afslag igen og igen. Hun tager ofte kontakt til arbejdsgiverne efter afslagene for at få en afklaring på, hvorfor de ikke kunne bruge hende. Alle arbejdsgivere fortæller, at Faizah vil have gavn af en dansk uddannelse. Jobcentret opfordrer ligeledes Faizah til at gøre et karriereskift, hvorfor hun beslutter sig for at starte på læreruddannelsen.

5.1.3.2 Jobbet som skolelærer

Efter at være stoppet på læreruddannelsen lykkedes det Faizah at blive fastansat som skolelærer i en modtageklasse for børn i alderen syv til 16 år. Her underviser hun eleverne i geografi, matematik og fysik samtidig med, at hun agerer tolk og kontaktperson for elevernes forældre. Faizah går på et tidspunkt til sin leder, idet hun lægger mærke til, at flere af eleverne har dårlig hygiejne. Hun tilbyder derfor at undervise eleverne i god hygiejne såsom tøjvask, tandbørstning og personlig pleje. Lederen giver Faizah lov til at undervise børnene i dette, og undervisningen foregår i cirka fire måneder. Herefter går Faizah igen op til lederen og beder om tilladelse til at undervise eleverne i seksualundervisning. Dette giver lederen hende lov til. Faizah oplever hurtigt, at der opstår konflikter med elevernes forældre, da disse er dybt utilfredse med undervisningsformen. Lederen foreslår, at Faizah taler med skolesygeplejersken og fremadrettet samarbejder med denne om undervisningen. Faizah fortæller, at dette samarbejde bliver løsningen på konflikten med forældrene, da skolesygeplejersken herefter underviser eleverne i den mere praktiske del af seksualundervisningen, hvor Faizah står for den teoretiske og naturvidenskabelige del af undervisningen. Efter fire års ansættelse bliver Faizah fyret fra sin stilling som skolelærer i modtageklassen. Hun fortæller, at dette skyldtes en forglemmelse fra hendes side om at indsende dokumentation for sin uddannelse til Ministeriet i tide. Hun siger:

”Min leder var rasende, fordi han havde bedt mig om at sende dokumentation mange gange, og han havde prøvet at huske mig på det, inden tiden var gået. Han blev meget sur på mig og sagde, at fyringen var min egen skyld – og kun min [...] Jeg snakkede med min tillidsrepræsentant, men hun sagde, at han (lederen, red.) er den type, som skal have tingene gjort med det samme, når han beder sine ansatte om at gøre noget” (samtale 2).

Efter denne afskedigelse går Faizah igen arbejdsløs og beslutter sig herefter for at starte på pædagoguddannelsen, da hun ser flere jobopslag, hvor man søger pædagoger. Hun ser desuden en vis lighed mellem pædagogikken og undervisningen, som hun kender fra både jobbet som skolelærer og universitetsunderviser.

5.1.3.3 *Praktikken på pædagoguddannelsen*

Faizah fortæller, at hun påbegynder pædagoguddannelsen, og at dette er et godt forløb lige indtil tredje praktikforløb. Her bliver hun tildelt en praktikvejleder, som ifølge Faizah ikke har samme pædagogiske sans som hende selv. Hun siger: *”Vi havde problemer, fordi vi ikke forstod hinandens sprog. Jeg klagede over arbejdsforholdene, som var russiske forhold, men ingen gav mig ret”* (samtale 1). Hun fortæller senere:

”Vi har meget uenige om de pædagogiske metoder. Derfor fik jeg ikke vejledning en eneste gang i løbet af de tre måneders praktik. Hun var racist, så jeg klagede over hende til skolen, og de sagde til mig, at det var et stort problem, at jeg ikke havde fået vejledning i så lang tid” (samtale 2).

Da hun bliver spurgt om, hvad det er for nogle pædagogiske metoder, hun var uenig med vejlederen om, fortæller hun, at hun ofte var uenig i vejlederens anvisninger om, hvordan børnene skulle håndteres. Ofte vurderede Faizah, at børnene havde brug for at blive håndteret på en bestemt måde, og så blev Faizah af vejlederen bedt om at holde sig til praksissen. Faizah valgte ikke at rette sig efter vejlederens anvisninger, hvorfor hele praktikvejledningen stoppede.

5.1.4 Fortællingen om livet i Danmark

Under samtaleforløbet giver Faizah udtryk for, at hun ikke stortrives i Danmark af flere årsager, som vil blive præciseret nedenfor.

5.1.4.1 *Danmark versus Tyskland*

Faizah fortæller, at hun godt kunne tænke sig at flytte tilbage til Tyskland, da der er flere karrieremuligheder inden for den naturvidenskabelige branche end i Danmark. Hun ved dog også, at ægtefællen ikke ønsker at flytte, da han er tæt knyttet til sin familie her i landet. Ægtefællen skulle have udtalt, at han vil blive rodløs i Tyskland, præcis som Faizah er her i Danmark, hvorfor en permanent bopæl i Tyskland ikke kan komme på tale.

Da hun bliver spurgt ind til, hvad hun kan lide ved Danmark, fortæller hun, at hun er tilhænger af vores sociale velfærdssystem og det dertilhørende sikkerhedsnet, som giver befolkningen en vis sikkerhed og tryghed. Et sådanne system findes ikke i Tyskland på samme måde, siger hun. Hun fortæller også, at hun på den ene side føler sig fortabt og alene i Danmark, idet hun er blevet tvunget til at gøre en masse karriereskift, men at hun på den anden side ikke har lyst til at kaste håndklædet i ringen og give op, da hun anser sig selv for at være en fighter. De forskellige uddannelser giver hende mange kompetencer og muligheder, fortæller hun. Alligevel fortryder hun, at hun i sin tid valgte at forlade Tyskland til fordel for Danmark, idet forestillingerne om livet i Danmark og de mange karrieremuligheder ikke var realiteten.

5.1.4.2 Følelsen af diskrimination

Faizah fortæller, at hun har en følelse af, at uddannelserne fra Tyskland og hjemlandet er ubrugelige i Danmark, og at dette primært skyldes danskernes berøringsangst overfor det anderledes. Hun er af den overbevisning, at hendes etnicitet er grunden til, at hun får de mange afslag på sine jobansøgninger. ”*Jeg er das schwarze Schaf i Danmark*” udtaler Faizah under anden samtale. Hun fortæller ligeledes, at hun ofte har tilbudt sin arbejdskraft kvit og frit, men at hun alligevel har fået afslag, hvorfor en manglende accept af hende må være grunden til den længerevarende arbejdsløshed.

5.1.4.3 Barnløsheden

I en alder af 60 år er Faizah og ægtefællen fortsat barnløse. Ifølge Faizah er parret yderst ærgerlige over dette. Hun fortæller, at hun fortryder at have prioriteret karrieren fremfor familielivet, og at parret ikke fik børn tidligere, da de ønskede en økonomisk sikkerhed først. Parret har snakket om muligheden for at adoptere, men dette er ikke længere muligt grundet deres høje aldre. Faizah giver udtryk for, at hun er ked af og ærgrer sig over, at fremtidsplanerne er gået i vasken. Hun siger: ”*Jeg ønsker at leve, selvom mit liv ikke er drømmelivet*” (samtale 2), hvorfor hun har valgt at se fremad og være taknemmelig trods modgangen og de knuste drømme. Hun udtaler også: ”*Når jeg har det dårligt, så tænker jeg på menneskerne, der har det dårligere end mig, og så har jeg ikke ret til at være utilfreds*” (samtale 2).

5.1.4.4 Det danske sprog

Som nævnt indledningsvist behersker Faizah det danske sprog i en yderst ringe grad, når man tager det 30-årige ophold i Danmark med i sin betragtning. Faizah har svært ved at udtale mange danske ord, og hun erstatter ofte danske ord med tyske i sine sætninger. Eksempelvis referer hun ofte til sig selv ved at sige: ”Jeg er eine Frau...”. Da Faizah skal forklare, hvad hun kan lide ved Danmark, benytter hun ligeledes begrebet ’Gemeinschaft’ i stedet for det danske begreb ’fællesskab’. Faizah fortæller, at hun behersker det tyske sprog ligeså godt som det persiske sprog, der hendes modersmål, og at hun ligeledes anser det tyske sprog som sit modersmål. Hun fortæller ligeledes, at hun altid har haft svært ved udtalen af danske ord, men at hun selv føler, at hun gør et ganske godt forsøg på at kommunikere på dansk. Hun undskylder under samtalen sin ledning efter specifikke danske ord med, at det danske sprog jo er hendes tredjesprog. Derhjemme taler hun tysk med sin ægtefælle, og dette skyldes ifølge Faizah en dårlig vane, som stammer fra deres tid sammen i Tyskland. Faizah fortæller, at hun ligeledes kun kommunikerer på tysk med ægtefællens familie, da disse grundet deres bopæl i Sønderjylland og tætte tilknytning til Tyskland taler ligeså godt tysk som dansk.

5.1.4.5 Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

I slutningen af samtaleforløbet bliver emnet om en mulig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet bragt op, idet Faizah nærmer sig alderen, hvor hun får mulighed for dette. Faizah fortæller, at dette bestemt ikke er en mulighed for hende. Hun siger: ”*Jeg kan ikke bare sidde derhjemme, fordi jeg bliver sindssyg. Så kommer jeg bare til at slå en ihjel, fordi jeg hellere vil i fængsel end være derhjemme eller på pension*” (samtale 3).

Hun fortsætter:

”Jeg vil ikke på pension, fordi folk vil snakke dårligt om mig så. Man virker doven, når man går på pension tidligt. Det vil jeg ikke. At gå hjemme er som et handicap, fordi man har brug for kontakten med andre mennesker. Hvis man ikke er social, så bliver man dum” (samtale 4)⁶⁸.

⁶⁸ Begge citater er interessante, idet hun beskriver, hvordan hun vil tage skade af at være hjemmegående. I realiteten har hun netop været hjemmegående i størstedelen af de 30 år, hvor hun har opholdt sig i Danmark.

Faizah ser altså ikke en arbejdsmæssig tilbagetrækning som en mulighed for hende, da dette både vil give hende et dårligt ry og samtidigt være både fysisk og psykisk skadeligt for hende. Længere henne i samtalen fortæller Faizah ligeledes, at hun af økonomiske årsager er afhængig af at have en relativ høj indtægt hver måned.

5.1.4.6 *Det sociale liv*

Faizah beskriver sig selv som værende yderst omsorgsfuld og socialt anlagt. Når hun skal beskrive, hvad hun i fritiden fordriver sin tid med, fortæller hun dog, at hun primært tilbringer tiden med sig. Derudover fortæller hun, at ægtefællen er en god mand, og at hun føler sig tryk ved ham og hans familie. Hun beskriver ham som værende utrolig hjælpsom, og at hans personlighed gør, at hun ikke ønsker at rejse tilbage til Tyskland, da hun aldrig vil finde en mand som ham igen. Alligevel nævner hun senere i samtalen, at hun ikke har tænkt sig at lede efter en anden ægtefælle, da hun ikke magter at skulle kæmpe med en ny, nu hvor hun har fundet sig til rette med den nuværende ægtefælle i Danmark (samtale 4).

5.1.5 Den stolte fortællestil

Når Faizah beskriver sin situation, gør hun det med en vis stolthed. Hun beskriver sig selv som en kvinde med ekspertise indenfor mange områder og fortsætter med dette, selvom hun gradvist indrømmer sine usandheder om de forskellige uddannelser. En enkelt gang under samtaleforløbet udviser Faizah for en kort stund nervøsitet, da hun bliver bedt om at uddybe sit studieliv i Tyskland. Så snart hun påbegynder sin forklaring om, at det var Peter fra kommunen, der opfordrede hende til at anvende ph.d.-titlen, bliver nervøsiteten igen erstattet af stoltheden over sine kompetencer. På samme måde oplever man ikke, at Faizah føler sig utilpas, når hun beskriver konflikterne med arbejdsgivere og vejleder. I stedet oplever man, at Faizah skyder sit bryst lidt frem og slår sin ene hånd ned i bordet, når hun beskriver sin oplevelse af at blive uretfærdigt behandlet.

5.2 Problemstillingerne i casen

Ud fra ovenstående fortællinger og observationer kan man se, hvordan Faizahs beretninger flere steder er usammenhængende og indeholder en række fabler.⁶⁹ Der er først og fremmest uoverensstemmelser mellem hendes påståede og reelle kompetencer. I starten af samtaleforløbet hævder hun at have flere uddannelser bag sig, hvor hun til sidst indrømmer, at hun reelt set blot har afsluttet en naturvidenskabelig bachelor og pædagoguddannelse. Det er endnu uvist, om hun reelt har afsluttet sin masteruddannelse. Denne revidering af fortællingen omkring de mange uddannelser ændrer dog ikke Faizahs opfattelse af sin egen ekspertise. Hun har fortsat opfattelsen af, at hun besidder evnerne og er kompetent til at varetage arbejdsopgaver, som ellers kræver en bestået, relevant uddannelse.

Denne manglende erkendelse af egen inkompetence ses særligt ved Faizahs konflikter med arbejdsgivere og vejleder. I mødet med disse autoriteter udviser hun en konfliktadfærd, når hun oplever, at hendes egne forventninger og rettigheder ikke bliver imødegået. Konflikterne opstår, når Faizahs egen opfattelse af egne kompetencer strider imod arbejdsgivernes og vejledernes vurdering af disse. Da Faizah anser sig selv som en fighter, der tilmed har ekspertise, føler hun, at hun med rette kan kæmpe imod autoritetens anvisninger, hvilket kunne tænkes at optrappe konflikten yderligere. Faizah giver udtryk for, at hendes utilfredshed over systemet generelt er berettiget, hvilket falder i tråd med observationen omkring Faizahs kontrollerede reaktion på indrømmelserne af sine usandheder.

Noget kunne altså tyde på, at Faizahs kriser og nederlag generelt relaterer sig til hendes urealistiske selvvurdering. Hun anser sig selv som værende kompetent trods de manglende uddannelser og erhvervs erfaring, hvilket fører til hendes manglende forståelse af og indsigt i sin egen jobledighed. Dette kunne ligeledes tænkes at bidrage til konflikterne med arbejdsgiverne og vejlederen. Lad os nu se nærmere på, om specialets teoretiske fundament vil kunne bidrage til en dybere forståelse af Faizahs situation.

⁶⁹ Fabulering kan defineres som individets historiefortælling, hvori der indgår usandheder, som har en vis sandhedsværdi for individet selv. Man hævder, at individet opfinder disse fabler for at finde mening i sin tilværelse (Baldursson, in press).

5.3 Analyse af klientcasen

I dette afsnit vil observationerne og problemstillingerne fra ovenstående fortællinger blive analyseret ud fra dette speciales teoretiske fundament for dels at kunne opnå en mere fyldestgørende forståelse af Faizahs situation samtidigt med, at teoriernes forudsigelser bliver testet. Afslutningsvist på analysen vil der være en opsamling, hvor der vil blive gjort op, i hvilket omfang teoriernes bidrag rækker til en komplet forståelse af Faizahs adfærd og situation.

5.3.1 Faizahs idealiserede selv

Som nævnt i indledningen til dette speciale (jf. kapitel 1.0) bliver identiteten dannet ud fra vores egne meninger om os selv. Identitetsopretholdelsen foregår, som beskrevet, ud fra processen, hvorigennem man aktivt undgår uoverensstemmelse mellem den idealiserede identitet og den aktuelle. Faizahs idealiserede identitet er denne yderst kompetente, naturvidenskabelig forsker med ph.d. og erfaring som både folkeskolelærer og pædagog. Hun ønsker at opnå anerkendelse og bekræftelse for sin faglige person, og dette gør hun ved at præsentere sig med sit idealiserede selv, der indeholder egenskaber, som hun hellere vil identificeres med⁷⁰. Udviklingen af dette falske selv kunne tænkes at stamme fra dengang, hvor Faizah kom til Danmark. Hun kommer til landet med en forhåbning om at kunne leve af sin viden om sit naturvidenskabelige felt, få opbygget en karriere og stiftet en familie. Virkeligheden viser sig dog hurtigt at være en anden, idet Faizahs faglige profil ikke er stærk nok til at kunne opfylde alle hendes karrieredrømme. Det kunne derfor tænkes, at Faizah gradvist har konstrueret et kunstigt, men ønskeligt selv med henblik på at kunne leve gennem denne identitet, hvorigennem hun opnår mening omkring sig selv, sin omverden og tilværelse. Lad os nu se nærmere på, hvordan dette idealiserede selv kommer til udtryk i Faizahs tilfælde.

5.3.2 Overvurdering af egne kompetencer

Både teorien om Dunning-Kruger-effekten og selvforstærkning forudsiger, at individer har en generel tendens til at overvurdere egne evner og færdigheder, og at de

⁷⁰ Et individs selvpræsentation bliver både påvirket af, hvordan individet anser sig selv, og hvordan det gerne vil fremstå overfor andre (Leary & Allen, 2011, p. 1033). Selvpræsentationen sker ofte efter individets *ønskelige identitetsimage*, som bliver dannet ud fra individets ønsker om at blive identificeret med idealiserede egenskaber, som individet ikke nødvendigvis reelt besidder. Der er altså ofte tale om en idealiseret og ønskelig identitet, som individet aktivt forsøger at være versus individets aktuelle og reelle identitet, som har uønskelige egenskaber (Schlenker, 1985, p. 74).

samtidigt vil være urealistisk optimistiske omkring, hvor godt de reelt klarer sig (jf. afsnit 3.4.3.2 og 4.1.1.1). Dunning-Kruger-effekten har påvist, at dette især gør sig gældende blandt de mest inkompetente (jf. afsnit 3.4.3.2). Dette viser sig at stemme overens med Faizahs situation. Hun har trods de manglende uddannelser en opfattelse af, at hun besidder kompetencerne til at varetage arbejde, hvor en relevant uddannelse ellers kræves. Hun har ligeledes en opfattelse af, at hun har visse kompetencemæssige rettigheder på trods af de manglende kvalifikationer. Denne manglende selverkendelse skyldes ifølge teorien om Dunning-Kruger-effekten en dobbeltbyrde blandt de inkompetente (jf. afsnit 3.4.2). Dette betyder for Faizah, at hun qua sine manglende uddannelser reelt set mangler ekspertisen til at kunne varetage arbejdet i tilstrækkelig grad. Det betyder desuden, at hun selv er uvidende omkring dette, da hun simpelthen ikke har en erkendelse af, hvad hun mangler viden om. I stedet gør denne uvidenhed hende overmodig, således at hun selv tror, at hun er kvalificeret til jobsene uden den relevante uddannelse.

Ifølge selvforstærkningsteorien skyldes dette overmod en typisk tendens til at tro, at man er bedre end gennemsnittet, hvilket forøger selvværdet og selvsikkerheden hos det pågældende individ. Selvforstærkningsteorien forudsiger, at individer generelt har et positivt selvkoncept, som de ihærdigt forsøger at få bekræftet (jf. afsnit 4.1). I Faizahs tilfælde giver det idealiserede selv hende et positivt selvbillede, hvorigennem omverdenen og hendes egne omstændigheder bliver fortolket ud fra. Dette gør, at Faizah anser sig selv som værende kompetent og kvalificeret til at varetage de forskellige arbejdsopgaver, som hun står overfor. En potentiel erkendelse af, at hun i virkeligheden er inkompetent qua de manglende uddannelser, vil være i uoverensstemmelse med hendes positive selvkoncept, hvilket vil skade hendes selvværd og selvsikkerhed. I henhold til teorien omkring konsekvenserne ved selvforstærkning (jf. afsnit 4.1.3) ser man altså her, hvordan Faizahs anvendelse af selvforstærkningsstrategierne bliver uhensigtsmæssig. Hun prioriterer selvbeskyttelsen over sin personlige udvikling, idet hun har fuldt fokus på at få opretholdt dette falske selv fremfor at få udviklet og styrket sit aktuelle selv. Hendes selvreguleringsevne bliver derfor svækket, da hun hverken formår at beherske sit behov for at beskytte sit selvværd på kort sigt eller bevare fokuset på de langsigtede mål, som ellers ville styrke hendes selvværd på længere sigt. Dette er sandsynligvis grunden til Faizahs konsekvente overvurdering af egne evner og færdigheder, som fører kriser og nederlag med sig.

5.3.3 Faizahs selvbeskyttelsesstrategier

I Faizahs tilfælde kan man se flere eksempler på, hvordan beskyttelsen af hendes konstruerede, positive selv billede og selvværd bliver prioriteret over hendes personlige udvikling.

5.3.3.1 Fastholdelsen af egen selvovervurdering

Hun fastholder sin opfattelse af, at hun er kompetent til at varetage arbejdsopgaver, som enten kræver en ph.d. i naturvidenskab eller skolelæreruddannelse velvidende om, at hun ikke er besiddelse af disse uddannelser. Alligevel har hun overbevist sig selv om, at hun besidder ekspertise, hvilket igen kan hænge sammen med hendes uvidenhed om, hvad hun ikke ved. Noget tyder på, at hun har svært ved at adskille det kendte fra det ukendte, ligesom vi så af studiet af Graeff (2003). Her var forsøgsdeltagerne overbeviste om, at de havde kendskab til fiktive forbrugsvarer, idet de trak på deres generelle viden om et emne, der kunne relateres til denne vare (jf. afsnit 3.2). Det kunne tænkes, at Faizah ligeledes har denne tendens. Hun forklarer eksempelvis, at hun ser ligheder mellem jobbet som folkeskolelærer og sin tidligere erfaring som underviser på et universitet. Faizah har opfattelsen af, at denne undervisningserfaring giver hende kompetencerne til at kunne agere folkeskolelærer. På samme måde ser man, hvordan hun sammenligner pædagogfaget med undervisningsfaget, og forskeruddannelsen med en magister- og masteruddannelse. Dette kunne tænkes at være en del af forklaringen på, hvorfor Faizah fastholder sin overbevisning om, at hun besidder ekspertise indenfor disse områder trods de manglende relevante uddannelser.

5.3.3.2 Afstandtagen fra nederlag

Man ser ligeledes, hvordan hun beskytter sit selvværd og sit selvkoncept ved at tage afstand fra sine nederlag. Eksempelvis tilskriver hun sin søsters død og kontaktpersonen fra kommunen skylden for den uafsluttede læreruddannelse og uklarheden om ph.d.-titlen. Her benytter Faizah sig af strategien selvtilskrivning, der både indgår i teorien om selvforstærkning og selvbedrag (jf. afsnit 4.1.1.4 og 4.3.2). Via denne strategi får hun tilpasset sine fortolkninger af nederlagene, således at de passer på hendes eksisterende overbevisninger om, at hun er en ressourcestærk fighter med faglige kvalifikationer. Samtidigt virker hendes bedrag mere legitim, når hun frasiger sig ansvaret. Hun undgår herigennem at hendes selvværd og selvsikkerhed bliver svækket. På samme måde kan man se, hvordan hun frasiger sig ansvaret for hendes jobledighed

ved at bebrejde både det danske samfund og arbejdsgiverne. I stedet for at indse, at hun reelt set er inkompetent og underkvalificeret til stillingerne qua de manglende uddannelser og ringe dansk kundskaber, tilskriver hun i stedet racediskrimination skylden.

5.3.3.3 Ignorering af feedback

Ved både teorien omkring selvbedrag, selvforstærkning og Dunning-Kruger-effekten (jf. afsnit 3.4.5.1, 4.1.1.5 og 4.3.2) så man eksempler på, hvordan individet selekterer negativ feedback fra. Dette sker ved at tilpasse fortolkningen af feedbacken, således at denne ikke længere er inkonsistent med individets eget selvkoncept. Dette ser vi ligeledes ved Faizah. De adskillige opfordringer til at gøre et karriereskift eller tage en dansk uddannelse kan illustrere Faizahs fagligt svage profil. Hun fortolker det dog til sin fordel, idet hun overbeviser sig selv om, at opfordringerne kommer som følge af manglende efterspørgsel på kandidater indenfor hendes branche. Hun ignorerer den kendsgerning, at hun qua de manglende uddannelser er underkvalificeret til de søgte stillinger. Dette tvinger hende reelt til at tage en uddannelse, hvis hun ønsker et job indenfor en branche, hvor en relevant uddannelse kræves. Igen ser man, hvordan Faizah bedrager sig selv ved at tage afstand fra personlige nederlag. Bemærk også, at det ikke er hendes egen inkompetence, der bliver incitamentet for opstarten på pædagoguddannelse, men at det i stedet bliver de mange jobopslag, hvor pædagoger søges til stillinger. Samme tendens så man ligeledes i studiet af Hacker et al. (2000), hvor forsøgspartagerne trods den konstruktive feedback fortsatte med at overvurdere egne evner (jf. afsnit 4.3.2.2). Det kunne derfor tænkes, at feedbacken ikke ændrer Faizahs overbevisninger, idet denne ellers vil skade hendes positive selvkoncept. I stedet fortolker Faizah feedbacken som en indikation på, at efterspørgslen efter arbejdskraft indenfor hendes brancher er lav, og at afslagene og fyringerne derfor ikke skyldes hendes inkompetence. Denne fortolkning kunne tænkes at føre til en konfliktadfærd, som vi nu skal se nærmere på.

5.3.4 Konfliktadfærden

Når man analyserer Faizahs relationelle konflikter, kan man se, at der er en gennemgående problematik, som ligeledes vedrører Faizahs selvperceptioner. Hendes frustration over, at hun må nøjes med tidsbegrænsede stillinger, som reelt set kan have været fastansættelser, opstår, idet Faizah oplever uoverensstemmelser mellem sine forvent-

ninger og realiteten. Det kunne enten tænkes, at hun i disse situationer igen bedrager sig selv ved at fortolke disse afskedigelser som nogle, der under alle omstændigheder ville hænde. Ellers kunne det tænkes, at stillingerne reelt set var vikariater, og Faizah føler sig ført bag lyset, idet hun havde forventet en fastansættelse. I begge tilfælde er der igen tale om afstandtagen fra personlige nederlag, der medfører en mildere form for smerte. Faizah opnår på begge måder ingen erkendelse af, at hendes manglende ekspertise afholder hende fra at blive fastansat. Hertil er det muligt, at Faizah projicerer sit eget bedrag over på arbejdsgiverne, hvilket er almindeligt ifølge teorien om selvbedrag (jf. afsnit 4.3.2.2). På denne måde føler hun sig ikke længere selv som en bedrager, når arbejdsgiverne bliver gjort til det.

En del af forklaringen på konflikterne, som både opstod, da Faizah blev ansat som skolelærer og var praktikant under pædagoguddannelsen, er ligeledes, at Faizah ikke har evnerne til at erkende sine kompetencemæssige begrænsninger. Et fænomen, som ligeledes er velkendt ved Dunning-Kruger-effekten og teorien om selvforstærkning. I Faizahs tilfælde ser man hendes manglende erkendelse af egen inkompetence ved, at hun ihærdigt forsøger at få ansvar for mere og mere undervisning på folkeskolen. Hun bliver ansat til at undervise i geografi, matematik samt fysik, og hurtigt får hun overtalt skolelederen til ligeledes at få ansvar for undervisning i personlig hygiejne. Derefter får hun på egen opfordring lov til at undervise eleverne i seksualundervisning. Denne undervisning foregår på en måde, som får elevernes forældre til at klage til skolelederen. Denne leder opfordrer herefter Faizah til at samarbejde med skolesygeplejersken, der er kompetent til at varetage denne form for undervisning. I denne situation ser man, hvordan Faizahs urealistiske opfattelse af egne evner og færdigheder volder hende problemer. Faizah har reelt set ingen læreruddannelse, idet hun aldrig færdiggjorde den. Alligevel er hun af den overbevisning, at hun kan varetage en uddannet og erfaren skolelærers arbejdsopgaver, hvor hun tilmed ønsker mere og mere undervisningsansvar.

Det kunne tænkes, at selvsamme problemstilling gør sig gældende i situationen med praktikvejlederne. Faizah har muligvis villet belære praktikvejlederen om pædagogiske metoder. Hun har ikke indfundet sig med at være i en situation, hvor hun er den studerende, og vejlederen er den kompetente retningsviser, som hun skal lære af. Dette har muligvis provokeret vejlederen, således at vejledningen blev stoppet. Igen ser man, hvordan Faizah fejlfortolker de uheldige situationer, som hun sætter sig selv i. I stedet

for at erkende, at vejlederen qua sin uddannelse og erfaring er den kompetente af de to, vælger Faizah at anklage vejlederne for at være racist, hvilket uddannelsesledelsen dog ikke giver hende medhold i.

Situationen, hvor Faizah bliver afskediget grundet manglende dokumentation, fortolker Faizah ligeledes til sin egen fordel. Hun forklarer, at afskedigelsen kunne være undgået, hvis hun havde haft en mere overbærende og sympatisk chef, der ville acceptere overskridelsen af deadline. Faizah fortæller ikke, at afskedigelsen med stor sandsynlighed nærmere skyldtes, at hun simpelthen aldrig har været i besiddelse af papirer, der kunne dokumentere en afsluttet læreruddannelse. Dette er igen et eksempel på, hvordan hun frasiger sig ansvaret for sit nederlag. En sådanne indrømmelse ville ligeledes gøre Faizah til en bedrager i undertegnede's øjne, hvilket Faizah naturligvis ikke er interesseret i, idet hun ifølge teorien om cheater detection (jf. afsnit 4.4.1) er bekendt med, at et brud på den sociale kontrakt med undertegnede har konsekvenser for hende. Dette fører os videre til observationen omkring Faizahs emotionelle reaktioner på indrømmelserne omkring de manglende uddannelser.

5.3.5 Reaktion på indrømmelserne

Som tidligere nævnt udviser Faizah en kortvarig nervøsitet, da hun indrømmer, at der i virkeligheden ikke er tale om en afsluttet ph.d. Ifølge teorien omkring selvbedrag (jf. afsnit 4.3.1 og 4.3.2.1) indikerer denne nervøsitet, at Faizah godt selv kan se uoverensstemmelsen mellem sin fortælling og fakta. Hun må altså have en bevidst intention om at bedrage andre. Der er altså ikke tale om et fuldt selvbedrag i Faizahs tilfælde, da hun godt selv er klar over, at hun i realiteten ikke har en ph.d.-uddannelse. Den kortvarige nervøse reaktion opstår sandsynligvis, idet Faizah opdager, at hun har brudt den sociale kontrakt med undertegnede (jf. afsnit 4.4.1.1). Hendes fortælling om, at det er Peter fra kommunen, der har opfordret hende til at kalde uddannelsen en ph.d., kan ses som et forsøg på at dække over bedraget og bruddet på den sociale kontrakt. Umiddelbart udviser Faizah ingen tegn på dårlig samvittighed over afsløringen af denne usande fortælling, hvilket ifølge teorien om machiavellisme (jf. afsnit 4.5) kan være tegn på, at Faizah besidder flere machiavellistiske træk. Teorien forudsiger, at Faizah i så fald vil se disse usandheder som en nødvendighed for at kunne opnå succes, og at hun tilmed vil være overbevisende i sin fortælling og have kontrol over sine emotionelle reaktioner. Dette kan muligvis forklare fraværet af dårlig samvittighed.

Faizah ser muligvis sin fortælling om de mange uddannelser som en forudsætning for at kunne overbevise undertegnede om, at hun er en fagligt stærk person, der ikke selv er ansvarlig for sin egen ledighed.

5.4 Opsummering

Ud fra ovenstående analyse kan man se, hvordan Faizah har konstrueret et falskt selv, som hun ønsker at blive identificeret med, da hendes oprigtige selv har egenskaber, som hun ikke kan forene sig med. Dette falske selv danner grundlag for hendes fortolkninger og overbevisninger, der især tjener en selvbeskyttende funktion. Faizah har derfor tendens til både at overvurdere egen faglige ekspertise og sine danskundskaber. Denne tendens har vist sig at have ført til de gentagende kriser og nederlag, idet Faizah har haft fokus på de kortsigtede mål om at fremstå kompetent fremfor at fokusere på det langsigtede mål om reelt at blive kompetent. Uoverensstemmelsen mellem hendes påståede og reelle kompetencer har kostet hende jobs og skabt konflikter, da Faizah fremstår som en bedrager, der udgiver sig for at være noget, hun ikke er. Derudover bærer Faizahs fortælling præg af, at hendes manglende erkendelse af sine egne kompetencebegrænsninger ligeledes har ført til konflikter. Hendes urealistiske opfattelse af egne evner gør, at hun ikke føler sig velkommen i Danmark, hvilket kunne tænkes at være grunden til hendes ubevidste afstandtagen til landet. Således kan man se, hvordan Faizahs identitetsopretholdelse skaber udfordringer for hende og svækker hendes personlige udvikling.

5.5 Teoriernes bidrag til forståelsen af casen

Teorien om Dunning-Kruger-effekten kan forklare, hvordan Faizah trods sin inkompetence har erkendelsen af, at hun besidder en højere ekspertise end gennemsnittet. Dette skyldes ifølge teorien Faizahs uvidenhed om sin egne manglende evner og færdigheder, hvilket viser sig som en dobbeltbyrde for hende. Hun klarer sig i realiteten skidt qua sin inkompetence, men til trods for dette og grundet sin uvidenhed har hun selv en overbevisning om, at hun klarer sig godt. Derudover forudsiger teorien om Dunning-Kruger-effekten ligeledes, at de inkompetente individer ikke tager ved lære af feedback på deres manglende ekspertise. Dette stemmer i høj grad overens med Faizahs ignorering af feedback fra arbejdsgiverne og jobcentret.

Teorien om selvforstærkning bidrager til forståelsen af Faizahs adfærd, idet hendes tendens til at vurdere sig selv som værende bedre end gennemsnittet, hendes urealistiske optimisme samt hendes selvtilskrivningsbiases og selektive forglemmelse kan anses som selvfremmende og -beskyttende strategier. Disse strategier er alle med til at beskytte, opretholde eller fremme Faizahs selvværd, som styrker hendes selvsikkerhed og optimisme, der har til formål at sikre hendes personlige udvikling, såfremt de bliver anvendt hensigtsmæssigt. Netop Faizahs personlige udvikling ser ud til at være svækket, idet hun prioriterer det idealiserede selv over sit aktuelle.

Teorien om selvbedrag kan bidrage til en forklaring på Faizahs fejlfortolkninger af virkeligheden. Når Faizahs fortolkninger af egne evner, færdigheder og begivenheder afspejler hendes egne mål og motiver, beskytter hun sit selvværd og har nemmere ved at bedrage andre, idet hendes egen fortolkning har en vis sandhedsværdi i hendes egne øjne. Hun fortæller historien om, hvordan virkeligheden burde have set ud fra sit eget perspektiv.

Alt dette stemmer overens med teorien om cheater detection, som giver en evolutionær forklaring på, hvorfor et individ ønsker at bedrage andre. Ifølge teorien øger Faizahs bedrageriske adfærd hendes fitness, idet hun vil opnå en gevinst vha. et minimalt resourceforbrug, hvis bedraget af andre lykkes. Hvis det lykkes Faizah at blive ansat i en stilling, hvor hun i realiteten er underkvalificeret, slipper hun for at bruge ressourcer på at tage en relevant uddannelse samtidigt med, at der opstår overensstemmelse mellem hendes konstruerede selv og fakta. Ifølge teorien opsnapper alle individer ofte brud på den sociale kontrakt, hvilket gør Faizahs skuespil farligt. Dette stiller høje krav til hende som bedrager, hvilket inddrager teorien om machiavellisme, som forudsiger, at manipulerende individer har gode overtalelsesevner og kan kontrollere egne fysiologiske reaktioner, når et psykologisk pres opleves. Denne teori forudsiger ligeledes, at Faizah med begrænset samvittighed kan fortælle sine usande fortællinger.

Indtil videre supplerer alle teorierne hinanden godt, idet de indbyrdes bidrager til en bedre forståelse af Faizahs adfærd og situation. Det har dog endnu ikke været muligt at forklare, hvorfor individer med mange machiavellistiske træk tilsyneladende har en begrænset samvittighedsfølelse. Teorien om machiavellisme forudsiger blot, at disse individer i lav grad udviser tegn på sympati og samvittighed uden at give en konkret begrundelse herfor. For at kunne komme nærmere en forklaring på, hvorfor Faizah

umiddelbart ikke udviser nogen emotionel reaktion på afsløringen omkring de manglende uddannelser, er det relevant at undersøge, hvad der kan ligge til grund for et individs følelse af skam, skyld, forlegenhed og stolthed. Dette vil derfor have fokus i afsnittet nedenfor.

5.6 De selvbevidste emotioner

Skam, skyld, forlegenhed og stolthed er alle emotioner, der tilhører kategorien 'selvbevidste emotioner'. Disse menes at være forbundet med selvet og dets kapacitet til at forme stabile selvrepræsentationer samt tilpasse selvet til interne og eksterne standarder (Robins & Schriber, 2009, p. 887). Individets selvbevidste emotioner menes således at være direkte forbundet med selvets tre kapaciteter: den virkelighedsgengivende, den udøvende samt den reflektive kapacitet (jf. afsnit 4.1.4), som tilsammen danner grundlag for bl.a. individets processering af information om sig selv og sin omverden.

5.6.1 Emotionernes udtryk

Man hævder, at alle individer råder over syv grundlæggende emotioner, som er glæde, bedrøvelse, vrede, afsky, frygt, overraskelse samt foragt. Individets emotionelle responser, såsom ansigtsudtrykkene, der opstår, når grundlæggende emotioner opleves, har vist sig at være universelle hos menneskearten. Man mener derfor, at emotionernes udtryk ligesom al anden menneskelig adfærd er en evolutionær adaptation, der er udviklet til det formål, at man således kan kommunikere sine behov ud til sine artsfæller (Ekman, 1992, p. 170f). Studier har vist, at de selvbevidste emotioner i modsætning til de grundlæggende emotioner ikke kan blive genkendt udelukkende via ansigtsudtryk. En nøjagtig klassifikation af eksempelvis følelsen af skam, skyld, forlegenhed eller stolthed kræver ligeledes en analyse af specifikke kropsholdninger og -bevægelser (Tracy & Robins, 2007, p. 789). Man fandt eksempelvis, at forlegenhed bliver associeret med et nedadrettet blik, sammenpressede læber, et smil uden sammenpresning af musklerne ved øjnene, hovedet anbragt en smule til siden og sommetider berøring ved ansigtet (Keltner, 1995, p. 444f). Skam og skyld bliver associeret med et nedadrettet hoved og blik (ibid., p. 448), hvor stolthed derimod bliver associeret med et bagudlænet hoved, et lille smil uden sammenpresning af musklerne ved øjnene samt en udfoldet kropsholdning, hvor armene enten er placeret på hofterne, hævet over hovedet med hænderne knyttet eller krydset over brystkassen (Tracy & Robins, 2007, p. 791f).

5.6.2 Processerne bag de emotionelle reaktioner

Et individ oplever typisk de selvbevidste emotioner som en reaktion på succes eller nederlag. Ved nederlag kan man føle skyld og skam, hvor man ved en succes både kan føle sig stolt og forlegen. Selve den emotionelle reaktion afhænger af måden, hvorpå begivenheden bliver vurderet og fortolket. Robins & Schriber (2009) argumenterer for, at et individ skal igennem tre stadier for at kunne opleve de selvbevidste emotioner. Individet skal enten have fokus på de offentlige⁷¹ eller private aspekter ved sit selv, vurdere begivenheden som værende relevant for og i overensstemmelse med personlige mål samt tilskrive sit eget selv årsagen til begivenheden. Hvis et individ eksempelvis vurderer en ringe karakter i skolen som relevant for og i uoverensstemmelse med vedkommendes identitet og mål (f.eks. ”Jeg er en dygtig skoleelev”), samtidigt med at individet vurderer, at nederlaget skyldes indre faktorer (f.eks. manglende lektielæsning), vil individet føle skam eller skyld. Hvis individet i stedet vurderer, at nederlaget skyldes eksterne faktorer (f.eks. en urimelig censor), vil individet føle vrede eller bedrøvelse (p. 888f).

Skam og skyld kan differentieres, idet et individ typisk oplever skam, når det omhandler negative begivenheder, hvor årsagerne bliver tilskrevet indre, stabile, ukontrollerbare og globale omstændigheder, hvor individet tænker: ”Det skete, fordi jeg er en slem person”. Skyldfølelsen opstår, når årsagerne til negative begivenheder bliver vurderet til at omhandle indre, ustabile, kontrollerbare og specifikke omstændigheder, hvor individet tænker: ”Det skete, fordi jeg handlede på en forkert måde” (Tracy & Robins, 2006, p. 1348). Således kan man sige, at skam omhandler de negative følelser omkring det globale og stabile selv, hvor skyld nærmere omhandler de negative følelser omkring ens egen specifikke handling eller adfærd. I modsætning til skam og skyld kræver følelsen af forlegenhed udelukkende fokus på det offentlige selv, hvorfor forlegenheden enten opleves i situationer, hvor andre individer er til stede, eller hvor individets offentlige selvpræsentationer bliver aktiverede. Forlegenheden kan ligeledes i modsætning til skam- og skyldfølelsen opstå som følge af både indre, stabile og ustabile omstændigheder (Robins & Schriber, 2009, p. 889). Når individet derimod oplever en positiv begivenhed, vil denne ofte opleve følelsen af stolthed. Tracy & Robins (2007) opdeler stolthedsfølelsen i to facetter. En overmodig stolthedsfølelse, som

⁷¹ De offentlige aspekter ved selvet kan defineres som de dele af selvet, der bliver opfattet og vurderet af andre individer (Robins & Schriber, 2009, p. 889)

ligesom skam opstår som følge af indre, stabile, ukontrollerbare og globale omstændigheder, hvor individet tænker: "Det skete, fordi jeg er en alletiders person". Den anden facet er den autentiske stolthedsfølelse, som ligesom skyld opstår som følge af indre, ustabile, kontrollerbare og specifikke omstændigheder, hvor individet i stedet tænker: "Det skete, fordi jeg gjorde noget godt" (p. 790f). Fælles for de selvbevidste emotioner er derfor, at de alle er forbundet med de komplekse selvprocesser, der både inkluderer et fokus på selvet og en aktivering af offentlige eller private selvpræsentationer, en sammenligning af identitetsmål samt en vurdering af begivenhedernes årsager.

5.6.3 Emotionernes funktion

Forskere hævder, at de selvbevidste emotioner ikke blot adskiller sig fra de grundlæggende emotioner i deres udtryk. Man hævder ligeledes, at der er forskel på emotionernes funktioner. De grundlæggende emotioner såsom frygt, vrede og bedrøvelse menes at være udviklet til det formål at fremme overlevelsen og den reproduktive succes. De selvbevidste emotioner menes i stedet at være udviklet som hjælp til at opnå specifikke sociale mål, såsom at klare sig godt socialt (Keltner & Buswell, 1997, p. 258). Derudover menes de også at spille en central rolle for individets motivation og regulering af tanker, følelser og adfærd, således at de passer til sociale normer og forventninger. Man hævder, at forlegenhed og skam er udviklet til at fredeliggøre andre individer efter sociale overtrædelser, idet den submissive kropsholdning og det melankolske ansigtsudtryk signalerer et ønske om få tilgivelse og sympati fra observatørerne (ibid., p. 263). Skyld menes at være udviklet til at bevare kollektive fællesskaber, idet skyldfølelsen giver individet anledning til retrospektivt at fundere over sin adfærd, hvorefter denne kan reguleres og tilpasses normen (ibid., p. 254). Desuden menes følelsen af stolthed at være udviklet til at få skabt sig en dominerende, social position, idet den ekspansive kropsholdning og det selvsikre ansigtsudtryk kan fremme den sociale status ved at signalere over for andre, at vedkommende har opnået noget værdifuldt (Tracy & Robins, 2007, p. 790).

Man har derfor en hypotese om, at forskellen på de selvbevidste og de grundlæggende emotioners udtryk skyldes deres forskellige funktioner. De selvbevidste emotioner i menes nemlig ikke at være essentielle for individets overlevelse i samme grad som de grundlæggende emotioner. I nutidens, moderne samfund vil det være fordelagtigt for

individet at kunne kontrollere alle sine emotionelle reaktioner, såsom at undgå at vise frygt over for sin overordnede på jobbet. For vore forfædre var det mere adaptivt for dem, at de emotionelle reaktioner blev udtrykt automatisk, da dette kunne redde flokkens liv. Det kan dog i visse tilfælde være maladaptivt for individet at udtrykke sig emotionelt, såsom i kulturer, hvor det ikke bliver accepteret at vise stolthed, hvilket påpeger vigtigheden af, at visse emotioner kan reguleres og kontrolleres. Automatiserede ansigtsudtryk er sværere at regulere og kontrollere end kropsbevægelser og -holdninger. Derfor hævder man, at de grundlæggende emotioner, der primært er til for at sikre vores overlevelse, bliver udtrykt og kan genkendes via ansigtsudtryk. De selvbevidste emotioner, der i visse tilfælde fordelagtigt kan kontrolleres, bliver derfor udtrykt og genkendt via kropsholdninger (Robins & Schriber, 2009, p. 891).

5.6.4 Kulturernes indflydelse på selvbevidste emotioner

En del forskning anslår, at kulturer har direkte indflydelse på måden, hvorpå individet fortolker dets selv. Det viser sig, at individer fra kollektivistiske kulturer, som man eksempelvis finder i østafrikanske og arabiske lande, har en tendens til at anskue selvet som værende indlejret i en større social kontekst. Individer fra individualistiske kulturer, som man bl.a. finder i Storbritannien og USA, har i højere grad en tendens til at anskue selvet som værende adskilt fra den sociale kontekst (Markus & Kitayama, 1991, p. 226f). Man hævder derfor, at disse to typer af selvperceptioner kan stamme fra landenes kulturforskelle, og at disse ligeledes har indflydelse på, hvordan og hvor ofte emotionerne bliver oplevet. I de kollektivistiske kulturer er oplevelsen af skam meget almindelig, og den fører ofte til mere positive udfald, hvorimod følelsen af stolthed oftere bliver oplevet i de individualistiske kulturer. Dette menes at skyldes emotionernes forskellige fokus, hvor man ved skamfølelsen har fokus på de offentlige dele af selvet, og stolthedsfølelsen i stedet relaterer sig til de mere private aspekter af selvet (ibid., p. 237). Desuden bliver følelsen af skam betragtet som værende en mindre negativ emotion i de kollektivistiske kulturer sammenlignet med de individualistiske kulturer, hvilket styrker hypotesen om, at skamfølelsens funktion er at fremme individets tilhørsforhold til den sociale gruppe (Wong & Tsai, 2007, p. 214). Man har ligeledes fundet, at individer fra kollektivistiske samfund i højere grad oplevede og udtrykte skam som reaktion på nederlag, end det var tilfældet for individer fra individualistiske kulturer (ibid., p. 215). Noget kunne altså tyde på, at oplevelsen af specifikke selvbevidste emotioner i høj grad afhænger af individets kultur. Det kunne derfor være

interessant at anvende denne viden om emotionernes udtryk, oprindelse, funktion samt kulturens indvirkning på disse til bedre at kunne forstå, hvorfor Faizah tilsyneladende reagerer uden skam, skyld eller forlegenhed, når hendes usandheder bliver afsløret.

5.7 Analyse af Faizahs emotionelle reaktioner

Ud fra forskningen omkring de selvbevidste emotioners udtryk, udviser Faizah ingen tegn på, at hun oplever skam, skyld eller forlegenhed over sin situation. Hun har hverken et nedadrettet blik eller hoved, sammenpressede læber eller har antydningen af et forlegent eller skamfuldt smil. Man må derfor formode, at Faizah ikke oplever disse emotioner, hvilket stemmer ens med undertegnede vurdering og observationer. Derimod udviser hun i høj grad stolthed, idet hun læner hovedet lidt tilbage, skyder brystkassen frem og enten placerer armene over kors på sit bryst eller rækker armen frem for at kunne slå i bordet. Ifølge teorien omkring de selvbevidste emotioner, må den manglende tilstedeværelse af skam, skyld og forlegenhed skyldes Faizahs fortolkninger af sin situation. Hun oplever, at situationen ikke er i overensstemmelse med hendes personlige mål om at få et arbejde. Der, hvor fejlfortolkningen sker, er når Faizah vurderer, at årsagerne til arbejdsløsheden skyldes samfundets og systemets diskrimination af hende. Hun anser således eksterne faktorer, som værende synderen for hendes nederlag. Ifølge teorien ville Faizah reagere med en følelse af skyld og skam, hvis hun havde tilskrevet de indre faktorer skylden. Teorien ville forudsige, at Faizah ville reagere med en vrede og/eller bedrøvelse, hvis de eksterne faktorer fik skylden, hvilket stemmer overens med Faizahs adfærd, idet hun vredt banker i bordet, når hun fortæller om sine rettigheder, der ikke bliver imødegået.

Teorien hævder, at tilstedeværelsen af skyld, skam og forlegenhed sikrer stabile selvrepræsentationer og tilpassede tanker, følelser og adfærd. Den manglende tilstedeværelse af disse emotioner i Faizahs tilfælde kan derfor være en mulig forklaring på hendes konstruktion af sit falske selv samt den upassende adfærd. Man kan argumentere for, at Faizahs emotionelle reaktion er dysfunktionel, idet stolthedsfølelsen hos hende kompenserer for hendes følelse af skyld og skam. Hun vender nederlaget til noget positivt, idet hun bedrager sig selv til at tro, at hun er en fighter, der ikke giver op, og at de mange uddannelser blot giver hende endnu flere kompetencer, der styrker hendes karrieremuligheder yderligere. Ifølge teorien motiverer optimisme og stolthed hende til at fortsætte jagten efter karrieren, hvilket er i overensstemmelse med teorien om

selvforstærkning (jf. afsnit 4.1.2). Den manglende skam- og skyldfølelse gør dog, at hun ikke får reguleret og tilpasset sine tanker og adfærd, således at hun bedre kan begå sig i samfundet. De selvbevidste emotioners funktion og formål kommer derfor ikke korrekt til udtryk i Faizahs tilfælde, hvorfor man kan argumentere for, at hendes emotionelle reaktioner til en vis grad er dysfunktionelle.

I stedet for at signalere, at Faizah fortryder sin adfærd og dermed beder om tilgivelse med lovning om, at den upassende adfærd vil blive ændret, signalerer hun i stedet, at hun qua sine kompetencer er berettiget til en dominerende, social position. Dette er problematisk af to grunde. For det første kan det virke frastødende på et andet individ, at hun er selvhævdende og mangler ydmyghed. For det andet kan denne flamboyante adfærd gøre det nemmere for andre at opdage individets bedrageri (jf. afsnit 4.4.1.1), idet uoverensstemmelserne mellem adfærd og realiteten her kan blive synlige.

Ud fra Faizahs kulturelle ophav kan man argumentere for, at hun trods sin mellemøstlige baggrund har noget amerikaniseret over sig. Med en kollektivistisk kultur burde hun ifølge teorien have en tendens til at betragte sig selv som en del af den sociale kontekst, hvor ydmygheden er en eftertragtet egenskab, og hvor følelsen af skam og skyld er almindelig. I stedet er Faizah selvhævdende og skyder skylden for sine nederlag på alle andre end sig selv. Ifølge teorien har følelsen af skam til formål at fremme tilhørsforholdet til den sociale gruppe, hvilket kan bidrage til forklaringen på, hvorfor Faizahs tilhørsforhold til det danske samfund og system er ringe. Meget tyder nemlig på, at hun hverken besidder en skam- eller skyldfølelse. Dette kunne ligeledes tænkes at volde Faizah problemer. Især i forhold til stabiliteten og kvaliteten af hendes sociale relationer, hvilket netop fører os videre til observationerne om Faizahs sociale relationer.

5.7.1 Faizahs ”sociale” liv

Det er interessant, at Faizah på den ene side beskriver sig selv som værende yderst social, og at hun så samtidigt fordriver det meste af sin tid i selskab med sig selv. Bemærk også, at Faizahs begrundelse for at blive på arbejdsmarkedet ligeledes var hendes enorme behov for at være social. På samme måde har hun et mærkværdigt forhold til sin ægtefælle, idet hun beskriver ham som en god mand med positive egenskaber samtidigt med, at hendes begrundelse for ikke at finde en anden ægtefælle er, at hun ikke magter kampen med en ny. Disse observationer kan give anledning til at

mistænke, at der ikke blot er nogle udfordringer ved Faizahs tilhørsforhold til det danske samfund og systemet, men at der ligeledes er nogle udfordringer ved Faizahs relationer generelt. Både når det gælder relationen til ægtefællen og andre bekendtskaber. Det kunne tænkes, at Faizahs flamboyante adfærd og manglende følelse af skam og skyld ligeledes er en ulempe for hende, når det gælder hendes tættere, sociale relationer. Som beskrevet ovenfor kan hendes emotionelle reaktioner anses som ulemper for hende, idet disse kan have sociale konsekvenser. Hendes manglende regulering samt tilpasning af tanker, følelser og adfærd kan ligeledes virke frastødende for hendes nærmeste omgangskreds samtidigt med, at de får nemmere ved at spotte den usandfærdige adfærd qua deres cheater detection-evner. Fortællingen om den meget sociale kvinde, der ikke ønsker at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet i frygt for at blive uintelligent og alene grundet manglende sociale stimuli, kunne derfor tænkes at være endnu en fortælling om, hvordan hun ønsker at fremstå. Det kunne derfor meget vel tænkes, at Faizahs emotioner og mangel på samme har haft og stadig har negative følger for hende socialt såvel som personligt.

5.8 Opsummering

Indtil nu har teorierne omkring Dunning-Kruger-effekten, selvforstærkning, selvbe- drag, cheater detection og machiavellisme kunnet forklare, hvordan og hvorfor Faizahs identitetsopretholdelse på mange måder er u hensigtsmæssig og giver hende udfordrin- ger. Analysen viser, at det med al sandsynlighed er Faizahs falske, idealiserede selv og de dertilhørende fortolkningsstrategier, der har medført hendes gentagende kriser og nederlag. Teorien om de selvbevidste emotioner har kunnet forklare, hvad der lig- ger til grund for Faizahs emotionelle reaktioner, og hvorfor Faizah reagerer på sine afsløringer med en nervøsitet og vrede fremfor en skam- og skyldfølelse. Ud fra ana- lysen kunne det tyde på, at hendes emotionelle reaktioner ligeledes skyldes hendes fortolkningsstrategier, og at fraværet af negative, selvbevidste emotioner svækker hen- des tilpasning til det sociale miljø.

6.0 DYSFUNKTIONEL IDENTITET

I dette kapitel vil der blive diskuteret, hvorvidt Faizahs uhensigtsmæssige måde at opretholde sin identitet på, reelt set kan være udtryk for funktionsfejl i et ellers normal-fungerende psykisk system. For at kunne diskutere dette, vil det være oplagt først at undersøge, hvordan man kan skelne mellem normale og patologiske tilstande.

6.1 Sygdom som skadelig dysfunktion

Wakefield (2007) diskuterer, hvornår man bør klassificere en mental tilstand som enten en sygdom eller normal lidelse, der optræder som følge af belastninger og udfordringer ved hverdagslivet. Han mener, at denne differentiering er vigtig, da både normale og patologiske tilstande kan kræve behandling, som skal tilpasses tilstandens sværhedsgrad og karakter for at være nyttig (p. 149). Wakefield ser et problem ved DSM og ICD, der er vores nutidige diagnosesystemer, da han hævder, at disse har en tendens til at se det uønskede som udtryk for patologi, og det ønskede som normalitet (ibid., p. 151). Den amerikanske psykolog, David Ausubel (1961), definerede eksempelvis sygdom som enhver markant fysisk, mental eller adfærdsmæssig afvigelse fra normalønskværdige standarder for strukturel og funktionel integritet (p. 71). På denne måde sætter samfundets normative standarder barren for, hvornår noget er sygdom. Dette er ifølge Wakefield problematisk, da en sådanne subjektiv vurdering står i vejen for en mere hensigtsmæssig, objektiv tilgang (Wakefield, 2007, p. 150f). Ved alene at lade sociokulturelle værdier diktere, hvad der kan klassificeres som patologi, risikerer vi at sygeliggøre og misklassificere individer, der statistisk set afviger fra normen, men faktisk set er sunde, mener han (Wakefield, 1992, p. 337). Et eksempel er individer, som har hjertet placeret i højre side og stadig er sunde og raske. Wakefield mener derfor, at man skal anvende naturalistiske, evolutionære og biologiske principper til det formål at skelne mellem sygdom og andre tilstande (Wakefield, 2007, p. 151).

Til dette har han udviklet *harmful dysfunction analysis* (forkortes herefter HD-analyse), hvor et individs psykiske tilstand kan kategoriseres som en egentlig sygdom, hvis tilstanden både har en skadelig og dysfunktionel karakter. Begrebet *skadelig* er værditermen, der refererer til tilstandens negative karakter, som bliver bedømt ud fra sociokulturelle standarder. Begrebet *dysfunktion* er den videnskabelige term, der dækker over biologiske funktionsfejl. Termen er forankret i den evolutionære biologi, hvor

en dysfunktion defineres som fejltilstande ved indre mekanismer, som forhindrer dem i at udføre deres naturligt selekterede funktioner (Wakefield, 1992, p. 374). HD-analysens biologiske aspekt er inspireret af Scadding (1990), som oversatte værdianalysens overbevisninger om patologi til et mere biologisk relaterbart perspektiv:

In medical discourse, the name of a disease refers to the sum of the abnormal phenomena displayed by a group of living organisms in association with a specified common characteristic, or set of characteristics, by which they differ from the norm for their species in such a way as to place them at a biological disadvantage (Scadding, 1990, p. 243).

Via Scaddings sygdomsdefinition blev det biologiske aspekt kombineret med de værdimæssige vurderinger. Individet bør qua denne definition kun diagnosticeres med en sygdom, hvis dets tilstand både afviger fra normen og fører biologiske ulemper med sig. Disse biologiske ulemper blev aldrig uddybet af Scadding selv, men ud fra et evolutionærteoretisk standpunkt er det nærliggende at antage, at disse relaterer sig til trusler mod individets overlevelse og reproduktive fitness (Wakefield, 1992, p. 378). Scaddings sygdomsdefinition slap dog ikke for at blive finjusteret af Wakefield, da han så et problem ved Scaddings manglende differentiering mellem biologiske ulemper, der relaterer sig til individets indre mekanismer, og de der i højere grad skyldes individets skadelige miljø (ibid., p. 379).

6.1.1 Definition af dysfunktioner

I sin HD-analyse skelner Wakefield mellem to typer af biologiske ulemper, som han også kalder dysfunktioner. Han beskriver, hvordan dysfunktioner som dagligdagsbegreb kan dække over et individs uhensigtsmæssige adfærd i sociale sammenhænge. Det medicinske begreb relaterer sig i stedet til biologiske fejltilstande, som faktisk set forhindrer en mekanisme i at udføre dets naturlige gøremål uafhængigt af individets egne intentioner (Wakefield, 2007, p. 151). Tilstande, der medicinsk set hverken er dysfunktioner eller patologier, kan ifølge Wakefield stadig være skadelige og uønskelige, hvilket er grunden til, at der ofte bliver intervenseret overfor disse (Wakefield, 1992, p. 377). Wakefield skelner altså mellem dysfunktionel normaladfærd og dysfunktionel sygdomsadfærd, idet en psykisk tilstand kun kan klassificeres som en sygdom, hvis tilstanden skyldes biologiske funktionsfejl, som hæmmer systemernes naturlige virke. Et eksempel kan være individets kognitive mekanismer, der evolutionært

set har til opgave at sikre individets rationalitet. En dysfunktion i denne sammenhæng kan være et mekanismesammenbrud, hvor evnen til at rationaliserer ikke længere fungerer såsom ved psykotiske tilstande (Wakefield, 2007, p. 151). Hvert organ eller mekanisme har mange funktioner, men Wakefield argumenterer for, at mange af disse ikke er organets eller mekanismens naturlige funktioner. Han giver et eksempel med hjertet, hvor dets naturlige funktion er at pumpe blod rundt i kroppen, da vi ellers ikke vil overleve, hvor dets anden funktion er afgive lyd fra brystet. Han hævder derfor, at en korrekt adskillelse mellem organets eller mekanismens naturlige primærfunktion og dets sekundærfunktioner er vigtig, da det som nævnt kun er fejlstande ved de naturlige funktioner, der ifølge Wakefield kan klassificeres som reel sygdom (Wakefield, 1990, p. 382). En naturlig funktion kan karakterises ved, at den er virkningen af et organ eller en mekanisme, og at denne virkning kan forklare organets eller mekanismens eksistens, struktur eller aktivitet. Man kan således ud fra hjertets pumpning af blod både udlede, hvorfor vi er udstyret med hjertet, samt hvordan det er designet og fungerer (ibid.).

Ved en korrekt adskillelse af dysfunktionel normaladfærd og dysfunktionel sygdomsadfærd kan man differentiere normale reaktioner (såsom sorg) fra reel sygdom (patologisk depression) på trods af, at begge tilstande er skadelige og har visse fællestræk (Wakefield, 2007, p. 152f). Fagpersoners vurdering af individets psykiske tilstand har direkte indflydelse på, hvilken behandlingsform man vurderer som værende mest hensigtsmæssig for individet. Wakefield beskriver, hvordan fagfolk, der vurderer klientens tilstand som en psykisk sygdom, har en tendens til at antyde, at det er individets eget indre, der fejler. Interventionen bliver derfor rettet mod individets mentale funktion i stedet for individets forhold til sin omverden. En potentiel misklassifikation, hvor syge og raske individer bliver blandet sammen, kan have skadelige virkninger, der strækker sig fra samfundsmæssig stigmatisering til unødigt medicinudskrivning, som vil være direkte uetisk og skadelig (ibid., p. 153). Wakefield (1990) er ligeledes opmærksom på, at det især kan være besværligt at vurdere, hvad der er rask og naturlig adfærd eller patologisk og dysfunktionel adfærd, når man beskæftiger sig med mentale mekanismer, da der stadig hersker megen uvidenhed om psykens natur og funktioner. Ifølge Wakefield er man som fagperson derfor nødt til at basere sine vurderinger på viden om, hvad mentale mekanismer højst sandsynligt er designede til (p. 383).

6.2 Vurdering af Faizahs situation

Wakefields HD-analyse er et bud på en model, hvorigennem man klinisk bør kunne skelne mellem dysfunktionel, patologisk adfærd og normaladfærd, som er forventelig og almindelig. Det vil derfor være oplagt at analysere Faizahs identitetsopretholdelse ud fra denne HD-analyse for at kunne give en vurdering af, om hendes uhensigtsmæssige strategier skyldes fejltilstande ved hendes psyke.

6.2.1 Selvets funktion

Hvis man definerer selvet som en genstand for egen refleksion, som Sedikides et al. (2016) gør, vil selvets primærfunktion være den rationelle meningskabelse omkring os selv og vores omverden (p. 56). En patologisk dysfunktion vil dermed, i henhold til HD-analysen, være fejl ved psyken, der hæmmer denne funktion. I Faizahs tilfælde anvender hun strategier for at opretholde sin identitet, og disse strategier kan associeres med selvets virkelighedsgengivende, udøvende og reflektive kapaciteter (jf. afsnit 4.1.4).

6.2.1.1 Den udøvende kapacitet og selvbeskyttelsen

Den udøvende kapacitet giver hende evnen til at kunne tilpasse sit selv det sociale miljø via beskyttelse og forstærkning af selvet. Man kan eksempelvis se i caseanalysen, hvordan Faizah benytter sig af selvovervurdering og fabulering som led i både beskyttelsen og forstærkningen af sit selv (jf. afsnit 5.2). Ifølge definitionen af selvet indgår der ligeledes en mekanisme ved selvsamme kapacitet, der har til opgave at sikre personlig udvikling via læring (Sedikides et al., 2016, p. 57). Her kan man ud fra caseanalysen (jf. afsnit 5.3.2) se, hvordan meget tyder på, at Faizahs selvbeskyttelse spiller en dominerende rolle, der hæmmer hendes selvregulering og personlige udvikling. Konstruktionen af det falske selv kan ses som en strategi til at sikre indre homeostasis, der ligeledes er en funktion ved den udøvende kapacitet. Faizah sikrer, at hendes indre verden er konsistent ved at udvikle et falsk selv, der giver mere mening for hende end hendes aktuelle selv, men som samtidig skader hendes optimeringsmuligheder.

6.2.1.2 Den virkelighedsgengivende kapacitet og fabuleringen

Hvis vi skal se nærmere på den virkelighedsgengivende kapacitet, kunne noget ligeledes tyde på, at der er noget ved denne, der medfører psykiske udfordringer for Faizah. Ifølge Sedikides et al. (2016) er den virkelighedsgengivende kapacitets funktion at

sikre en realistisk perception af individet selv via organisering af selvrelevant information (p. 56). Her kommer Faizahs fabuleringstendens ind i billedet, som egentligt ligeledes spiller en rolle for den udøvende kapacitet. Individet menes at være udstyret med en evne til at kunne fabulere, således at individet bliver i stand til at skabe mening og få en følelse af kontrol over sit eget selv og situation (Hirstein, 2005, p. 5). Selve fabeln kan ses som en proces, hvorigennem individet stifter bekendtskab med det nye og ukendte, som bliver udfordret, når det er blevet velkendt. Når fabeln har gjort det ellers ukendte til det velkendte, vil fabeln normalvis langsomt forsvinde, og realiteten og individets ræsonnement vil tage over. Dette sker ikke i Faizahs tilfælde, og forklaringen kan være, at det nye og ukendte ikke bliver forbundet med realiteten og hendes aktuelle selv (Baldursson, in press). Sagen er den, at Faizahs møde med det danske samfund er truende for hendes aktuelle selv, da hendes manglende selvindsigt skaber kognitiv dissonans. Faizah er uvidende om sin egen inkompetence og forstår derfor ikke, hvorfor hun ikke lykkes med sine karriereplaner. Hun starter derfor en fabel med sit falske selv i hovedrollen, idet fabeln om den yderst kompetente kvinde skaber sammenhæng i hendes indre verden. Således bliver hendes ulykke tilskrevet alle andre end hende selv. Dette er yderst problematisk af den årsag, at Faizah kommer til at leve et liv, hvor manuskriptet ikke afspejler den faktuelle virkelighed. Den virkelighedsgengivende kapacitets funktion bliver svækket, da Faizahs perception sker på et falsk grundlag nemlig ud fra hendes falske selv.

6.2.1.3 Den refleksive kapacitet og den uhensigtsmæssige adfærd

I samspil mellem den virkelighedsgengivende og den udøvende kapacitet har den refleksive kapacitet til formål at sikre, at individet reagerer hensigtsmæssigt på miljøpåvirkninger via aktivering og deaktivering af selvviden (Sedikides et al., 2016, p. 57). I Faizahs tilfælde kan man se, hvordan fejlfunktionerne ved hendes virkelighedsgengivende og udøvende kapacitet hæmmer hendes evne til at reagere hensigtsmæssigt på sociale udfordringer. Hendes manglende selvindsigt gør bl.a., at hun udviser en konfliktadfærd i mødet med autoriteter, da hun har bedraget sig selv til at tro, at hun er mere kompetent end disse (jf. afsnit 5.3.4). Selvsamme mangel på selvindsigt kan ligeledes forklare, hvorfor hun i første omgang starter med at fabulere, og hvorfor denne fabulering med tiden bliver dominerende og tager overhånd. Vi fabulerer nemlig typisk om ting, som vi ikke ved noget om (Hirstein, 2005, p. 4f), hvorfor man med rette kan antage, at det er Faizahs uvidenhed om sin egen person og egne evner, der giver

hende anledningen til at fabulere og konstruere det falske selv. Man kan argumentere for, at Faizahs uvidenhed og dens følgevirkninger er skadelige for hende, da det ville være mere hensigtsmæssigt for hende at tilpasse sig omverdenen og dens krav ved at opnå selvindsigt. Denne vil sandsynligvis give hende incitament til udvikling af både sproglige færdigheder og faglige kompetencer, som sandsynligvis både vil styrke hendes karrieremuligheder, status og tilknytning til det danske samfund generelt.

6.2.2 Patologi i henhold til HD-analysen

I henhold til Wakefields HD-analyse kan ovenstående analyse af Faizahs mentale kapaciteter umiddelbart passe på sygdomsdefinitionen, som kræver, at tilstanden både skal være skadelig og skal skyldes fejl ved psyken, som hæmmer dens naturlige funktion. Ud fra ovenstående analyse tyder noget på, at Faizah ikke formår at tilpasse sig det sociale miljø, som ellers er den udøvende kapacitets funktion. Hendes selvreguleringsevne er svækket, hvilket hæmmer hendes personlige udvikling, og selvbeskyttelsen og fabuleringstendensen spiller en for dominerende rolle. Hendes homeostasismekanisme har overtaget, og hun har derfor udviklet et falsk selv i stedet for at regulere og udvikle hendes aktuelle selv. Derudover har hun hverken en realistisk opfattelse af sig selv eller sin omverden, hvilket ellers er den virkelighedsgengivende kapacitets funktion. Denne urealistiske perception skyldes både hendes manglende selvindsigt og fabuleringstendensen, som har taget overhånd og er blevet hendes virkelighed og standpunkt. Hun har påtaget det falske selvs identitet, som ikke afspejler den faktuelle virkelighed. Dette gør, at hun reagerer uhensigtsmæssigt på sociale udfordringer, som egentligt er i modstrid med den refleksive kapacitets funktion. Hendes manglende selvindsigt fører til hendes konfliktadfærd og giver fabuleringen plads til at udfolde sig og være dominerende.

Man kan derfor argumentere for, at disse fejlfunktioner ved de tre kapaciteter alle hæmmer selvets naturlige funktion, som er en rationel meningskabelse om Faizahs selv og hendes omverden, der skal sikre Faizahs tilpasning og personlige udvikling. Både den manglende tilpasning og personlige udvikling er i sig selv skadelig for Faizah, hvorfor kriterierne for sygdomsdiagnosen i henhold til HD-analysen er opfyldte. Da de tre kapaciteter tilsammen danner grundlag for hele Faizahs identitetsopretholdelse, kan man ligeledes, ifølge HD-analysen, klassificere denne som værende dysfunktionel og skadelig.

6.2.3 Normaladfærd i henhold til normafvigelseskriteriet

Selvom ovenstående vurdering umiddelbart opfylder HD-analysens kriterier for en sygdomsdiagnose, vil det være nærliggende at inddrage normafvigelsesperspektivet, som både Scadding (1990) og Ausubel (1961) argumenterer for. Dette kan gøres med det formål at undersøge, om Faizahs identitetsopretholdelse stadig kan klassificeres som en sygdom efter at have inddraget normkriteriet. Ifølge Scadding (1990) kan en mental tilstand som bekendt kun klassificeres som en patologi, hvis tilstanden både afviger fra normen og medfører biologiske ulemper (p. 243).

Fabulering menes at kunne optræde uden psykiske fejlfunktioners tilstedeværelse (Hirstein, 2005, p. 14), hvorfor det vil være fejlagtigt at antage, at fabulering partout er et udtryk for patologi. I stedet bør man anse fabuleringsevnen som en naturlig del af psykens repertoire, da forskningen har påvist, at det er ganske almindeligt, at et individ fabulerer sig frem til mening, når det møder det ukendte og meningsløse (Kahneman & Tversky, 1973, p. 243; Nisbett & Wilson, 1977, p. 243f). Som beskrevet tidligere menes fabuleringen først at blive et problem, hvis den får lov at udfolde sig uden at blive konfronteret med den faktuelle virkelighed. Dette er som beskrevet tilfældet med Faizah, men den samfundsmæssige udvikling gør, at man kan frygte, at det moderne individ især bliver fristet til at fabulere, idet vi til stadighed bliver præsenteret for nye og ukendte informationer. For at fabuleringen ikke skal tage overhånd, skal vi nå at blive bekendte med informationen og forbinde den med den faktuelle realitet, således at fabuleringens abstrakte og forestillede ideer bliver erstattet med de reelle og konkrete (Baldursson, in press). Det kunne tænkes, at moderne individer i stigende grad vil opretholde deres identitet som Faizah, hvor selvbeskyttelsen hæmmer deres personlige udvikling, og fabelen bliver deres virkelighed af den simple årsag, at de ikke når at få skabt mening omkring deres situation, inden fabuleringstendensen indtræffer. I så fald vil Faizahs måde at opretholde sin identitet på ikke være ualmindelig, da denne kan anses for at være en forventelig reaktion på et skadeligt miljø, som Wakefield ligeledes forudsiger (jf. afsnit 6.1.1).

En del af Faizahs tankemønstre og adfærd kan ligeledes forklares ud fra de socialpsykologiske teorier, som blev anvendt til caseanalysen. Hvis Faizah afveg betragteligt fra normen, var det ikke muligt at anvende disse teorier i en sådanne tilstrækkelig grad, da disse som bekendt relaterer sig til den hverdagspsykologi. Alligevel ser man, hvordan især selvforstærkningsteorien har svært ved at forklare, hvordan dens strategier er

potentielt skadelige for individet, når dens egentlige formål er at sikre et forstærket selvværd og positiv personlig udvikling. Med dette in mente og forudsigelsen om, at Faizahs identitetsopretholdelse muligvis ikke er så ualmindelig igen qua det uopfyldte normkriterium, kan noget tyde på, at Wakefields differentiering mellem patologi og normalitet kræver en finjustering.

6.2.4 Normalitetens gradbøjning

Ud fra ovenstående diskussion så vi, hvordan Faizahs identitetsopretholdelse opfylder kriterierne for Wakefields sygdomsbegreb, når man vurderede dens skadegrad og dens dysfunktionalitet. Ved at inddrage diskussionen om normafvigelseskriteriet opstod der belæg for, at hendes identitetsopretholdelse sandsynligvis ikke er så abnormal, når det kommer til stykket. Det er tankevækkende, at disse to analyser frembringer så forskellige vurderingsresultater, når udgangspunktet er den samme klientcase. Dette kan i virkeligheden være tegn på, at vores diagnostiske sprog er mangelfuldt.

Vi møder her en klient, som foretager nogle valg, der er skadelige for hende, og som gør hendes liv ringere. Dette er hun selv uvidende om. Man kan ud fra denne diskussion og selve caseanalysen se, at der er meget der tyder på, at fundamentale dele af hendes psyke fejlfungerer, og at hun sandsynligvis ikke er noget enestående eksempel. Hvad stiller vi op med dette i interventionsøjemed, når vores diagnostiske metoder på mange måder er mangelfulde?

Vi kan enten vælge at foretage en vurdering ud fra normafvigelseskriteriet, som med stor sandsynlighed vil resultere i, at man overser, hvor alvorlig en skade, Faizah påfører sig selv. Man kan ellers foretage vurderingen ud fra, hvor skadelig og dysfunktionel hendes tilstand er, hvor man vil overse, at denne tilsyneladende ikke er abnorm. Faizah er et godt eksempel på, hvordan identitetsopretholdelsen både kan være atypisk, ekstrem og dysfunktionel uden at være ualmindelig og patologisk. Denne diskussion viser, at vi endnu ikke har de rette diagnostiske metoder til at kunne skelne mellem patologiske dysfunktioner og almindeligt forekommende dysfunktioner, som normalt optræder i hverdagslivet.

7.0 KONKLUSION

Dette speciale har haft til hensigt at undersøge teoretiske og kliniske implikationer for individers identitetsopretholdelse. Formålet med undersøgelsen var at finde frem til, om en uhensigtsmæssig identitetsopretholdelse kan være udtryk for psykiske mekanismers funktionsfejl. Dette indebærer en dybdegående undersøgelse af, hvordan individers selvopfattelse spiller en afgørende rolle for både konstruktionen og opretholdelsen af identiteten. Derudover blev der belyst, hvilke sociale konsekvenser, der kan være forbundet med en urealistisk selvopfattelse, der bunder i manglende selvindsigt. Hele undersøgelsen kan anses for at være værdifuld for den kliniske praksis, da den både sætter fokus på et normalforekommende fænomen og tilbyder en fyldestgørende forståelse, således at interventionen kan se på et passende grundlag.

Specialeafhandlingens undersøgelse er foregået ud fra præmissen om, at identiteten bliver konstrueret ud fra individets egne meninger om sig selv, og at identitetsopretholdelsen sker ved at undgå uoverensstemmelser mellem det idealiserede og aktuelle selv. Undersøgelsen har vist, at individer typisk mangler selvindsigt til at vide, hvad de ikke ved. De kender ikke deres såkaldte unknown unknowns, hvilket fratager dem evnen til at kunne lave realistiske selvvurderinger og kende deres ekspertisebegrænsninger. Derfor ser man typisk, at individer overvurderer deres egne evner og generelt har en forestilling om, at de klarer sig bedre end gennemsnittet. Dunning-Kruger-effekten viser, at der er en sammenhæng mellem individets reelle kompetencer og dets egen selvvurdering. Dog ser man, at overoptimismen generelt er størst blandt de inkompetente, og at selvindsigten stiger i takt med det forhøjede kompetenceniveau. Det har vist sig, at kompetenceforbedringer medfører øget selvindsigt, og at konstruktiv feedback ikke har samme effekt. Dette fund indikerer, at der er en beskyttende faktor indbygget i selvet, som hæmmer individets evne til at lave realistiske selvvurderinger.

Denne selvbeskyttende mekanisme kan hænge sammen med individets positive selv-billede, som bliver beskyttet og opretholdt via selvforstærkning og selvbedrag for netop at undgå uoverensstemmelser. Disse strategier har til hensigt at bevare individets selvværd, som er afgørende for den personlige udvikling. Dog viser det sig, at en højt prioriteret selvbeskyttelse kan skade individets selvreguleringsevne, som ellers gør personlig udvikling mulig. Ønsket om at fremstå kompetent kan blive prioriteret højere end målet om reelt at opnå ekspertise, hvilket sætter individet i en urokkelig situation.

Caseanalysen giver et eksempel på, hvordan beskyttelsen af selvet har skadelige konsekvenser. Grundet sin uvidenhed har Faizah konstrueret fabler, som indeholder urealistiske forestillinger om sin egen situation. Disse fabler har dannet grundlag for konstruktionen af hendes falske selv, som hun beskytter og lever gennem. Hun har derfor påtaget sig en idealiseret identitet, som danner grundlag for hendes fortolkninger med formålet om at få bevaret det positive selv billede. Alle hendes udfordringer, sociale såvel som personlige, kan forklares ud fra måden, hvorpå hun opretholder sin identitet. Spørgsmålet er så, om denne uhensigtsmæssige identitetsopretholdelse skyldes funktionsfejl ved en ellers normal fungerende psyke.

Undersøgelsen viser, at Faizahs psykiske mekanismer indeholder fundamentale fejl, der hæmmer deres naturlige funktioner. Man ser, hvordan hun ikke formår at tilpasse sig det sociale miljø, og hvordan selvbeskyttelsen og fabuleringstendensen hæmmer hendes selvregulering og personlige udvikling. Man ser ligeledes, hvordan denne identitetsopretholdelse fratager hende evnen til at opnå en realistisk opfattelse af sig selv og omverdenen. Disse funktioner, som i Faizahs tilfælde fejlfungerer, vedrører alle fundamentale mekanismer ved den menneskelige psyke. Det er derfor sandsynligt, at mentale mekanismer kan fejlfungere, og at en dysfunktionel identitetsopretholdelse kan være resultatet.

Da en sådanne psykisk tilstand både er dysfunktionel og skadelig for individet, kan denne opfylde kravene for en patologisk kategorisering. Hvis man i stedet anser fabulering som en naturlig bestanddel af psyken, og som en forventelig reaktion på et skadeligt socialt miljø, vil denne form for identitetsopretholdelse kunne anses for at være almindeligt forekommende. En patologisk klassifikation af fænomenet vil i så fald være ukorrekt. Denne diskussion illustrerer, at det diagnostiske sprog er mangelfuldt. Enten undervurderer eller overser man alvorligheden af tilstanden, ellers klassificerer man den som abnormal og patologisk. Dette understreger vigtigheden af, at vi får revideret vores normaldiagnostiske metoder, således at vi bliver bevidste om, at individer godt kan besidde atypiske, dysfunktionelle og skadelige tilstande, uden at de partout er udtryk for patologi.

Når alt kommer til alt, understreger alt dette i virkeligheden vigtigheden af, at vi som fagpersoner kender vores egne kompetencebegrænsninger, og at vi ikke lader vores egen uvidenhed gøre os overmodige.

8.0 REFERENCELISTE

- Ausubel, D. P. (1961). Personality Disorder Is Disease. *American Psychologist*, 16(2), 69-74
- Baldursson, E. B. (in press). *Det Fabulerede Liv*. Aalborg Universitetsforlag
- Baldursson, E. B., Carlsen, P. & Pedersen, B. T. (2013). Brikker til en Evolutionær Neurosocial Teori om Stress. *Psyke & Logos*, 34, 374-397
- Baldursson, E. B. & Pedersen, B. T. (2014). Klinisk Socialpsykologi. In: B. T. Pedersen (Ed.), *Klinisk Socialpsykologi: Casestudier fra en Arbejdspsykologisk Behandlingspraksis* (pp. 21-45). Aalborg: Aalborg Universitetsforlag*
- Barnsley, L., Lyon, P. M., Ralson, S. J., Hibbert, E. J., Cunningham, I., Gordon, F. C. & Field, M. J. (2004). Clinical Skills in Junior Medical Officers: A Comparison of Self-Reported Confidence and Observed Competence. *Medical Education*, 38, 358–367
- Braginsky, D. D. (1970). Machiavellianism and Manipulative Interpersonal Behavior in Children. *Journal of Experimental Social Psychology*, 6, 77-99
- Burke, P. J. (1991). Identity Processes and Social Stress. *American Sociological Review*, 56, 836-849
- Burke, P. J. & Tully, J. C. (1977). The Measurement of Role Identity. *Social Forces*, 55, 881-897
- Chatterjee, S. & Simonoff, J. S. (2013). *Handbook of Regression Analysis* (1. ed), pp. 3-9. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Cherulnik, P. D., Way, J. H., Ames, S. & Hutto, D. B. (1981). Impressions of High and Low Machiavellian Men. *Journal of Personality*, 49, 388-400
- Chiu, M. M. & Klassen, R. M. (2010). Relations of Mathematics Self-Concept and its Calibration with Mathematics Achievement: Cultural Differences among Fifteen-Year-Olds in 34 Countries. *Learning and Instruction*, 20, 2–17
- Christie, R. (1970). Scale Construction. In R. Christie & F. L. Geis (Eds.), *Studies in Machiavellianism* (pp. 10-34). New York: Academic Press
- Crocker, J., Moeller, S. & Burson, A. (2010). The Costly Pursuit of Self-Esteem. In: R. H. Hoyle (Ed.). *Handbook of Personality and Self-Regulation* (pp. 403-424). England: Wiley-Blackwell*
- Cosmides, L., Barrett, H. C. & Tooby, J. (2010) Adaptive Specializations, Social Exchange, and The Evolution of Human Intelligence. *National Academy of Sciences*, 117(2), 9007-9014

- Dawkins, R. & Krebs, J. R. (1978). Animal Signals: Information or Manipulation. In: J. R. Krebs & N. B. Davies (Eds.), *Behavioral Ecology: An Evolutionary Approach* (pp. 282-309). Oxford, England: Blackwell
- Dunning, D. (2011). The Dunning–Kruger Effect: On Being Ignorant of One's Own Ignorance. In: J. M. Olson & M. P. Zanna (Eds.), *Advances in Experimental Social Psychology*, Vol. 44 (pp. 247-296). San Diego: Academic Press
- Dunning, D., Johnson, K., Ehrlinger, J., & Kruger, J. (2003). Why People Fail to Recognize Their Own Incompetence. *Current Directions in Psychological Science*, 12, 83–87
- Ehrlinger, J., Johnson, K., Banner, M., Dunning, D. & Kruger, J. (2008). Why the Unskilled Are Unaware: Further Explorations of (Absent) Self-Insight Among the Incompetent. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 105, 98–121
- Ekman, P. (1992). An Argument for Basic Emotions. *Cognition and Emotion*, 6, 169–200
- Exline, R. V., Thibaut, J., Hickey, C. B., & Gumpert, P. (1970). Visual Interaction in Relation to Machiavellianism and an Unethical Act. In R. Christie & F. L. Geis (Eds.), *Studies in Machiavellianism* (pp. 53-75). New York: Academic Press
- Fagen, R. M. (1980). When Doves Conspire: Evolution on Nondamaging Fighting Tactics in a Nonrandom-Encounter Animal Conflict Model. *American Naturalist*, 115, 858-869
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*, 12 (2), 219-245
- Fussell, S. R. & Krauss, R. M. (1991). Accuracy and Bias in Estimates of Others' Knowledge. *European Journal of Social Psychology*, 21, 445–454
- Gebauer, J. E., Sedikides, C. & Schrade, A. (2017). Christian Self-Enhancement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113, 786-809*
- Geis, F. L. & Christie, R. (1970). Overview of Experimental Research. In R. Christie & F. L. Geis (Eds.), *Studies in Machiavellianism* (pp. 285-313). New York: Academic Press
- Geis, F. L. & Moon, T. H. (1981). Machiavellianism and Deception. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41(4), 766-775
- Giere, R. N. (2004). How Models Are Used to Represent Reality. *Philosophy of Science*, 71, 742-752
- Graeff, T. R. (2003). Exploring Consumers' Answers to Survey Questions: Are Uninformed Responses Truly Uninformed? *Psychology & Marketing*, 20, 643–667

- Green, J. D., Pinter, B. & Sedikides, C. (2005). Mnemic Neglect and Self-Threat: Trait Modifiability Moderates Self-Protection. *European Journal of Social Psychology*, 35, 225–235*
- Gurven, M. (2004). To Give and To Give Not: The Behavioral Ecology of Human Food Transfers. *Behavioral and Brain Sciences*, 27, 543-559
- Hackenberg, T. D. (2009). Realism Without Truth: A Review of Giere's Science Without Laws and Scientific Perspectivism. *Journal of the Experimental Analysis of Behavior*, 91(3), 391–402
- Hacker, D. J., Bol, L., Horgan, D. D. & Rakow, E. A. (2000). Test Prediction and Performance in a Classroom Context. *Journal of Educational Psychology*, 92, 160-170
- Helweg-Larsen, M. & Shepperd, J. A. (2001). Do Moderators of the Optimistic Bias Affect Personal or Target Risk Estimates? A Review of the Literature. *Personality and Social Psychology Review*, 5(1), 74-95
- Hirstein, W. (2005). *Brain Fiction – Self-Deception and the Riddle of Confabulation* (pp. 1-17). England: MIT Press
- Isaac, G. (1978). The Food-Sharing Behavior of Protohuman Hominids. *Scientific American*, 238(4), 90-109
- Johnson, D. D. P. & Fowler, J. H. (2011). The Evolution of Overconfidence. *Nature*, 477, 317–320*
- Johnston, W. A. (1967). Individual Performance and Self-Evaluation in a Simulated Team. *Organizational Behavior and Human Performance*, 2, 309-328
- Kahneman, D. & Tversky, A. (1973). On the Psychology of Prediction. *Psychological Review*, 80(4), 237–251
- Keltner, D. (1995). Signs of Appeasement: Evidence for the Distinct Displays of Embarrassment, Amusement, and Shame. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(3), 441–454
- Keltner, D. & Buswell, B. N. (1997). Embarrassment: Its Distinct Form and Appeasement Functions. *Psychological Bulletin*, 122(3), 250–270
- Kirch, W. (2008). Impact Evaluation. In: W. Kirch. (Ed.). *Encyclopedia of Public Health*. (p. 82). Dordrecht, Holland: Springer
- Knox, S., Hess, S. A., Petersen, D. A. & Hill, C. E. (1997). A Qualitative Analysis of Client Perceptions of the Effects of Helpful Therapist Self-Disclosure in Long-Term Therapy. *Journal of Counseling Psychology*, 44(3), 274-283
- Kruger, J. M., & Dunning, D. (1999). Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 1121–1134

- Langer, E. J. (1975). The Illusion of Control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(2), 311-328
- Leary, M. R. & Allen, A. B. (2011). Self-Presentational Persona: Simultaneous Management of Multiple Impressions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(5), 1033-1049*
- Markus, H. R. & Kitayama, S. (1991). Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation. *Psychological Review*, 98 (2), 224–253
- McKaughan, D. J. (2008). From Ugly Duckling to Swan: C. S. Peirce, Abduction, and the Pursuit of Scientific Theories. *Transactions of the Charles S. Peirce Society*, 44(3), 446-468
- Mynttinen, S., Sundström, A., Vissers, J., Koivukoski, M., Hakuli, K., & Keskinen, E. (2009). Self-Assessed Driver Competence Among Novice Drivers: A Comparison of Driving Test Candidate Assessments and Examiner Assessments in a Dutch and Finnish Sample. *Journal of Safety Research*, 40, 301–309
- Niiniluoto, I. (1999). Defending Abduction. *Philosophy of Science*, 66, 436-451
- Nisbett, R. E. & Wilson, T. D. (1977). Telling More Than We Can Know: Verbal Reports on Mental Processes. *Psychological Review*, 84(3), 231-259
- Nock, M. K., Michel, B. D. & Photos, V. I. (2008). Single-Case Research Designs. In: D. McKay (Ed.), *Handbook of Research Methods in Abnormal and Clinical Psychology* (pp. 337-350). USA: SAGE Publications, Inc.
- Paulhus, D. L. & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of Personality: Narcissism, Machiavellianism, and Psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36, 556–563
- Pearlin, L. I., Menaghan, E. G, Lieberman, M. A. & Mullan, J. T. (1981). The Stress Process. *Journal of Health and Social Behavior*, 22 (4), 337-356
- Pedersen, J. D. (unpub.). Selvpræsentation og -Promovering ud fra et Normalpsykologisk Perspektiv. Kvalitativt studenterprojekt på Aalborg Universitet, Psykologistudiet, 9. Semester, 2018
- Pronin, E., Lin, D. Y. & Ross, L. (2002). The Bias Blind Spot: Perceptions of Bias in Self Versus Others. *Society for Personality and Social Psychology*, 28, 369-381*
- Robins, R. W. & Schriber, R. A. (2009). The Self-Conscious Emotions: How are they Experienced, Expressed, and Assessed? *Social and Personality Psychology Compass*, 887-895
- Ross, L., Greene, D. & House, P. (1977). The “False Consensus Effect”: An Egocentric Bias in Social Perception and Attribution Processes. *Journal of Experimental Social Psychology*, 13, 279–301

- Ruddin, P. L. (2006). You Can Generalize Stupid! Social Scientists, Bent Flyvbjerg, and Case Study Methodology. *Qualitative Inquiry*, 12(4), 797-812
- Scadding, J. G. (1990). The Semantic Problem of Psychiatry. *Psychological Medicine*, 20, 243-248
- Schlenker, B. R. (1985). Identity and Self-Identification. In: B. R. Schlenker (Ed.), *The Self and Social Life* (pp. 65-99). New York: McGraw-Hill*
- Sedikides, C., Gaertner, L. & Toguchi, Y. (2003). Pancultural Self-Enhancement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 60–79*
- Sedikides, C. & Green, J. D. (2000). On the Self-Protective Nature of Inconsistency-Negativity Management: Using the Person Memory Paradigm to Examine Self-Referent Memory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(6), 906-922 [17 sider]
- Sedikides, C., Green, J., Saunders, J., Skowronski, J. J. & Zengel, B. (2016). Mnemic Neglect: Selective Amnesia of One's Faults. *European Review of Social Psychology*, 27, 1-62*
- Sedikides, C. & Gregg, A. P. (2007). Portraits of the Self. In M. A. Hogg and J. Cooper. (Eds.). *The SAGE Handbook of Social Psychology* (student edition, pp. 93-122). London: SAGE Publications Ltd*
- Sedikides, C. & Gregg, A. P. (2008). Self-Enhancement: Food for Thought. *Perspectives on Psychological Science*, 3, 102–116*
- Sedikides, C., Skowronski, J. J & Dunbar, R. I. M. (2016). When and Why Did the Human Self Evolve? In: M. Schaller, J. A. Simpson & D. T. Kenrick (Eds.), *Evolution and Social Psychology* (pp. 55-80). New York: Psychology Press*
- Shaughnessy, J. J. (1979). Confidence Judgment Accuracy as a Predictor of Test Performance. *Journal of Research in Personality*, 13, 505–514
- Sheldon, O. J., Dunning, D. & Ames, D. R. (2014). Emotionally Unskilled, Unaware, and Uninterested in Learning More: Reactions to Feedback About Deficits in Emotional Intelligence. *Journal of Applied Psychology*, 99, 125-137
- Shettleworth, S. J. (1991). What the Brain Computes. *Nature*, 349, 27-28
- Swann, W. B., Chang-Schneider, C. & McClarty, K. L. (2007). Do People's Self-Views Matter? Self-Concept and Self-Esteem in Everyday Life. *American Psychologist*, 62(2), 84-94*
- Tracy, J. L. & Robins, R. W. (2006). Appraisal Antecedents of Shame and Guilt: Support for a Theoretical Model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(10), 1339–1351
- Tracy, J. L. & Robins, R. W. (2007). The Prototypical Pride Expression: Development of a Nonverbal Behavioral Coding System. *Emotion*, 7 (4), 789–801

Trivers, R. (2000). The Elements of a Scientific Theory of Self-Deception. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 907(1), 114-131

Vnuk, A., Owen, H. & Plummer, J. (2006). Assessing Proficiency in Adult Basic Life Support: Student and Expert Assessment and the Impact of Video Recording. *Medical Teacher*, 28, 429–434

Von Hippel, W. & Trivers, R. (2011). The Evolution and Psychology of Self-Deception. *Behavioral and Brain Sciences*, 34, 1-16*

Wakefield, J. C. (1992). The Concept of Mental Disorder: On the Boundary Between Biological Facts and Social Values. *American Psychologist*, 47(3), 373-388*

Wakefield, J. C. (2007). The Concept of Mental Disorder: Diagnostic Implications of the Harmful Dysfunction Analysis. *World Psychiatry*, 6, 149-156 [8 sider]

Weinstein, N. D. (1980). Unrealistic Optimism About Future Life Events. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(5), 806-820

Wilson, D. S., Near, D. & Miller, R. R. (1996). Machiavellianism: A Synthesis of the Evolutionary and Psychological Literatures. *Psychological Bulletin*, 119(2), 285-299

Wong, Y. & Tsai, J. (2007). Cultural Models of Shame and Guilt. In J. L. Tracy, R. W. Robins & J. P. Tangney (Eds.). *The Self-Conscious Emotions: Theory and Research* (pp. 210–223). New York: The Guilford Press

***Tidligere anvendt litteratur**